

**KREDİ TALEPLERİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİNDE
MALİ ANALİZ SONUÇLARININ
PUANLANMASI VE
BİLGİSAYAR ORTAMINDA
UYGULANABİLİRLİĞİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

Mehmet Ali CANBOLAT

Kütahya - 2007

T. C.
DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
İşletme Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

KREDİ TALEPLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİNDE MALİ ANALİZ
SONUÇLARININ PUANLANMASI VE BİLGİSAYAR ORTAMINDA
UYGULANABİLİRLİĞİ

Danışman

PROF.DR. ŞERAFETTİN SEVİM

Hazırlayan

Mehmet Ali CANBOLAT

005911412010

Kütahya – 2007

Kabul ve Onay

Mehmet Ali Canbolat' ın hazırladığı “Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesinde Mali Analiz Sonuçlarının Puanlanması ve Bilgisayar Ortamında Uygulanabilirliği” Başlıklı Yüksek Lisans tez çalışması, jüri tarafından lisansüstü yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip kabul edilmiştir.

/11/2007

Tez Jürisi

Prof. Dr. Şerafettin SEVİM (Danışman)

Yrd.Doç.Dr. Hakan ÇELİKKOL

Yrd.Doç.Dr. Rafet AKTAŞ

Prof. Dr. Ahmet KARAASLAN

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Yemin Metni

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Kredi Taleplerinin Deđerlendirilmesinde Mali Analiz Sonuğlarının Puanlanması ve Bilgisayar Ortamında Uygulanabilirliđi” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı dűşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gűsterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

/11/2007

Mehmet Ali CANBOLAT

ÖZGEÇMİŞ

1982 yılında Karaman' da doğdu. İlköğrenimi Karaman' da tamamladı. 1999 yılında Karaman Ticaret Meslek Lisesi Bankacılık Bölümünden mezun oldu. Aynı yıl T.C. Kocaeli Üniversitesi Sigortacılık programına girmeye hak kazandı. Buradan 2001 yılında mezun olarak T.C.Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme Bölümüne dikey geçiş yaptı. Bu dönemde Philip&Richard's Avrupa İnsan Kaynakları Eğitim Merkezi' nin İstanbul ve İzmit Şubelerinde Bilgisayar Eğitmeni ve Bilgi İşlem Yöneticisi olarak çalışmaya başladı. 2003 yılında tamamladığı fakülte eğitiminin ardından bilgisayar yazılım donanım ve eğitmenliği alanlarında çeşitli kuruluşlarda görev aldı. 2005 yılında T.C. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim ve Organizasyon Bölümünde Yüksek Lisans eğitimine başladı. Bu dönemde Karaman ilinde çeşitli işkollarındaki imalat işletmelerinde yönetim ve bilgi işlem danışmanlığı faaliyetlerini sürdürdü. 2007 yılında tamamladığı yüksek lisans eğitiminin yanı sıra halen birçok firmada danışmanlık faaliyetlerini sürdürmektedir.

ÖZET

Bu çalışmada kredi kurumları için bir kredi değerlendirme modeli geliştirilmiştir. Kredi taleplerinin değerlendirilmesi konusunda bankalar başta olmak üzere hemen hemen tüm kredi kurumlarının genelinde paket programlar kullanılmaktadır. Ancak bu paket programlar özellikle oran analizlerini kullanarak kredi çözümleri üretmeye yönelik geliştirilmişlerdir. Oysa mali tablolar analiz tekniklerinin birlikte kullanılması daha etkin sonuçlar verebilecektir.

Çalışmamızda mali tablolar analiz tekniklerinin birbirini tamamlar nitelikte, kredi isteklisi firmanın mali tablolarına uygulanması ve çıkan sonuçların yorumlanabilmesi amacıyla Puanlama Modeli isimli bir bilgisayar programı geliştirilmiş olup, elde edilen kredi notu sayesinde kredi kurumunun kredi isteklisi firma hakkında kredi kararını vermesi çabuklaşmış ve mali analiz sonuçlarının yorumlarına da ulaşılmıştır. Kredi notunun verilmesindeki neden-sonuç ilişkilerinin gözlemlenebilmesi ile kredi kararı hakkında mali istihbarat açısından daha da sağlıklı bir sonuca varılmıştır.

Geliştirilen bu model ile mali tablolar analiz tekniklerinden; karşılaştırmalı analiz tekniği, dikey analiz tekniği, oran analizleri ve nakit akım tablosu ayrı ayrı analiz edilmektedir. Daha sonra elde edilen sonuçların yorumlanmasıyla firmanın bugünkü ve gelecek bakışıyla likidite, karlılık, borç ödeme gücü gibi mali yapısı görülebilmektedir. Her analiz tekniği için ayrı bir puan hesaplanmış, oluşan tüm puanlar üzerinden tek bir kredi notu elde edilmiştir. Bütün bu işlemlerin ardından firmanın kredi notu Puanlama Modeli tarafından otomatik hesaplanmakta ve Puanlama Modeli Ölçeği' ndeki kredi notuna karşılık gelen kararın önerilmesiyle süreç sona ermektedir.

Son bölümde Puanlama Modeli tarafından analiz edilen örnek bir firma değerlendirmesi yapılmış ayrıca kredi uzmanlarının örnek mali tablolara verdikleri kredi notlarıyla Puanlama Modelinin hesapladığı kredi notu karşılaştırılarak uygulanabilirliği hakkında da önemli ipuçları elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mali analiz, kredi taleplerinin değerlendirilmesi, kredilendirme, Puanlama Modeli.

ABSTRACT

The Model was developed in this study which about “Credit Rating” for the credit foundations. Many of banks and credit foundations are using special softwares for the credit demands ratings of customers. Barely, these softwares were developed which is using ratio analysis for the credit solutions generating. Whereas, that will be give effective results when “Financial Tables Analysis Technics” are using together.

The software was developed which named “SM (Scoring Model)”. This software developed for; practise credit demander company’s financial analysis tables and generate comments according the results. The Credit Decisions of the Credit Foundations were quick through to Credit Score of Credit Demander with this software. Also Financial Analysis Results’ comments recieved easily. Observation of Reason-Result relations about giving Credit Scores results were healthy in term of Financial Intelligence.

Financial Tables Analysis Technics; comparative analysis technic, perpendicular analysis technic, ratio analysises and cash trend tables can analysis seperately with this developed model. Afterwards, company’s; today and future liquidity view, profitability, strenght of payment debit to be seen with comments of recieved results. Points were calculated for each analysis technic and single credit score was achieved from all calculated points. After all these procedures, company’s credit score is calculating automatically with “SM (Scoring Model)” and process end with last decision to be comment according to “SM” (Scoring Model) Scale

In last chapter, sample company analysis with “SM (Scoring Model)” was completed, in addition to credit expert’s credit scores to sample financial tables were compared with “SM (Scoring Model)” scores, that was gave important traces about applicability.

Key Words: Financial Analysis, evaluating of credit demands, creditability, Scoring Model.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
TEZ HAKKINDA.....	xiii
GİRİŞ	1

I.BÖLÜM

KREDİ KAVRAMI VE BANKACILIKTA KREDİ YÖNETİMİ

1.1.KREDİ KAVRAMI VE GENEL AÇIKLAMALAR.....	4
1.1.1.Kredi Kavramı.....	4
1.1.2.Kredinin Unsurları	5
1.1.3.Kredinin Türleri ve İşlevleri	6
1.1.4.Kredilendirme Prensipleri	7
1.2.BANKACILIK KAVRAMI	10
1.2.1.Banka Kavramı ve Bankacılığın Gelişimi.....	11
1.2.2.Bankaların Kuruluşu ve Organizasyon Yapıları	11
1.3.KREDİ YÖNETİMİ VE İŞLEVLERİ.....	11
1.3.1.Kredi Yönetimi Kavramı.....	11
1.3.2.Kredi Yönetiminin İşlevleri	12
1.3.3.Etkin Kredi Yönetimi.....	13
1.4.KREDİ RİSKİ VE KREDİ RİSKİ YÖNETİMİ	14
1.4.1.Kredi Riski Kavramı ve Bileşenleri	14

1.4.2.Kredi Riski Ölçüm Modelleri.....	16
1.4.2.1.Merton Tabanlı Modeller	17
1.4.2.2.“CreditRisk+” Modeli	18
1.4.2.3.“CreditMetrics” Modeli	19
1.4.2.4.“Credit Portfolio View” Modeli.....	19
1.4.2.5.Kredi Risk Modellerinin Doğrulanması.....	20
1.4.3.Kredi Riskinin Tespiti ve İzlenmesi.....	22
1.4.4.Kredi Riskini Sınırlandırma Stratejileri	23
1.4.5.Kredi Risk Yönetimi Kavramı	25
1.4.6.Bankaların Kredilendirme Sürecinde Basel Uygulamaları	26
1.4.6.1.Basel Komitesi ve BIS	26
1.4.6.2.Basel-II Düzenlemesinin Amaçları	27
1.4.6.3.Basel-I ve Basel-II Arasındaki Temel Farklılıklar.....	28

II.BÖLÜM

MALİ TABLOLAR ANALİZİNİN KREDİLENDİRMEDE KULLANIMI VE KREDİ TALEPLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

2.1.MALİ TABLOLAR ANALİZİ	30
2.1.1.Genel Kavramlar	30
2.1.1.1.Mali Tablo Kavram, Amaç ve Türleri.....	30
2.1.1.2.Mali Tablolar Analizi.....	34
2.1.1.2.1.Mali Tablolar Analizinin Kavram ve Kapsamı.....	34
2.1.1.2.2.Mali Tablolar Analizinin Tarihsel Gelişimi.....	37
2.1.1.3.Mali Tablolar Analizinin Önemi.....	40
2.1.1.4.Mali Tablolar Analizinin Türleri.....	41
2.1.1.4.1.Kapsamına Göre Sınıflandırılma.....	41
2.1.1.4.2.Amaca Göre Sınıflandırılma	43
2.1.1.4.3.Analizi Gerçekleştirecek Kişilere Göre Sınıflandırılma	45
2.1.1.5.Mali Tablolar Analiz Teknikleri	46

2.1.1.5.1.Karşılaştırmalı Tablolar Analizi Tekniği	46
2.1.1.5.2.Dikey Analiz Tekniği	48
2.1.1.5.3.Eğilim Yüzdeleri Analizi Tekniği	49
2.1.1.5.4.Oran Analizi Tekniği.....	50
2.1.1.5.5.Nakit Akım Tablosu Analiz Tekniği.....	51
2.1.1.6.Mali Tablolar Analiz Sonuçlarının Yorumlanması.....	52
2.1.1.7.Mali Tablolar Analizinin Sınırları.....	53
2.1.1.8.Türkiye’ de Mali Tablolar Analizinde Karşılaşılan Güçlükler	54
2.2.MALİ TABLOLAR BAKIMINDAN KREDİ ANALİZİ VE KREDİ TALEPLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	56
2.2.1.Kredi Analizi	56
2.2.1.1.Kredi Analizi Kavram ve Amacı.....	56
2.2.1.2.Kredi Analizinde Mali Tablo Analiz Sonuçlarının Yorumlanması	58
2.2.1.2.1.Karşılaştırmalı Tablolar Analizi Tekniği Yorum Esasları ...	58
2.2.1.2.2.Dikey Analiz Tekniği Yorum Esasları.....	60
2.2.1.2.3.Eğilim Yüzdeleri Analizi Tekniği Yorum Esasları.....	61
2.2.1.2.4.Oran Analizi Tekniği Yorum Esasları.....	63
2.2.1.2.5.Nakit Akım Tablosu Analiz Tekniği Yorum Esasları.....	64
2.2.2.Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi	69
2.2.2.1.Kredi Yaşam Döngüsü	69
2.2.2.2.Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesinde Dikkat Edilmesi Gereken Faktörler	72
2.2.2.3.Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesinde Yapılacak İncelemeler	73
2.2.2.4.Kredilendirme Aşamaları	75
2.2.2.5.Kredi Taleplerinde Eliminasyon Yöntemi	77
2.2.2.6.Kredi İstihbaratı	78
2.2.2.6.1.Kalitatif İstihbarat	78
2.2.2.6.2.Kantitatif İstihbarat	80
2.2.2.7.Kredi Taleplerinin Bankalarca Reddi.....	80

III.BÖLÜM

BİLGİSAYAR PROGRAMI KULLANILARAK KREDİ TALEPLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİNE YÖNELİK MODEL ÖNERİSİ VE BİR UYGULAMA

3.1.BİLGİSAYAR ORTAMINDA KREDİ DEĞERLENDİRME	85
3.1.1.Mantıksal Çıkarsama Yapabilen Bilgisayar Yazılımlarının Temeli	85
3.1.2.Kredi Değerlendirmede Bilgisayar Yazılımı Kullanımı	89
3.1.3.Günümüze Kadar Yapılan Kredi Değerlendirme Modelleri.....	90
3.1.4.Yeni Bir Kredi Değerlendirme Modelinin Kurulması	95
3.1.4.1.Puanlama Modeli ve Model Aracısı Yazılımın Tanıtılması	95
3.1.4.2.Kredi Değerlendirmeye İlişkin Algoritmanın Oluşturulması	100
3.1.4.3.Kredi Değerlendirmeye İlişkin Kriterlerin Oluşturulması.....	105
3.1.4.4.Kredi Notu Tespitinde Puanlama Modeli ile Kredi Uzman Görüşü Karşılaştırması.....	111
3.1.4.5.Puanlama Modelinin Örnek Firmada Denenmesi	113
3.1.4.6.Puanlama Modelinin Sınırlılıkları.....	114
SONUÇ VE ÖNERİLER	115
EKLER.....	117
KAYNAKÇA.....	158
DİZİN.....	164

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.1. Kredi Riskinin Belirlenmesinde 5C Kuralı	21
Tablo 1.2. Basel I ve Basel-II Arasındaki Temel Farklılıklar	28
Tablo 3.1. Örnek Hastalık Teşhis Programı Kriter Tablosu.....	88
Tablo 3.2. Puanlama Modelinin Programlanmasında En Sık Kullanılan Formüller.....	98
Tablo 3.3. Puanlama Modelindeki Temel Sayfa İsimleri ve Açıklamaları	99
Tablo 3.4. Puanlama Modelinde Analiz Tekniklerinin Alabileceği Taban ve Tavan Puanlar.....	104
Tablo 3.5. Puanlama Modeli Yorum ve Yorum Puanı Kriter Tablosu	106
Tablo 3.6. Model Notu Değer Aralığı	111
Tablo 3.7. Puanlama Modeli Ölçeği.....	110
Tablo 3.8. Kredi Uzman Görüşleri İçin Uyarlanan Kredi Puanı Ölçeği	111
Tablo 3.9. Kredi Uzmanı Puanları ile Model Puanının Karşılaştırılması.....	112

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 3.1. Puanlama Modeli Çalışma Prensipleri.....	96
Şekil 3.2. Microsoft Excel Programının Görüntüsü.....	96
Şekil 3.3. Puanlama Modeli Veritabanındaki Yorum Bilgisinin Puanlama Mantığı...	101
Şekil 3.4. Puanlama Modeli Akış Şeması.....	103
Şekil 3.5. Kriter Yorum Mekanizması Şeması	105
Şekil 3.6. Model Sonrası Kredi Kararı.....	111
Şekil 3.7. “X” GIDA SANAYİ TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ Puanlama Modeli Kredi Notu.....	113
Şekil 3.8. “X” GIDA SANAYİ TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ Model Notu Değer Aralığı	113

TEZ HAKKINDA

Araştırmanın Problemi:

Kredi kurumları, mevcut yapıda kredi taleplerinin değerlendirilmesi konusunda mali istihbarat açısından genellikle paket programlar kullanmaktadır. Bu programlar sadece oran analizleri ve birtakım istatistiki hesaplamalar yaparak kredi kararını vermektedir. Bu durum kredi kararlarının eksik bilgiler ışığında alınmasına olanak verir. Mevcut paket programlar oran analizlerini uygulayarak firmanın şimdiki durumu hakkında bilgi verebilmektedir. Diğer analiz tekniklerini uygulayan programlarla karşılaşılsa da varılan nokta mali tablo dönemleri arasındaki artış ve azalışların rakamsal gösteriminden ibaret olmaktadır.

Uygulanan teknikler itibariyle yorumun kişiler tarafından yapılmasında dar anlamda subjektif bir farka bağlı olarak kredi kararı verilmektedir. Araştırmanın kapsamı genişlediğinde subjektif değerlendirmeden kaçınılıp daha objektif sonuçlar elde edilebilecektir.

Araştırmanın Amacı ve Önemi:

Bu çalışmanın ana amacı küçük ve orta ölçekli işletmelerde kredi taleplerini değerlendirmede bilgisayar teknolojilerinden yararlanılarak yeni bir model denemesi oluşturmaktır.

Araştırmanın ekonomiye olumlu katkı sağlayacak bir model olması planlanmıştır. Sağlıksız alınan kredi kararlarının önlenerek ülke ekonomisine vereceği zararların ortadan kaldırılması araştırmanın ekonomik önemini oluşturmaktadır. Ayrıca kredi isteklisi bir firmanın gerçekten krediyi amacına uygun kullanmasıyla geri dönüşümünün düzenli bir şekilde yapılması hem kredi kurumunun hem de firma faaliyetlerinin düzenli işleyişini sağlayacak kuşkusuz kredi süreci ancak mali verilerin doğru ve sağlıklı okunabilmesiyle düzenli bir işleyişe sahip olacaktır.

Türkiye para ve sermaye piyasaları açısından küreselleşmenin etkisiyle hızlı bir gelişime maruz bırakılmaktadır. Buradan hareketle Basel-II kriterleri şu sıralar

kredi ilgililerinin gündeminde geniş yer bulmaktadır. Geliştirilen model Basel-II kriterlerine göre kredi kararının verilmesine rahatlıkla uyarlanabilir. Dolayısıyla bu durum araştırmanın genel önemini teşkil etmektedir.

Araştırmanın Hipotezleri:

H₀: Kredi taleplerinin değerlendirilmesinde mali analiz teknikleri hep birlikte kullanıldığında kredi kararını etkiler.

Araştırmanın Varsayımları:

- Araştırmada oluşturulan modelin, kredi kurumlarınca daha önceden kredi kararı verilen firma mali tablolarının elde edilip test edilemeyeceği,
- Araştırmada oluşturulan bilgisayar programında daha çok veritabanı kriteri ve yorum mekanizması oluşturulmasının aşırı zaman alacağı,
- Araştırmada kullanılan modelle kredi yöneticilerinin kredi puanı karşılaştırılmasında örnek firma ya da kredi uzmanı sayısı arttırılsa bile sonucun büyük bir fark yaratmayacağı,
- Kredi kurumlarının mali istihbarat açısından kredi kararlarında kullandığı paket yazılımların mali analiz tekniklerinden yalnızca oran analizlerini uyguladıkları,
- Muhasebe bilgilerinin manipüle edilmediği,
- Mali analiz tekniklerinin uygulanıp yorumlanmasına dayalı bir bilgisayar yazılımının mevcut olmadığı varsa bile Türkiye’ de karşılaşılmadığı,
- Araştırmadaki ağırlıklı puan kriterlerinin açık kodlu yazılım kullanılmasından ötürü değiştirilebileceği varsayılmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları:

- Bu araştırmada kredi analizi konusunun çok geniş kapsamıyla incelenmesi gerekliliği bulunmakta olup, sadece mali analiz açısından bir yaklaşım geliştirilmiştir.

- Uygulama bakımından geliştirilen modelin sınanmasında daha önce bankaların yapmış olduğu analizlerle karşılaştırma yapılması planlanmış ancak bankalar sır niteliği taşıdığı gerekçesiyle kredi kararı verdikleri mali tabloları vermekten kaçınmışlardır. Bu nedenle örnek firma mali tabloları oluşturularak banka kredi uzmanlarından kredi notu talep edilmiştir.

- Geliştirilen model çeşitli kaynaklardaki yorum örneklerini veritabanında barındırmaktadır. Ancak mali tablolar analiz teknikleri yorum örneklerinin piyasada yeterince bulunamamasından ötürü geliştirilen modelin kodlanmasında yorumlar kimi durumlarda yetersiz kalabilmektedir.

- Mali analiz sonuçlarının yorumlanması konusunda yetişmiş eleman sıkıntısı vardır.

- Model sonuçlarının uzman görüşleriyle karşılaştırılmasında zaman alıcı etkisinden ötürü az sayıda deneme yapılabilmektedir.

Araştırmanın Yöntemi:

Araştırma 3 tür çaba ile gerçekleştirilmiştir.

İlki literatür taramasıdır.

İkincisi ise model programın mimarisi için elde edilen bütün kaynaklardan yorum örnekleri çıkarılmış ayrıca görüşülen uzmanların deneyimlerinden yola çıkarak yorum mekanizmasının veri tabanı oluşturulmuştur. Daha sonra mali tabloların alabileceği değerler belirlenerek hangi kriter sonucunda hangi yorumun gelebileceği

belirlenmiştir. Yorumlamadaki cümle ve kelimelere uygun düşen puanlama sistemi ise firmanın lehine ve aleyhinde olan kararın derecesine göre tespit edilmiştir.

Son olarak modelin sınanmasıdır. Araştırmanın sınırlılıklarında belirtilen gerekçelerden ötürü dört tip mali tablo örneği düzenlenmiştir. Kredi kurumlarının bu mali tablolara verdiği kredi kararlarıyla modelin tutarlılığı test edilmiştir.

Bütün bu çabalar sonrasında araştırma 3 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kredi ve kredilendirme konusundaki temel ve teknik konulara değinilmiş, ikinci bölümde mali tablolar konusunda uygulanan kavram ve teknikler incelenmiş son bölümde ise model önerisi geliştirilerek örnek bir uygulamada model test edilmiştir.

TEZ METNİ

GİRİŞ

Kredi kavramı günümüzde değişik ad ve anlamlarda fakat aynı içerikle çeşitli şekillerde uygulanmaya devam etmektedir. Önceleri itibar sahibi kimseye verilebilen krediler artık ipotek, kefil, garantör, vb. itibar harici ek teminatlarla verilmeye başlamıştır.

Kuşkusuz hatalı bir kredi kararı hem kredi kurumunu hem de kredi isteklisi firmayı sıkıntıya sokabileceği gibi ülke ekonomisine de büyük zararlar verecektir. Kredi kararlarının verilmesinde güvenli bilgi, en sağlıklı karar ve zaman kaybının önlenmesi için bir takım teknikler geliştirilmiştir. Hatta bu teknikler zamanla gelişerek bilgisayarların kredi notları hesaplamasına kadar gelmiştir.

Çağımız bilgi teknolojilerine yönelik birçok adımın hızla atıldığı bir dönem olup bilgisayar sistemleri artık hayatımızın vazgeçilmez bir parçası olmuştur. Kredi taleplerinin bilgisayar ortamında değerlendirilebilmesi de bilgisayar sistemlerinin hemen her alanda uygulanmaya başlandığının bir göstergesidir.

Ancak burada birtakım eksiklikler söz konusudur. Kredi kurumları genellikle olması gerektiği gibi kalitatif istihbarat verileri ve eksik olan yönü ile sadece mali analiz tekniklerinden olan oran analizleri ve istatistiki hesaplamalardan yola çıkarak kredi kararı vermektedirler. Ayrıca mali tablolar analiz tekniklerinin uygulanıp yorumlanmasında ise mali analist sıkıntısı çekilmektedir. Nitekim ülkemizde mali analist yetiştirmeye yönelik meslek eğitim kuruluşları da yoktur.

Öte yandan uygulanması planlanan Basel-II kriterlerinin uygulamaya geçişi sürecinde ise birçok kredi kurumu, bünyesindeki altyapı çalışmalarının revizyonuna ağırlık vermeye başlamıştır.

Bu çalışmada kredi taleplerinin değerlendirilmesine yönelik yeni bir model geliştirilerek kredi kurumlarının daha bilinçli bir şekilde kredi kararlarına imza atması hedeflenmiştir. Puanlama Modeli adı altında geliştirilen bu modelde; kredi yetkilisi,

kredi notunu elde etmenin yanında mali analiz yorumlarını da görebilecektir. Kredi notu ile mali yorum ilişkisinin gözlemlenmesiyle kredi yetkilileri verdikleri kararın doğruluğu hakkında daha çok bilgi sahibi olabileceklerdir.

BİRİNCİ BÖLÜM
KREDİ KAVRAMI VE BANKACILIKTA KREDİ YÖNETİMİ

1.1.KREDİ KAVRAMI VE GENEL AÇIKLAMALAR

1.1.1.Kredi Kavramı

“Latince’ de inanma güven anlamına gelen kredi ‘credere’ sözcüğünden gelmekte olup, saygınlığı ifade etmektedir”.¹

İtibar (mali saygınlık) anlamına gelen kredi, ileri tarihteki ödeme vaadine dayanarak mal ya da hizmet şeklindeki ekonomik varlığın veya satın alma gücünün anlaşma tarihinde vaatte bulunan kişi ya da kişilerin kullanımına verilmesi veya bir üçüncü şahsın itibarından yararlanabilme olanağı olarak tanımlanmaktadır.²

En genel anlamıyla, mevcudun muayyen bir süreyle ve geri almak kaydıyla verilmesi ya da verilmiş bir varlığın ödenmesine kefil olunmasıdır. Kredi, mübadele temeline dayanmaktadır. Herhangi bir kişinin ya da firmanın kendilerine ait olmayan bir hakkı ya da olanağı, karşılığını temin etmek kaydıyla, belli bir süre için kendisininmiş gibi kullanabilmesini sağlamaktadır. Taraflardan kredi alan, sahip olduğu olanak veya fon için önceden belirlenmiş bedeli ile birlikte geri ödeme vaadinde bulunurken, diğer tarafı temsil eden mali kuruluş ise sözü geçen olanağı ya da fonu, kararlaştırılan süre dahilinde kullanmayı kabul etmektedir. Dolayısıyla kredi, fon arz eden ve talep eden taraflar arasında güvenceye dayanan ekonomik bir alışveriştir.³

Bankalar Yasası açısından ise kredi; “gerçek yada tüzel bir kişiye doğrudan doğruya veya dolaylı olarak nakit, mal, kefalet, teminat biçiminde ve niteliğinde ya da başka bir biçimdeki değerlerin verilmesi, gerçek ve tüzel kişilerin kefaletlerinin kabul edilmesi veya tahvillerinin satın alınmasıdır”.⁴

¹ Vecdi Ünay, **Bankalarda İç Ticaretin ve Sanayinin Finanse Edilmesi Usulleri**, İstanbul, Es Yayınları, 1985, s.57.

² Osman Tunaboşlu, **Orta Vadeli Kredi Uygulaması ve Kaynakları**, İstanbul, İstanbul Bankası T.A.Ş., 1977, s.3.

³ Güler Aras, **Ticari Bankalarda Kredi Portföyünün Yönetimi**, Sermaye Piyasası Kurulu, Yayın No: 30, Ankara, 1996, s.4.

⁴ Murtaza Kölemezli, **Banka Kredileri**, İzmir, Karınca Matbaası, 1982, s.3.

1.1.2.Kredinin Unsurları

İş dünyasında firmaların ihtiyaç duydukları kaynakların bir kısmı kendi kaynaklarından, diğer kısmı da yabancı kaynaklardan sağlanmaktadır. Bu nedenle kredi, firmalar ve bankalar açısından çok önemlidir.

Bir kredi ilişkisinde dört temel unsur bulunur. Bunlar; vade, güven, risk ve gelir unsurlarıdır.

i.Vade Unsuru

Belirli bir süre sonunda geri ödeme vaadi devredilen bir varlığın veya verilecek bir garantinin belirli bir süre sonunda iadesi gereklidir. Bu süre kredi işleminin başlangıcında tespit edilir. Vade uzadıkça risk artar. Bunun nedeni geleceğin belirsizliğidir. Bu nedenle kredide zaman unsuru çok önemlidir.⁵

ii.Güven Unsuru

“Kredi güvene dayanan bir işlemdir. Kredi veren kredisinin vadesinde geri dönmeme riskine karşılık teminat alacaktır. Burada teminat ödünç verenin riskine karşılık elde ettiği bir değerdir”.⁶ Kredide vade söz konusu olduğuna göre güvensizlik ortamında kredi sürecinin başlangıcı da güç olacaktır. Yani güven unsuru vadenin en büyük belirleyicisidir.

iii.Risk Unsuru

Bankacılıkta risk, ödünç verilen paranın tahsiline ve verilen garantiye konu taahhüdün yerine getirilmesine kadar meydana gelmesi muhtemel tehlikelerin toplamıdır. Diğer bir anlamda risk, bir kişi veya kuruluşa nakit, mal, kefalet ve teminat

⁵ Nezh Perçin, **Temel Kredi Bilgileri**, Demirbank, T.A.Ş. Eğitim Müdürlüğü Yay., 1999, s.9.

⁶ Robert Cole and Lon Mishler, **Consumer and Business Credit Management**, 11.' th Edition, U.S.A.: McGraw-Hill Companies Inc., 1998. s.7.

şeklinde açılan kredilerden herhangi bir tarihte kullanılmış olan miktarı ifade eder. Kredi işleminde risk unsurunun en aza indirilmesi esastır.⁷

iv.Gelir Unsuru

Bankalar ellerindeki ve temin edebilecekleri kaynakları faiz ve komisyon gibi gelirler karşılığında kullanmak zorundadır. Bankaların mevduat toplamak ve kredi vermenin dışında daha pek çok çeşitli hizmetler verdiği düşünülürse, varlığını sürdürebilmesi için tüm bu hizmetlerin karşılığında bir takım komisyonlar alması gerekmektedir. Dolayısıyla bankalar kredi kullanırken de komisyon geliri sağlayacakları için bu durumda da bankaların kredi verimliliği artacaktır.⁸

1.1.3.Kredinin Türleri ve İşlevleri

Ticari bankalardaki kredi türlerini iki temel grupta incelemek mümkündür. Bunlar; **kurumsal krediler** ve **bireysel kredilerdir**. Öte yandan krediler EK-1' de belirtilen türlere göre daha geniş bir sınıflandırmaya tabi tutulabilir.

Ticari veya bireysel krediler aynı zamanda güven üzerine kurulmuş, gelecekte geri ödenmesi beklenen ekonomik değer olarak bir güçtür.⁹

“Kredi, ülkede ekonomik kalkınmanın sağlanabilmesi ve ekonomik büyümenin sürekliliği açısından kullanımı zorunlu olan bir mali kaynaktır”.¹⁰

Kredinin ülke ekonomisindeki işlevlerini aşağıdaki şekilde özetleyebiliriz;

⁷ Perçin, **a.g.e.**, s.9.

⁸ Şener Durak, **Tekstil Sektörü Kredi Analizi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi SBE, 2000, s.10.

⁹ Richard Pike and Nam Sang Cheng, **Credit Management: An Examination of Policy Choices, Practices and Late Payment in UK Companies**, Journal of Business Finance&Accounting, 28 (7)&(8), Sept./Oct. 2001, 0306-686X.

¹⁰ Baygeldi Shyhberdiyev, **Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi ve Risk Analizi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi SBE, 2001, s.33.

- “Kredi, herhangi bir kişinin ya da firmanın kendisine ait olmayan bir hakkı ya da olanağı, karşılığını temin etmek koşuluyla, belirli bir süre için kendisininmiş gibi, kullanabilmesini sağlamaktadır”.¹¹ Aynı zamanda kredi, bir mübadele aracıdır.

- “Ekonomideki atıl ve dağınık fonlar (sermaye ve tasarruflar), kredi sistemi sayesinde ekonomik faaliyetlerin gelişmesine yönlendirilmektedir”.¹²

- “Kredi sermaye birikimini artırır. Girişimciler ve yatırımcılar ihtiyaç duydukları sermayeyi kendi yoluyla tasarruf sahiplerinden sağlarlar. Vade sonunda da krediyi geri ödeyerek sermaye birikimi elde ederler”.¹³

Bu açıklamalardan sonra kredinin kaynaklarına baktığımızda; “Bankaların ödünç para verebilmeleri için yararlandıkları kaynakları, özkaynaklar ve yabancı kaynaklar olarak iki grupta toplamak mümkündür”.¹⁴ Özkaynaklar çoğunlukla **ödenmiş sermayeden** ve yedekler, karşılıklar ayrıca dağıtılmamış karlardan oluşur. Yabancı kaynaklar ise çoğunlukla **mevduat** ve T.C. Merkez Bankası’ndan, yurtdışı bankalardan sağlanan krediler, tahvil ihracı ile sağlanan fonlar ve bankacılık hizmet gelirlerinden (havale masrafı, komisyon, keşide çeki bedelleri,... vb.) oluşmaktadır. Ancak devamlı kaynak niteliği yalnızca kredinin mevduat kaynağında söz konusudur. Çünkü diğer kaynaklar vadeleri geldiğinde tasfiye edilirler.

1.1.4.Kredilendirme Prensipleri

“Bankalar kredi kararını verirken hiçbir zaman borçlu hakkında tam olarak her şeyi bilmesi mümkün değildir. Kredi kararı, her kurumun kendi oluşturduğu

¹¹ Durak, **a.g.e.**, s.9.

¹² Aras, **a.g.e.**, s.5.

¹³ Ömer Emre Tokel, **Kredi Risk Modelleri Kullanılarak Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi SBE, 2004, s.5.

¹⁴ Mahmut Usta, **Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi ve Tahsisi**, İstanbul, İstanbul Pamukbank T.A.Ş., Eğitim Bölümü Yayınları, 1994, s.9.

politikalar çerçevesinde karlılık ve likidite dengesini gözeterek verilir”.¹⁵ Bu nedenle kredilendirmede aşağıda belirtilen ilkelerin göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

i.Uygunluk

“Kredi, teminata değil, yapılacak işe verilmelidir. Kredinin, talepte bulunan firmanın etkinlik alanıyla örtüşen ve girdi yaratabilecek bir işte kullanılması, geri dönüşü açısından en büyük teminatır”.¹⁶

ii.Güvenlik

Kredinin güvenliği, kredinin sağlamlığını gösterir ki, bu da verilecek kredinin yeterli teminata bağlanmış olması ve kredibilite bakımından müşteri hakkında gereken istihbaratın yapılmış olması gerekliliğidir. “Temel amaç kredinin teminatlara başvurmaya gerek kalmaksızın geri dönmesidir. Bu nedenle kredinin kullanım alanları çok önemlidir”.¹⁷

“Kredi güvenliğinin sağlanabilmesi için genel olarak aşağıda belirtilen hususlara gerekli hassasiyetin gösterilmesi lazımdır”.¹⁸

- Firmanın olumlu bir mali yapıya sahip olduğu saptanmalıdır. Bu saptama cari yılın sonlarında ve geriye dönük vaziyette kıyaslamalı şekilde olmalıdır. Bu arada; sermaye, özkaynak, borçlar, alacaklar, karlılık ve net işletme sermayesi gibi kalemlere ilişkin mali veriler dikkatle incelenmelidir. Çıkan sonuçlara göre pürüzlü görülen noktaların izahatları firmanın açıklamasına bırakılmalıdır.

- Kredi verilmesi planlanan firmanın mutlaka piyasa üzerindeki istihbaratı yapılmalı ve olumlu sonuçlar değerlendirmeye alınmalıdır.

¹⁵ Tülay Akbulut, **Ticari Bankalarda Kredilendirme Esasları ve Problemlı Krediler**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi BSE, 2003, s.6.

¹⁶ Tokel, **a.g.e.**, s.21.

¹⁷ Hakan Şakar, **Bankalarda Kredilendirilme Teknikleri**, İstanbul, Strata Yayıncılık, 2001, s.58.

¹⁸ Akbulut, **a.g.e.**, s.7-8.

- Kredinin kullanım nedenine bakılarak belirlenen geri ödeme takvimine uygunluğu değerlendirilmeli ve bu süreç ile ilgili müspet kararda ikna olunması gerekmektedir.
- Firmanın diğer bankalarla olan ticari ilişkileri göz önünde bulundurulmalı, kullanılan ve kullanılmakta olan krediler hakkında detaylı bilgiler elde edilmelidir.
- Firmadan kredi karşılığı olarak alınacak teminatın titizlikle seçilerek alınabilecek en uygun teminat olmasına dikkat edilmelidir.
- Tecrübe ve moralite değerlendirilmesi yapılmalıdır.

iii. Seyyaliyet (Likidite)

Seyyaliyet, kredinin kısa sürede geri ödenmesi, kredi konusu işin mevsimlere uygun kullanılması, kredinin dolu ve donuk kullanılmamasıdır. Firmanın, iş ve nakit akışı hakkında en iyi bilgi yolu, kredi seyyaliyetinden geçer. Dolu ve donuk kullanılan kredilerde, firmanın nakit gidişatı hakkında bilgi sahibi olunmasında zorluklar olabileceği ve kredi vadelerinde sürprizlerle karşılaşılacağı hatırdan çıkarılmamalıdır. Olaya bu açıdan bakıldığında, Seyyaliyet; bir bakıma verimliliği etkileyen yönünün yanı sıra, kredinin teminatını teşkil etme bakımından da önem arz etmektedir.¹⁹

iv. Verimlilik

“Verim, kredinin pazar şartlarına göre rantabl kullanılması, kredi faizinin yanı sıra yeterli düzeyde komisyon ve gelirin sağlanması anlamına gelir”.²⁰

Bu ilke kar marjı daha yüksek olan kredilerin kullanılmasına öncelik

¹⁹ Osman Oy, **Kredi ve Kredi Teminatları**, İstanbul, İnterbank Eğitim Müdürlüğü Yayınları, 1997, s.6.

²⁰ Berk, **a.g.e.**, s.112.

verilmesini, kullanılan kredilerden faiz yanında komisyon ve diğer gelirlerin sağlanmasını belirtir. Verimliliğin sağlanması için müşterilerin ticari mevduatlarının ve komisyonlu işlemlerin bankada toplanmasının yanı sıra kaynak yaratan ve özellikle reeskont olanağı bulunan kredilere öncelik verilmesi gerekir.²¹

1.2.BANKACILIK KAVRAMI

1.2.1.Banka Kavramı ve Bankacılığın Gelişimi

“Banka” terimi İtalyanca “Banco” kelimesinden gelmektedir. Bugünkü ekonomik ve ticari ilişkiler içinde çok önemli bir yer tutan banka, sermaye, para ve kredi konularına giren her çeşit işlemleri yapan ve düzenleyen, özel veya kamusal kişilerle firmaların bu alandaki her türlü gereksinimlerini karşılama faaliyetlerini temel uğraş ve konusu olarak seçen ekonomik bir birimdir.²²

Diğer bir tanımla; “Bankalar, para arz ve talebinin büyük bir kısmının karşılaştığı, kredi işlemlerinin yapıldığı kurumlardır”.²³

Bankacılığın kaynağını çok eski zamanlara götürmek mümkündür. İlk bankalar, banko denilen tezgahlarda faaliyete başlamıştır. Bu tür bankaların temel işlevi para alıp vermektir. Bununla beraber, bugünkü bankacılık; modern muhasebe tekniğinin ve kıymetli senetlerin gelişmesi, banknotun genel bir mübadele aracı haline gelmesi gibi bazı ilerleme ve gelişmelerin sonucudur.²⁴

“19. Yüzyıl, kredi veren kimselerle kredi alan kimseler arasına bankanın girdiği, alacak haklarının belli şekilde düzenlenen kıymetli senetlerle el değiştirmesinin

²¹ Tokel, **a.g.e.**, s.23.

²² Durak, **a.g.e.**, s.4-5.

²³ A.Yılmaz Gündüz, **Türkiye’ de Bankacılık Sektörü, Sorunları ve Çözüm Yolları**, Ankara Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi, Cilt 17, Sayı: 3-4, Ekim 2003, s.131.

²⁴ Avni Zarakolu, **Bankacılar İçin Para ve Kredi Bilgisi**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Yayın No: 232, 1987, s.60.

kolaylaştığı, her çeşit malı temsil eden kıymetli senetlerin geliştiği ve çekle ödemelerin yaygın hale geldiği bir yüzyıl olmuştur”.²⁵

1.2.2.Bankaların Kuruluşu ve Organizasyon Yapıları

“Bankaların tüzel kişilik olarak kendi hukuksal konuları ve devletle aralarındaki yönetsel ve hukuksal ilişkileri Bankalar Yasası ile düzenlenmiştir”.²⁶

4491 sayılı Bankalar Yasası’ nın 7. madde²⁷sinde bankaların kuruluşları ve faaliyete geçme esasları mevcuttur.

Hizmet kuruluşlarıyla benzer niteliğe sahip bankaların amacı da kar elde etmektir. Bankaların da belirli ve tanımlanmış bir organizasyon yapısı bulunmaktadır. Müşteri taleplerini karşılayacak şekilde hizmet sunarlar. Bu hizmetin sunulması sırasında varlıklar edinirler ve bu varlıkları finanse etmek için yükümlülük altına girerler. Bütün firmalarda olduğu gibi yönetimde emir-komuta ilişkisi geçerlidir ve sorumluluklara göre iş bölümüne dayalı bir organizasyon vardır. Organizasyonun en tepesinde banka sahipleri veya hissedarları bulunur. Hissedarlar, banka yönetimini genel anlamda yönlendirmek ve kontrol etmek üzere yönetim kurulunu tayin etmektedirler.²⁸

1.3.KREDİ YÖNETİMİ VE İŞLEMLERİ

1.3.1.Kredi Yönetimi Kavramı

Kredi yönetimi, “bankanın kredilendirmeye ilişkin uygulamalarının banka politikaları ile tutarlı olması ve kredi portföyünün krediye ait faiz ve anapara

²⁵ N. Mine Tükenmez, **Türkiye’ deki Ticari Bankalarda Kısa ve Orta Vadeli Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi ve Bir Uygulama**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi SBE, 1993, s.3.

²⁶ Mehmet Ali Aktuğlu, **Banka İşletmeleri ve Muhasebesi**, İzmir, Ege Üniversitesi Matbaası, 1981, s.10.

²⁷ Alper Kocahanoğlu, **Bankalar Kanunu ve Sermaye Piyasası Kanunu**, Dördüncü basım, İstanbul, Temel Yayınları, 2000, s.23-25.

²⁸ Belkıs Seval, **Kredilendirme Süreci ve Kredi Yönetimi**, İstanbul, Avcıol Basım Yayın, 1990, s.17.

ödemelerinin zamanında yapılması ve problemlerin önceden teşhisini sağlayacak şekilde yönetilmesi çabalarını içermektedir”.²⁹

Kredi yönetimi kavramının daha detaylı bir tanımını yapacak olursak: Müşteri firmaların mali davranışları ve pazara yönelme nedenleri sonucu mali sorunlarının çözümüne yönelik uygun kredinin sunulması, müşteriye mali danışmanlık işleminin gereği uygulama biçimi ve bununla bağlantılı olarak kredinin fiyatlandırılması, kredi organizasyonu ve analistlerin işbirliği ile derlenen veri ve bilgilerin değerlendirilmesi, kredilendirme sonrası müşteri ilişkilerini ve kredinin takibini kapsayan bir yöntemdir.³⁰

Öte yandan bankaların da bir firma olduğunu düşünürsek tıpkı firmalarda olduğu gibi bankaların da benzer nitelikte kredi yönetimi aşamalarına sahip olduğunu düşünebiliriz. Genelde firmalarda kredi yönetimi aşağıdaki beş temel aşamadan oluşmaktadır³¹:

- Satışların vadeli olması halinde şartların belirlenmesi.
- Teminatların belirlenmesi.
- Müşterilerin ödeme gücüne ilişkin araştırmanın yapılması.
- Müşteriye sunulabilecek kredi limitinin belirlenmesi.
- Sunulan kredinin vadesinde tahsili.

1.3.2.Kredi Yönetiminin İşlevleri

“Bankalarda merkezi olmayan kredi yönetiminin temel işlevleri ya da görev alanları aşağıdaki gibi sıralanabilir”.³²

²⁹ Seval, **a.g.e.**, s.251.

³⁰ Aynur Ortakçı Akdağ, **Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesinde Mali Analiz**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi SBE, 1998, s.5.

³¹ Niyazi Berk, **Finansal Yönetim**, Yedinci basım, İstanbul, Türkmen Kitabevi, 2003, s.226-227.

³² Berk, 2001, **a.g.e.**, s.23.

- Kullandırılabilir toplam kredilerin belirlenmesi,
- Müşteri bulunması ve seçimi,
- Çeşitli bilgi kaynaklarından firmalar hakkında bilgi edinilmesi,
- Müşterilerin kredi limitlerinin saptanması,
- Kredibilite, ödeme süreleri ve kredi güvencelerinin belirlenmesi,
- Müşterilerin kredilendirilmesi,
- Alacakların gözetimi ve kontrolü,
- Kredinin dönüşüm hızının çabuklaştırılması,
- Ödemelerin kontrolü,
- Ödemelere ilişkin uyarıların gerçekleştirilmesi,
- Pazar gözetimlerinin ve pazar analizlerinin değerlendirilmesi.

Kredi politikası bankanın temel yönetim felsefesi ile kredilere ilişkin prosedürlerin birleştirilmesi olarak tanımlanabilir. Kredi politikası bankanın tüm yönetim tarzını yansıtır ve bankanın kredilere yaklaşımının tutucu mu? yoksa liberal mi? olacağını önemli ölçüde belirler. Bankanın varlıkları arasında en önemli payı kredi portföyünün oluşturduğu göz önünde bulundurulursa söz konusu portföyün yönetimine ilişkin politikanın tüm banka organizasyonu üzerinde önemli bir etkisi olacağı kesindir. Aslında kredi politikası, kredi yönetiminin ilk unsuru olarak da niteleyebileceğimiz, kredi yönetiminin diğer aşamalarının bir politika etrafında oluşturulduğu en önemli başlangıç noktasıdır.³³

1.3.3.Etkin Kredi Yönetimi

Etkin bir kredi yönetimi, kredinin verilmesinden geri dönüşüne kadar ki tüm aşamalarda ülke ekonomisini zarara uğratmayacak şekilde verimli bir organizasyon sonucu minimum riskle hem müşterinin hem de bankanın çıkarlarını gerçekleştirecek portföyün oluşturulması çabalarıdır.

³³ Seval, a.g.e., s.251.

Bankalarda etkin bir kredi yönetiminden söz edebilmek için organizasyon yapısının tam olarak müşteri gruplarına göre şekillenmiş olması gerekmektedir. Müşteri gereksinim ve sorunlarında benzerlik gösteren firmaları gruplandırmak kurumun daha hızlı ve başarılı çözümler getirmesini sağlayarak aynı zamanda prestij sağlayacaktır.

Müşteri temelli etkin bir kredi yönetiminin üstünlüklerini aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür³⁴:

- Müşteri ihtiyaçlarına karşı tepki hızının ve örgütsel esnekliğin artması,
- Genel yönetim işlerinin hafiflemesi,
- Modern yönetim ilke ve tekniklerinin uygulanması,
- Örgütsel piramitleşmenin daha basık bir yapı kazanması,
- İletişim yolunun kısılması,
- Müşteri gruplarını etkileyen faktörler hakkında güvenilir bilgi toplamak,
- Yöneticilerin eğitimi ve geliştirilmesi,
- Zayıf noktaların kolayca analizi,
- Bürokrasinin azalması.

1.4.KREDİ RİSKİ VE KREDİ RİSKİ YÖNETİMİ

1.4.1.Kredi Riski Kavramı ve Bileşenleri

“Risk; sözlükte kelime anlamı olarak zarar hasar, kayıp veya ihtimali olarak ifade edilirken değişik bilim dallarında farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Mali açıdan risk ise, beklenen getirinin gerçekleşen getiriden sapma olasılığıdır”.³⁵

Risk düşüncesi, herhangi bir yatırım kararında çok önemlidir. Firmaların

³⁴ Akdağ, **a.g.e.**, s.8.

³⁵ Ali Ceylan, Turhan Korkmaz, **Sermaye Piyasası ve Menkul Değer Analizi**, İkinci basım, Bursa, Ekin Kitabevi, 2004, s.424.

mali raporlarından derlenen bilgilerin risk ölçüm modellerine göre değerlendirilmesi, en yüksek derecede yatırımcılara ve kullanıcı gruplara fayda sağlamakta ve çok büyük önem arz etmektedir.³⁶

Mali riskler arasında en önemli olanı ve bankaların da yönetimine en çok dikkat ettiği risk kredi riskidir. Kredi riski, fon sağlayan ve fon kullananlar arasında şarta bağlı mali işlemler veya sözleşmelerinin sonucunda ortaya çıkmaktadır.³⁷

“Bankaların kredi riskine ilişkin çalışmaları sistem-altyapı tesisi ve veri tabanı oluşturulması olmak üzere iki temel alana odaklanmaktadır”.³⁸

Kredi işlemleri, bankaların ödünç alanların kredibilitesi konusunda doğru kararlar vermelerini gerektirir. Bu kararlar her zaman doğru olmayabilir ya da ödünç alanların kredibilitesi çeşitli faktörlere bağlı olarak zaman içerisinde azalabilir. Dolayısıyla, bankaların maruz kaldıkları en temel risk olan kredi riski, ödünç alan tarafın yapılan anlaşma gereklerine uymaması durumudur.³⁹

Banka aktiflerinin çoğu -pasiflerin aksine- likit değildir ve değerleri belirsizdir. Genel olarak banka aktiflerini, kısa dönemde nakde dönüştürülmesi söz konusu olmayan krediler oluşturur. Bununla birlikte talep edildiği takdirde toplanan mevduatların nakde dönüştürülmesi taahhüdü vardır. Burada pahalı maliyetlere yol açabilecek bir likidite riski gündeme gelmektedir. Kredilerin -ana para ya da faiz olarak- geri ödenmemesinin yanı sıra sözü edilen likidite sorunu da kredi riskini oluşturan parçalardan biridir.⁴⁰

³⁶ S.Chattopadhyay, F.J. Arcelus and G. Srinivasan, **Deferred Tax and Bond Ratings: A Canadian Case**, Journal of Business Finance & Accounting, 24 (3) & (4), April 1997, 0306-686X.

³⁷ Halime Temel, **Basel II Kriterlerine Göre Ticari Bankalarda Kredi Riski Yönetimi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi SBE, 2006, s.76.

³⁸ BDDK, **Bankacılık Sektörü Basel II Gelişme Raporu**, 2006, http://www.bddk.org.tr/turkce/Basel-II/1266ilerleme_raporu_degerlendirmesi_19062006.pdf, s.18, (31.05.2007).

³⁹ Emre Aklin, Tuğrul Savaş ve Vedat Akman, **Bankalarda Risk Yönetimine Giriş**, İstanbul, Çetin Matbaacılık, 2001, s.110.

⁴⁰ Tokel, **a.g.e.**, s.13.

Günümüzde bankalar riske iki açıdan bakmaktadırlar; beklenen risk ve beklenmeyen risk. Beklenen risk bir kredi döngüsü boyunca, belirli bir kredi sınıfındaki ortalama kaybı simgeler. Beklenmeyen risk ise, herhangi bir yıldaki olası kayıpların geçiciliğinin, ortalama beklenen kayıplara oranlanmasıyla bulunur.⁴¹

1.4.2.Kredi Riski Ölçüm Modelleri

1990' ların ikinci yarısında bankalar ve müşavirler kredi risk modellerini geliştirmeye başlamış ve bunun hedefi potansiyel kayıpların belirlenmiş gizlilik düzeylerine göre ölçülmesi olarak belirlenmiştir.⁴²

“Riske Maruz Değer” gibi piyasa riski yönetimi tekniklerinin gelişmesi, kredi risk modellerinin ele alınışını daha da hızlandırmış; kredi risk yönetimi modellerine gereksinimin yaygınlaşması, -ilerleyen bölümlerde detaylıca anlatılan-Basel Komitesi’ nin riske maruz değere dayalı portföyler için sermaye ayırma gerekliliğini şart koşmasına yol açmıştır.

Riske maruz değer, bir organizasyonun portföyünün gelecekteki pazar değişkenliklerden kaynaklanan zarar olasılığının ölçümüdür. Kısaca, olası kaybın ifade edilmesidir.⁴³

“Risk ölçümü ve yönetimine dayalı yaklaşım, verilerin etkin kaynaklardan elde edilmesiyle en uygun şekilde değerlendirilecek, buna uygun fiyatlandırma gerçekleştirilecek ve bankanın sermaye yapısı korunmuş olacaktır”.⁴⁴

Kredi risk modelleri ön tespitlerde anahtar faktör olup, borçluların

⁴¹ Tükenmez, **a.g.e.**, s.66.

⁴² Edward Altman, Andrea Resti and Andrea Sironi, **Default Recovery Rates in Credit Risk Modelling: A Review of the Literature and Empirical Evidence**, Economic Notes by Banca Monte dei Paschi di Siena SpA, vol.33, no. 2, 2004, s.189.

⁴³ Tokel, **a.g.e.**, s.17.

⁴⁴ Roger W. Ferguson, **Credit Risk Management: Model and Judgment**, [Kredi Risk Yönetimi: Judgment Modeli] New York, 2001, <http://www.federalreserve.gov/boarddocs/speeches/2001/20011016/default.htm>, (31.05.2007).

varsayılan ve kombine veya nicel puanlarının olasılıklarını tayin etmektedir.⁴⁵

“Oyun teorisinden olasılık teorisine, matematiksel programlamadan yapay sinir ağlarına, simülasyondan istatistik tekniklerine pek çok yöntem, kredi riski ölçümlerine adapte edilmiştir. Bu geniş yelpazeye karşın kredi riskini ölçen modeller, üç grupta sınıflandırılabilir”.⁴⁶

- Kullanılan Tekniklere Göre
 - Ekometrik Teknikler
 - Yapay Sinir Ağları
 - Optimizasyon Modelleri
 - Uzman Sistemler
 - Kurala Dayalı Sistemler
 - Melez Sistemler
- Uygulama Kapsamına Göre
- Uygulamaya Konu Olan Mali Ürünlere Göre

Yukarıdaki sınıflandırmanın ardından kredi risk ölçümlemesi yapan tescilli modelleri dört başlık altında incelemek mümkündür.

1.4.2.1.Merton Tabanlı Modeller

Bu modeller, mikro ekonomik değişiklikler üzerine odaklanmaktadır. Daha açık bir ifadeyle, temerrüde düşme olasılıkları, sermaye yapısı ve varlık fiyatları dalgalanmalarından faydalanılarak yapılmaktadır. Modele göre, vade sonunda yükümlülüklerin değeri varlıkların piyasa değerinin üzerindeyse, temerrüde düşme meydana gelir. Bu ilk varsayım, kredi riskinin varlık fiyatlarındaki dinamizm tarafından yönlendirilmesi sonucunu getirmekte, dolayısıyla model, yükümlülüklerin defter

⁴⁵ A. Foglia, S. Iannotti and P.Marullo Reedtz, **The Definition of the Grading Scales in Banks' Internal Rating Systems**, Economic Notes by Banca Monte dei Paschi di Siena SpA, vol.30, no. 3, 2001, s.428.

⁴⁶ Altman, Edward I., Paul Narayanan ve John B. Caoutte, **Managing Credit Risk The Next Great Financial Challenge**, John Willey Sons, Inc., 1998, s.102.

değerlerinin, varlıkların piyasa değerlerini aşma olasılığına bir takım sistematik unsurları da katarak değerlendirmektedir.

Kurum varlıklarının piyasa değeri, gözlenebilen değerler olarak düşünülmemekte, bu nedenle piyasa değeri, pay senedi fiyatları, bu fiyatlardaki dalgalanmalar ve pay senetlerindeki opsiyon karakteristiklerini kullanarak bulunan yükümlülüklerin defter değerlerinin yardımlarıyla belirlenebilecektir. İş çevrimleriyle paralel hareket eden pay senedi fiyatları ve bu fiyatlardaki dalgalanmalar, temerrüde düşme olasılığını ve kurumların temerrüde düşmeleri arasındaki korelasyonu belirlediği için, bir yıllık dönemlerin kullanılması çevrimsel değerler üretmektedir. Dolayısıyla bu modeller, aynı yönde çevrimliliğin şiddetini artırabilmektedir.⁴⁷

“Moody’s KVM tarafından yapılan çalışmalarda geliştirilen model ise, Merton modelinin özel bir versiyonu olmuştur”.⁴⁸

1.4.2.2.“CreditRisk+” Modeli

“Credit Suisse tarafından 1997’ de geliştirilen CreditRisk+ Modeli portföyün risk kayıplarının olasılık dağılımını hesaplayan bir metodolojidir”.⁴⁹

CreditRisk+ Modeli kolay uygulanabilir olması nedeniyle çeşitli avantajlara sahiptir. Bunlardan ilki; kredi portföy kayıp olasılıklarının hesaplanabilir olması modeli cazip kılmaktadır. Buna ek olarak, karşı taraf için marjinal risk katkısı kolayca hesaplanabilmektedir. İkincisi ise, CreditRisk+ Modeli sadece temerrüt üzerine odaklandığından birkaç girdi ile tahmin etmek yeterli olmaktadır. Her bir enstrüman için sadece temerrüt olasılığı ve riske maruz tutar yeterlidir.⁵⁰

⁴⁷ H. Selçuk Saçcı, **Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerde Kredi Karşılıkları Uygulamaları ve Makroekonomik Etkileri**, 2004, <http://www.tcmb.gov.tr/kutuphane/TURKCE/tezler/hselcuksacci.pdf>, (31.05.2007).

⁴⁸ Rıdvan Çabukel, **Bankaların Kurumsal Kredileri Açısından Kredi Riski Yönetimi ve Basel II Uygulaması**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi SBE, 2006, s.62.

⁴⁹ **CreditRisk+**, http://www.csfb.com/institutional/research/credit_risk.shtml, (31.05.2007).

⁵⁰ Temel, **a.g.e.**, s.88-89.

1.4.2.3.“CreditMetrics” Modeli

Modelin yapısı tamamen Metron firmasının sermaye yapısından yola çıkılarak oluşturulmuştur. Model, borçlanan firmanın borcunu ödememe ihtimalini aktiflerinin yükümlülüklerini aşan kısmına ve aktiflerdeki dalgalanmalarla ilişkilendirmiştir.

Varlıkların değerindeki değişimler normal dağılıma uyuyorsa, ödememe olasılığı bazı eşik değerlerin altına düşen ve standart normal dağılım gösteren bir değişkenle belirtilebilir. Bu nedenle modeldeki ilk adım, her borç alanın kredi dereceleme değerinden elde edilen ödememe olasılığıyla ilişkili eşik değeri hesaplamaktır.⁵¹

1.4.2.4.“Credit Portfolio View” Modeli

Bu model, mevcut makroekonomik ortamı kredi riski değerlendirmesinde belirleyici unsur olarak alan ekonometrik bir modeldir. Bu nedenle, örneğin BBB dereceli bir borçlunun temerrüde düşme olasılığı, daralma döneminde, genişleme dönemindeki ortamdaki ortama göre daha yüksek olmaktadır.

Kayıp dağılımları, farklı ülkelerdeki ekonomik koşullara ve farklı sektörler için farklı şekillenmektedir. Ekonometrik model, makroekonomik değişkenlikleri ve bunlara ilişkin duyarlılıkları içeren bir göstergenin analiziyle bulunan temerrüde düşme rasyosunu kullanmak yerine, mevcut ekonomik duruma bağlı geçiş olasılıkları oluşturmaktadır. Temerrüde düşme rasyosunun çevrimlere paralel hareket ettiği ve bu rasyodaki dalgalanmaların sektörler arasında farklılıklar gösterdiğine dair gözlemler, bu modeli meydana getirmiştir. Bu nedenle, makroekonomik faktörler arasında gözlenen bağlar ve geçiş matrisleri kullanılmaktadır. Buradaki temel sorun ise, veri eksikliğidir. Ancak, yine yukarıda bahsedildiği gibi, aynı yönde çevrimsellik özelliği taşıyan derecelerin modelde kullanılması, çevrimsel özelliğinden, bu modelin de

⁵¹ Tokel, a.g.e., s.18.

“kurtarılamamasına” yol açmaktadır.⁵²

1.4.2.5.Kredi Risk Modellerinin Doğrulanması

“Kredi risk modelleri geleneksel olarak hesapların varsayılan olasılıklarını, istatistiksel tahminlerini sunar. Müşteri spekülasyonlarının benzer modelleri (hesapların isteyerek kapatılması veya hareketsiz olması) de genişçe araştırılmalıdır”.⁵³

“Kredi riskinin yönetiminde, bir modelin benimsenip kullanılması bir banka için ne kadar büyük önem taşıyor ise, bu modelin sonuçlarının doğruluğunun test edilmesi ve doğrulanması da aynı derecede önem taşımaktadır”.⁵⁴

Kredi riski modellerinin doğrulanmasında kullanılan bileşenleri aşağıdaki gibi sıralayabiliriz:

- Geriye Dönük Testler,
- Stres Testleri,
- Duyarlılık Analizi,
- Yönetim Kontrolü ve Raporlaması.

Geriye dönük testler, geçmiş yıllar verileri baz alınarak gelecekteki olası ve olabilecek zararların öngörülmesi üzerine kurulmuştur.

Stres testleri kapsamında farklı ekonomik senaryolar oluşturulmaktadır. Her farklı senaryonun banka tarafından ayrılan karşılığına uygunluğu, senaryoların gerçekleşme ve gerçekleşmeme ihtimali gözetilmeksizin, değerlendirmeye tabi tutulmaktadır.

⁵² Saçcı, **a.g.e.**, s.113-114.

⁵³ Joe Whittaker, Chris Whitehead and Mark Somers, **The Neglog Transformation and Quantile Regression For The Analysis of a Large Credit Scoring Database**, Appl. Statist. 54, Part 5, 2005, s.864.

⁵⁴ Temel, **a.g.e.**, s.91.

“Duyarlılık analizi, kullanılan kredi riski modelinin parametre değerlerinde veya kullanılan önemli varsayımlarda ortaya çıkabilecek değişikliklere, modelin ne derece duyarlı olduğunun ölçülmesidir”.⁵⁵

“Kredi riski modellerinin doğrulanmasında en önemli maddeyi, üst yönetimin ileri görüşlülüğü, kredi sorumlularının yetkinlikleri, iç kontrol ve kredi kültürüne ilişkin diğer özellikleri sayabiliriz”.⁵⁶

Kredi Riskinin Belirlenmesinde 5C Kuralı

Tablo 1.1’ de kredi riskinin belirlenmesinde kullanılan beş kural incelenmiştir. 5C olarak adlandırılan bu kurallar dizisi adını İngilizce kelimelerin baş harflerinden almaktadır.

Tablo 1.1. Kredi Riskinin Belirlenmesinde 5C Kuralı

Karakter	Character	Müşterinin ödeme alışkanlıklarını ve dürüstlüğü gösterir.
Kapasite	Capacity	Belirlenen vadelerde firmanın ödeme gücünü gösterir.
Kapital	Capital	Firma aktiflerinden borçları çıkardıktan sonra kalan net varlığı gösterir.
Koşullar	Conditions	Kısa ve uzun süreli konjüktür hareketleri firma başarısını olumsuz etkiler.
Teminatlar	Collateral	Kredinin geri ödenmesinde güçlüklerle karşılaşılması için firmalardan teminatlar alınır.

Kaynak: S.Wayne Linder, Total Quality Loan Management, Applying The Principles of TQM for Superior Lending Performans, England, Bankers Publishing Company, Chicago, 1993, s.116.

⁵⁵ Deloitte&Touche, “Kredi Riski Modellerinin Doğrulanması”, **Risk Yönetimi Haber Bülteni**, Kasım / Aralık 2001, <http://www.deloitte.org/dtt/cda/doc/content/rb2001s6.pdf>, (31.05.2007).

⁵⁶ Temel, **a.g.e.**, s.93.

1.4.3.Kredi Riskinin Tespiti ve İzlenmesi

Kredinin kullanılan kısmı riski oluşturmaktadır. Burada iki tür riskten söz etmek mümkündür. Bunlar, borçlu riski ve kefil riskidir.

“Borçlu riski, bankadan krediyi alan şahıs üzerine işlenir. Borçlu cari hesap şeklinde açılmış kredilerde borçlu riski hesap sahibine aittir ve esasen böyle bir kredi işinde borçlu cari hesap sahibinden başka borçlu yoktur”.⁵⁷

Kefil riski ise, bir kredi açıldığı veya bir kefalet mektubu verildiği zaman yukarıda belirtilen borçlulardan başka kredi değerliliğine güvenilen ve kredi işlemlerinde kefil sıfatıyla veya ara ciranta olarak bankaca imzası alınan kredi müşterilerinden biri kefil olarak riske edilir.⁵⁸

Kredi riskini ölçerek elde edilen derecelendirme fenomeni, kökleşmiş finans yapısı içinde klasik verimli pazar çerçevesinde kolayca desteklenmemektedir. Bu hipotezin en önemli anlamı gerçekten, değer yaratan yatırımlar her zaman gereken finansmanı, doğru mali oranlarda ve fırsatta bulmalıdır.⁵⁹

“Bankalar kredi portföyünün niteliğini ve kompozisyonunu izleme sistemlerine sahip olmalıdırlar”.⁶⁰

Kredilerin izlenmesi ve kredi kayıplarının önlenmesi banka kredi portföyü kalitesinin gözlenmesinde önemli bir süreçtir. Batık kredilerin azaltılması temel amacı yanında kredi portföyünün kontrolü gerçek veya olası zararın olabildiğince erken teşhisi, kredi politikalarının banka mevzuatının ve düzenlemelerinin takip edilmesi,

⁵⁷ Kölemezli, **a.g.e.**, s.175.

⁵⁸ **a.g.e.**, s.176.

⁵⁹ Eric de Bodt, Frédéric Lobeş and Jean-Christophe Statnik, **Credit Rationing, Customer Relationship and the Number of Banks: an Empirical Analysis**, European Financial Management, Vol. 11, No: 2, 2005, s.196.

⁶⁰ TBB, **Kredi Riskinin Yönetimine İlişkin İlkeler**, 1999, http://www.tbb.org.tr/turkce/basle/risk_yonetim.doc, (31.05.2007).

kredi portföyünün genel durumunun düzenli olarak rapor edilmesi ve dolayısıyla kontrolü ile batık kredi karşılığı ayırmak gibi ana amaçları da kapsamaktadır.

Kredilerin izlenmesi kredinin geri ödenmesini sağlamak, bu dönemde tespit edilebilecek durumlarla ilgili olarak bankanın hemen önlem alarak kredinin problemlili hale gelmesini önlemek amacıyla yapılır. İzleme, kredi talebinin şubeye gelmesi ve kredinin tasfiye olma aşamasına kadar ki süreci kapsar. Hatta bu süreç riskin tahsili gecikmiş alacak haline gelmesi aşamasında da devam etmelidir.⁶¹

Risk düzeyleri, risk durumlarının ve istisnalarının zamanında gözden geçirilmesini sağlamak amacıyla izlenmelidir. Bu konuda hazırlanan raporların ise düzenli olarak hazırlanması, doğru ve kapsamlı olması, karar alma sürecinde kullanılmak üzere ilgili kimselere zamanında dağıtılması gerekmektedir.⁶²

1.4.4.Kredi Riskini Sınırlandırma Stratejileri

Kredi riskini sınırlandırırken beş tür stratejiden söz etmek mümkündür.

Bunlar;

- Kredi Riskinin Dağıtılması,
- Etkin Kredi Portföyü Oluşturulması,
- Riskin Paylaşılması,
- Risk Sınıfı Oluşturulması ve
- Riskin Dengelenmesidir.

Kredi Riskini Azaltmada Teminatların Fonksiyonları

“Teminat karşılığı kullandırılan krediler, firmanın ödeme gücüne düşmesi veya ödeme isteğinin olmaması durumunda önemli üstünlüğe sahiptir”.⁶³

⁶¹ Akbulut, **a.g.e.**, s.22.

⁶² Müge Çetin, **Mali Kuruluşlarda Risk Yönetimi Bilgi Sistemleri**, 2001, http://www.spk.gov.tr/yayinlar/kye/2001_MugeCetin.pdf, (31.05.2007).

⁶³ Berk, 2001, **a.g.e.**, s.231.

Kredi değeri ve teminat riski arasında ilişkinin minimum kılınması aşağıdaki koşullara bağlıdır⁶⁴:

- Başka sektördeki bir firmanın pay senetlerinin güvence olarak alınması,
- Firma dışındaki kişi ya da kuruluşların krediden sorumlu tutulması, firmaların da kullandığı araç ve tesislerin rehin alınması,
- Firmada üretilen özel ürünler yerine daha çok hammadde niteliğindeki ve başka firmaların da ilgisini çekecek, kolayca paraya dönüştürülebilecek teminatların seçimi,
- Kredi kullanıcısı müşterinin işkolu dışındaki bir diğer firmadan alacaklarının devralınması. Buna göre; sözgelimi, kredi talep eden bir mobilya üreticisinin, mobilya satışı üzerinde uzmanlaşan bir firmadan değil, değişik mal satan bir marketten alacaklarının devralınması daha uygundur.
- Kefalet durumlarında kredi talep eden firmanın sektöründeki yerine, diğer sektörlerdeki serbest meslek sahipleri ya da başka işkolundaki firma yöneticilerinin sorumlu tutulması,
- Kredi işlemleri ile ilgisi olan bir dizi banka işlemleri bağlantısının kurulması,
- Kredi talep eden firmanın pay senetleri mevcutları arasında bir çeşitlendirme yapılması,
- Kredi riskinin, kredi talep eden ile ilişkisi olan çok sayıda ve değişik iş kollarındaki firmalar arasında dağıtılması, vb. gibi.

Teminatlar anapara ve faiz ödemelerinin güvencesi olduğuna göre, bu bağlamda teminatların temel fonksiyonlarını aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz;

- Firma iflasında bankalar arası önceliklerin değiştirilmesi,

⁶⁴ a.g.e., s.232.

- Enformasyon maliyetlerinin düşmesi,
- Firmanın kar dağıtım politikasının değişmesi,
- Kredi ve yatırım politikasındaki değişmeler.

1.4.5.Kredi Riski Yönetimi Kavramı

Kredi riski yönetimi kavramını kısaca açıklayacak olursak: Bankanın karlılığını olumsuz yönde etkileyebilecek potansiyel risklerin belirlenmesi, öngörülmesi ve en alt düzeye indirilmesi sürecidir. Risk yönetimi tüm banka düzeyinde uygulanmalı, farklı risk faktörlerinin birbirleri ile etkileşimleri göz önünde bulundurulmalıdır.

Ölçülen kredi riskleri; kredi onay ve limitlerinin belirlenmesinde, risk fiyatlamasında, sermaye yeterliliğinin belirlenmesinde, karşılık hesaplamasında, kredilerin bireysel ve portföy bazında incelenmesinde, sorunlu kredilerin tespit edilmesinde, risk ayarlı getiri hesaplamalarında kullanılıyor ve bankadaki tüm kredi faaliyetleri bu çerçevede içinde algılanarak riskler etkin bir şekilde yönetiliyor ise modern kredi riski yönetiminin varlığından söz edebiliriz.⁶⁵

Kredi riski yönetiminin temel felsefesi “Risk almamak değil”, aksine “Ölçülebilen kredi riskleri almak” şeklinde olmalıdır. Kredi riski ölçümünün ise; karar organlarının bireysel tercihlerine ve objektif kurallarına göre değil, kurumsal hale getirilmiş objektif ölçütlere göre sağlanmalıdır. Ölçülemeyen kredi riski, spekülasyon sonuçları doğuracak ve gelişmiş yönetim tekniklerine uygun olmayacaktır.

Kredi riski yönetiminin temel hedefi; “Pazardaki rekabet gücünü artıracak” ve “Sorunlu kredilerin oluşumunda minimizasyon sağlayacak şekilde” bir getiri optimizasyonu sağlamak olmalıdır.⁶⁶

⁶⁵ Nuri Burak Ünlü, **Bankacılıkta Modern Kredi Risk Yönetimi**, http://www.ba.metu.edu.tr/~manclub/yayinlar/glokal/para_banka/parabanka.html, (31.05.2007).

⁶⁶ Cengiz M. Göğebakan, Musa Arda, **Kredi Risk Yönetimi Açısından İçsel Derecelendirme Modeli**, Ocak-Şubat 2004, Active Bankacılık ve Finans Dergisi, Sayı: 34, s.81.

1.4.6.Bankaların Kredilendirme Sürecinde Basel Uygulamaları

1.4.6.1.Basel Komitesi ve BIS

Basel Bankacılık Denetim Komitesi, İsviçre' nin Basel kentinde yerleşik Uluslararası Takas Bankası (Bank for International Settlements - BIS) bünyesinde faaliyet gösteren, gelişmiş ülkelerin merkez bankaları ve bankacılık denetim otoritelerinden yetkililerin katılımıyla oluşturulan ve bankacılık konusunda istişari mahiyetli olarak uluslararası standartları yayımlayan komitedir.⁶⁷

Kısaca Basel Komitesi adını verdiğimiz Basel Bankacılık Denetim Komitesi' nin oluşumuyla birlikte bankacılık, iş olarak daha fazla karmaşık hale gelmiş, banka yöneticileri ve denetçilerinin sorumlulukları daha fazla dikkat gerektirmeye dönüşmüştür buna karşın bankaların denetçileri üzerinde ki derin araştırmalar sınırlı niteliktedir.⁶⁸

BIS (Uluslararası Takas Bankası) ülkelerin merkez bankalarının bir araya gelerek oluşturdukları uluslararası bir kuruluştur. Kuruluş tarihi 1974 yılı olup, amaç bankaların uluslararası standartlarda çalışmasını sağlamak olmuştur. Bu tarihten sonra, Basel komitesi ilk kararlarını 1988 yılında deklare etmiştir. Bu deklarasyon neticesinde bankaların mali bünyelerinin ekonomide oluşacak krizlere karşı dayanıklılığını sağlamak için, banka sermayelerinin riskli aktiflere oranının % 8' den az olmamasını gerektiren sermaye yeterlilik oranı önerilmiştir. Ancak piyasaların yaşayan organizma olması, yeni ürünlerin farklı riskleri bünyesinde tutması, ilk deklarasyonda öngörülemeyen bazı risklerle birlikte birkaç bankanın batması sonucu, Basel komitesi 2007 yılından itibaren uygulamaya geçilecek olan Basel II Kriterleri'ni deklare etmiştir.⁶⁹

⁶⁷ BDDK, **10 Soruda Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı (Basel II)**, Ocak 2005, http://www.bddk.org.tr/turkce/Basel-II/125010_Soruda_Basel-II.pdf, (31.05.2007).

⁶⁸ Chrysovalantis Gaganis, Fotios Pasiouras and Constantin Zopounidis, **External Auditors' Decisions in EU Credit Institutions: A Multicriteria Approach**, International Journal of Auditing, 10: 2006, s.164.

⁶⁹ Yalçın Tecimer, **Basel II Nedir? Basel I' den Farklılıkları Nelerdir?**, http://www.kobifinans.com.tr/bilgi_merkezi/020205/9228/2, (31.05.2007).

Bankacılık idaresi üzerindeki Basel Komitesi halen 1988 Sermaye Mutabakatını ıslah etmektedir, bu yüzden önceki düzenlemeler, teşvikler ve çarpıtılmış haller bankaları şaşırtmakta, dünyadaki bankacılık pratiklerinde fırsatçı davranışlara zemin hazırlamaktadır.⁷⁰

Genel olarak Basel-I kredilendirme süreci, “kredi müşterisinin kredi sorumlusuna kredi talebini iletmesi ile başlar. Kredi talebine istinaden gerekli belgeler ve bilgiler müşteriden temin edilir ve kredi komitesinde veya en üst merci olan banka yönetim kurulunda kredi karara bağlanır”.⁷¹

Basel-I’ den sonra Basel-II’ de kullanılan süreçte önemli değişiklikler ortaya çıkmıştır. “Bu değişiklikler onay sürecinde kullanılan veriler ve sermaye yükümlülüğünün hesaplanmasında kendini göstermektedir. Kullanılan veriler açısından en önemli değişiklik teminatın yerini risk azaltım tekniklerinin almasıdır”.⁷²

1.4.6.2. Basel-II Düzenlemesinin Amaçları

Basel-II düzenlemesinin amaçlarını aşağıdaki gibi sıralayabiliriz⁷³:

- Bankaların etkin risk yönetimini ve piyasa disiplini sağlamak ve geliştirmek,
- Sermaye yeterliliği ölçümlerinin etkinliğini artırmak,
- İç ve dış denetimi güçlendirmek,
- Sağlam ve etkin bir bankacılık sistemi oluşturmak,
- Mali istikrara katkıda bulunmak,

⁷⁰ Maria Concetta Chiuri, Giovanni Feri and Giovanni Majnoni, **Enforcing the 1988 Basel Capital Requirements: Did it Curtail Bank Credit in Emerging Economies?**, Economic Notes by Banca Monte dei Paschi di Siena SpA, vol. 30, no. 3-2001, s.419.

⁷¹ Çabukel, **a.g.e.**, s.26.

⁷² **a.g.e.**, s.27.

⁷³ Aslıhan Akol, Fecir Şengöz, Sevgi Özdemir ve Tuba Simit, **Bankalarda Kredi Risk Yönetimi**, Ankara, 2002, <http://politics.ankara.edu.tr/~karatepe/faspa/krediriskyonetimi.pdf>, (07.04.2007).

- Bankalarda risk yönetiminin etkinliğinin artması,
- Bankaların aracılık fonksiyonlarını daha etkin biçimde yerine getirmesi,
- Bankaların sermaye düzeylerinin maruz kaldıkları risklere paralel olması,
- Bankalar tarafından kamuya açıklanacak bilgiler aracılığıyla piyasa disiplininin artması,
- Bankaların müşterileri konumundaki firmaların kurumsal yönetim yapılarında iyileşme sağlanması.

1.4.6.3. Basel-I ve Basel-II Arasındaki Temel Farklılıklar

Basel-I ve Basel-II arasındaki temel farklılıklar Tablo 1.2' de belirtilmektedir.

Tablo 1.2. Basel-I ve Basel-II Arasındaki Temel Farklılıklar

BASEL-I	BASEL-II
Tek bir risk ölçüm modeline odaklanma	Bankaların kendi iç risk yönetimi yöntemlerinden, üst denetim kontrolünden ve piyasa disiplininin daha fazla yararlanma
Her banka için aynı ölçütlerin kullanılması	Değişik yaklaşımları uygulayabilme olanağı, daha iyi risk yönetimini özendirici sermaye teşvikleri
Geniş tabanlı uygulama alanı	Riske daha duyarlı ölçüm yöntemleri

Kaynak: Kaan Aksel, Alper Önder ve Haluk Yalçın. Kredi Değerlendirmenin Geleceği: Basel-II Yaklaşımı, <http://www.pwc.com/Tr/tur/about/events/training/baselIII.pdf> s.5, (18.04.2007).

İKİNCİ BÖLÜM
MALİ TABLOLAR ANALİZİNİN KREDİLENDİRMEDE KULLANIMI VE
KREDİ TALEPLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

2.1.MALİ TABLOLAR ANALİZİ

2.1.1.Genel Kavramlar

2.1.1.1.Mali Tablo Kavram, Amaç ve Türleri

Mali Tablo Kavramı

Mali tablo kavramını ortaya koymak için muhasebenin tanımını hatırlatmak gerekir. Muhasebe, mali karaktere sahip olayları para birimi ile ifade ederek sınıflayan, tarih sırası ile kaydeden, raporlayan ve bu raporları yorumlayan bir mali sanattır. Bu tanıma göre, muhasebenin yerine getirdiği raporlama işlevi mali tablo kavramını doğurmaktadır.⁷⁴

Mali tablo, “Firmanın varlık ve kaynaklarında değişme yaratan mali nitelikteki tüm işlemlerin bilgiye dönüştürülme sürecinin son işlemini oluşturan raporlama işleminin bir sonucudur”.⁷⁵

Mali durum tabloları, finansal durum tabloları ya da kısaca finansal tablolar olarak isimlendirilmekte olan mali tablolar; finansal muhasebenin işlediği ve biriktirdiği bilginin bir özetini belli dönemlerde ilgililere aktararak, bunların firma hakkında ayrıntılı bir bilgiye sahip olmaları için hazırlanan tablolar şeklinde tanımlanabilir.⁷⁶

Mali Tabloların Amacı

Firmayla olan iş ve çıkar ilişkilerine göre kararlar alacak olan bilgi kullanıcıları ilgili oldukları firma hakkında mali bilgilere ihtiyaç duyarlar. Bilgi kullanıcılarının her birine bekledikleri bilgileri ayrı ayrı raporlamanın anlam ve olanağı yoktur. Bu nedenle bütün kullanıcıların ihtiyacı olan bilgiler ortak amaçlı olarak

⁷⁴ Nalan Akdoğan ve Nejat Tenker, **Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri**, Ankara, Gazi Kitabevi, 2003, sf. 3.

⁷⁵ Şerafettin Sevim, **Mali Tablolar Analizi**, Kütahya, Ekspres Matbaası, 2005, s.4.

⁷⁶ Doğan Argun ve Cemal İbiş, **Mali Tablolar Analizi Uygulamaları**, İstanbul, Mart Matbaacılık Sanatları A.Ş. İSMMMO Yayın No: 42, 2004, s.1.

hazırlanan mali tablolarla kendilerine iletilir.⁷⁷

Mali tablolar aşağıdaki amaçlara ulaşılabilmesi için hazırlanmaktadır;⁷⁸

- Ekonomik kararların alınmasını sağlayacak bilgiler vermek,
- Firmanın kazanma gücünü öngörmek, karşılaştırmak ve değerlendirmek için gerekli bilgiler sağlamak,
- Firmaların hedeflerine ulaşmada ve kaynaklarının etkin kullanılmasında yöneticilerin başarısını ölçmek için gerekli bilgileri sağlamak,
- Ortaklara, firmanın parasal olanaklarındaki artışı/azalışı ve yeterli kar dağıtımını yapıldığına ilişkin bilgi vermek,
- Devlet payı olan vergi tutarının belirlenmesini sağlamak,
- Makro ekonomik kararlara yardımcı olarak istatistiksel bilgi vermek,
- İşletmenin denetlenmesine olanak vermek,
- Halka açılmalarda potansiyel yatırımcılara bilgi vermek,
- Firma yöneticilerinin ileriye dönük kararlar almasına olanak vermek.

Buradan hareketle mali tabloların amaçlarını aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür⁷⁹:

- Yatırımcılar, kredi verenler ve diğer ilgililer için karar almada yararlı bilgiler sağlamak.
- Gelecekteki nakit akımlarını değerlendirmede yararlı bilgiler sağlamak.
- Varlıklar, kaynaklar ve bunlardaki değişiklikler ile firma faaliyet

⁷⁷ Ferruh Çömlekçi, “Muhasebe Denetimi ve Mali Analiz”, **Mali Tablolar ve Mali Analiz**, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayın No: 839, 2004, s.137.

⁷⁸ Akdoğan ve Tenker, **a.g.e.**, s.5-6.

⁷⁹ Argun ve İbiş, **a.g.e.**, s.7.

sonuçları hakkında bilgi sağlamak.

Mali tabloların amaçları doğrultusunda başlıca mali tablo türleri aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

- Bilanço
- Gelir Tablosu
- Satışların Maliyeti Tablosu
- Fon Akım Tablosu
- Nakit Akım Tablosu
- Kar Dağıtım Tablosu
- Öz Kaynaklar Değişim Tablosu

Bunlardan bilanço ve gelir tablosu “Temel Mali Tablolar” olurken, diğerleri “Ek Mali Tablolar” adını alır. Mali analizde analiz teknikleri temel mali tablolara uygulanırken, Fon akım tablosu ile Nakit akım tablosu daha çok bir analiz tekniği olarak bilinir.⁸⁰

Bilanço, “tebliğe göre temel mali tablolardan biridir ve ‘bir firmanın belli bir tarihte sahip olduğu varlıklar ve bu varlıkların sağladığı kaynakları gösteren mali tablodur’ şeklinde tanımlanmaktadır”.⁸¹

Gelir tablosu, “firmanın belli bir dönemde elde ettiği tüm gelirler ile aynı dönemde katlandığı bütün maliyet ve giderleri ve bunların sonucunda firmanın elde ettiği dönem net karını veya dönem net zararını kapsar”.⁸²

Satışların maliyeti tablosu, “gelir tablosundaki satışların maliyeti kısmı, firmanın dönem içindeki stok hareketleri ile satılan mamul, ilk madde ve malzeme ile

⁸⁰ Çömlekçi, **a.g.e.**, s.137.

⁸¹ Hacırüstemoğlu ve diğerleri, **Örneklerle Tek Düzen Hesap Planı Açıklamaları ve Mali Tablolar**, İkinci basım, Ankara, Ümit Yayıncılık, Türmob Yayın No: 24, 1996, s.36.

⁸² **a.g.e.**, s.101.

ticari mal gibi maddelerin ve satılan hizmetlerin maliyetini göstermek üzere ayrı bir tablo halinde düzenlenir. Bu tablo, gelir tablosunun ekini oluşturur ve gelir tablosunu tamamlar.⁸³

Fon akım tablosu, belirli bir dönemde firmanın fon kaynaklarını ve bunları kullandığı alanları gösteren bir tablodur. Bu tabloda fon kavramı tüm mali değişimleri ifade eder. Fon akım tablosu, bilanço ve gelir tablosunu tamamlayıcı ve firmanın mali durumunun yorumlanmasında yardımcı bir kapsama sahiptir.⁸⁴

“Nakit akım tablosunun görevi, geleceğe dönük bir süre içinde, nakit hareketlerini, nakit girişleri ve çıkışları halinde ayrıntılı olarak zaman dilimleri itibariyle tahmin etmek ve her zaman dilimi sonundaki kasa ve bankalar mevcudunu ya da açığını saptamaktır”.⁸⁵

Kar Dağıtım Tablosu, “Firmanın dönem ve/veya dönem öncesi karlarının nasıl ve nelere dağıtıldığını gösteren önemli bir tablodur”.⁸⁶ “Bu tablo firmalarda dönem sonu itibariyle öneri bir tablo olarak hazırlanır. Bu tabloda hesaplanan vergi ve diğer yasal yükümlülükler sermaye şirketlerinde karın netleştirilmesi ile ilgili muhasebe kayıtlarına veri oluşturur”.⁸⁷

Özkaynaklar Değişim Tablosu, “düzenlendiği dönem itibariyle özkaynak kalemlerinde meydana gelen değişimleri, diğer bir ifade ile artış veya azalışları bir bütün olarak özetleyen tablodur”.⁸⁸

⁸³ Ertuğrul Çetiner, **İşletmelerde Mali Analiz**, (gözden geçirilmiş üçüncü basım), Ankara, Tütübay Yayınevi, 1996, s.81.

⁸⁴ Adem Çabuk ve İbrahim Lazol, **Mali Tablolar Analizi**, Üçüncü basım, Bursa, Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı Yayın No: 154, 2004, s.50.

⁸⁵ Oktay Güvemli, **Uygulamalı Mali Tablolar Tahlili**, İstanbul, Çağlayan Kitabevi, 1981, s.265.

⁸⁶ Hacırüstemoğlu ve diğerleri, **a.g.e.**, s.161.

⁸⁷ Adem Çabuk ve İbrahim Lazol, **Mali Tablolar Analizi**, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2005, s.72.

⁸⁸ Hacırüstemoğlu ve diğerleri, **a.g.e.**, s.178.

2.1.1.2.Mali Tablolar Analizi

2.1.1.2.1.Mali Tablolar Analizinin Kavram ve Kapsamı

“Genel anlamda analiz bir şeyin ayrıştırılması anlamını taşımaktadır. Benzer kavram olarak ‘tahlil’ kelimesi de kullanılmaktadır. Analiz kavramının karşıtı olarak sentez kavramı kullanılmaktadır. Analiz ayrıştırma, sentez birleştirmedir”.⁸⁹

Mali analizin birçok tanımı bulunmasına rağmen her birinin benzer ifadelerden oluştuğuna dikkat çekerek aşağıdakiler gibi tanımlamak mümkündür.

Mali tablolar analizi, “firmanın iç ve dış kaynaklarından sağladığı veya sağlamayı düşündüğü fonlarını kullanma alanlarına göre değerlendirmek, yeni mali durumlarını mevcut şartlar altında incelemek ve gelecek şartlarına göre projeksiyonlarda bulunmaktır”.⁹⁰

Mali tablolar analizi, “bir firmanın mali yapısının sermaye kaynakları ve bunların aktif varlıklara dağılışı bakımından yeterli olup olmadığını ve faaliyet sonuçlarının verimliliği ile bunların gösterdikleri eğilimlerinin incelenmesidir”.⁹¹

Mali tablolar analizi, bir firmanın mali durumunu, faaliyet sonuçlarını ve mali yönden gelişmesini değerlendirebilmek, gelişme yönlerini saptayabilmek ve o firma ile ilgili geleceğe dönük tahminlerde bulunabilmek için, mali tablolarda yer alan kalemler arasındaki ilişkilerin ve bunların zaman içinde göstermiş oldukları eğilimlerin incelenmesidir.⁹²

Mali tablolar, firmanın mali durumu ve faaliyet sonuçlarına ilişkin önemli

⁸⁹ Sevim, **a.g.e.**, s.1.

⁹⁰ M.Cengiz Pınar, **Yatırım Analizi ve Finansmanı**, İzmir, İstiklal Matbaası, 1970, s.22.

⁹¹ Alp Gürus, **Ticaret Bankalarımızda Finansal Analiz ve Rasyo Metodunun Uygulanması**, Ankara, Başnur Matbaası, 1972, s.7.

⁹² Öztin Akgüç, **Mali Tablolar Analizi**, İstanbul, Dokuzuncu Basım, Avcıol Basım Yayın, 1995, s.1.

bilgiler verirler. Bu bilgilerin analizi ve yorumu yapılmadan, firmanın durumunu ve sonuçlarını anlamak mümkün değildir. O halde; mali analiz, mali tablolarda yer alan çeşitli kalemler arasında, karşılaştırmalar, yüzdeler ve oranlar yoluyla ilişkiler kurmak ve bu ilişkilerin ölçülmesini ve yorumlanmasını yapmaktır. Böylece ilişkilerin ne anlama geldiği ve değişmelerde hangi faktörlerin rol oynadığı belirlenmeye çalışılacak ve zaman içinde firmanın nereye doğru gideceği konusunda yorum yapılacaktır. Bir başka ifade ile, firmanın geçmişteki ve şimdiki mali durumu ve faaliyet sonuçları belirlenecek ve buna göre de firmanın geleceği tahmin edilecektir.⁹³

“Tüm bu tanımları ayrıntılı şekilde incelediğimizde mali tablolar analizinin kapsamını, başka bir ifade ile mali tablolar analizi kavramını oluşturan unsurları belirleyebiliriz”:⁹⁴

- Mali tablolar analizinin ilk unsuru analiz edilecek tablolardır. Bu tablolara genellikle muhasebe bilgisi adı verilmektedir. Analiz edilen temel bilgiler firma dışı bilgi kullanıcılarına genel amaçlı bilgileri açıklayan bilanço ve gelir tablosudur. Bilanço ve gelir tablosundan yararlanarak ek mali tablolar düzenlenmektedir.
- İkinci unsur analizi yapacak olan kişi yani mali analisttir.
- Üçüncü unsur mali analiz teknikleridir. Temel mali tablolar olan bilanço ve gelir tablosundan firma ilgililerine karar yönelik bilgiler mali analiz tekniklerinin bu tablolara uygulanması suretiyle elde edilir.
- Dördüncü unsur mali tablolar analizinin amaçlarıdır. Mali tablolar analizinde amaçlar;
 - Firmanın mali durumunu, faaliyet sonuçlarını ve mali yönden gelişimini değerlendirebilmek,
 - Firmanın mali durumunun ve faaliyet sonuçlarının gelişme yönlerini

⁹³ Çetiner, **a.g.e.**, s.7.

⁹⁴ Sevim, **a.g.e.**, s.2.

saptayabilmek,

- Firma ile ilgili olarak geleceğe dönük öngörülerde bulunabilmektir.

Mali tablolar analizini, sadece bu tablolar üzerinde yapılacak çalışmalar olarak nitelemek yanlış olabilir. Çünkü firmaların belirli bir an ya da dönem içinde hazırlanan tablolara dayanılarak incelenmesi onun hakkında hüküm vermeye yetmeyebilir. İşletmenin yönetim kadrosu ve tüm çalışanlar, teknik yapısı, ticari saygınlığı (itibarı), ürettiği mal ve hizmetler ve giderek iktisadi, teknik ve sosyal çevre koşullarının da inceleme konusu yapılması gerekir. Bu incelemeler ise, mali yönden yapılacak değerlendirmenin daha değişik yönlü çalışmalarla takviye edilmesi demektir.⁹⁵

Bu amaçları gerçekleştirebilmek için mali tablolar analizinde başlıca iki işlem yapılır. Bunlardan birincisi mali tablo analiz tekniğine bağlı olarak yeni bir tablonun düzenlenmesi veya bir hesaplama işleminin yapılması suretiyle yeni bilgiler üretmek, ikincisi ise üretilen bilgileri yorumlamaktır. Dolayısıyla mali tablolar analizinin biri hesaplama diğeri yorumlama olmak üzere iki boyutu vardır. Özellikle yorumlama boyutu bir profesyonellik gerektirir.⁹⁶

Mali tablolar analizinin bir diğeri önemli unsuru da analiz sonucu elde edilen verileri ekonomik kararlarda kullanmak isteyen kişi ve kurumlardır. Çok çeşitli bilgi kullanıcıları olmakla birlikte başlıcaları; kredi verenler, ortaklar, yatırımcılar, devlet, sendikalar ve firma yöneticileridir.

Bütün bu açıklamalardan sonra mali tablolar analizi kavramını yeniden aşağıdaki şekilde tanımlayabiliriz:

Bir firmanın, temel mali tabloları olan bilanço ve gelir tablosuna mali analist tarafından bilgi kullanıcıların ekonomik kararlarına dayanak oluşturacak bilgiler

⁹⁵ Güvemli, **a.g.e.**, s.2.

⁹⁶ Sevim, **a.g.e.**, s.2.

üretmek üzere mali analiz tekniklerinin uygulanması ve çıkan sonuçların firmanın geçmişteki, bugünkü ve gelecekteki mali durumunu ve faaliyet sonuçları bakımından ne anlama geldiğinin yorumlanması işlemine mali tablolar analizi denir.⁹⁷

Mali analiz, mali tablolardaki çeşitli kalemler arasında yüzdeler, oranlar ve dönüş hızları yoluyla önemli ilişkiler kurulmasını, bu ilişkilerin ölçülmesini ve yorumlanmasını kapsar. Kalemler arasındaki ilişkilerin ölçülmesi ve yorumlanması çeşitli analiz teknikleri ile yapılır. Mali analiz sonuçları firmanın geçmiş dönemlerdeki uygulamalarını gösterdiğinden, bunlar esas alınarak firmanın bugünkü durumu saptanır ve geleceğe ilişkin planlar da bu sonuçlardan faydalanılarak yapılır.⁹⁸

2.1.1.2.2.Mali Tablolar Analizinin Tarihsel Gelişimi

Bir firmanın hesaplarının özetini yapmak, modern muhasebe uygulaması ile birlikte duyulmaya başlamıştır. Nitekim modern muhasebenin kurucularından sayılan Lucas Pacioli, hesapların özetinin hazırlanması konusunda da belirli esaslar ortaya koymuştur.⁹⁹

Mali tabloların düzenlenmesi oldukça eski bir tarihte olmasına rağmen, mali tablolar analizi en fazla yüz yıllık bir geçmişe sahiptir. Aşağıda mali analizin tarihsel gelişim sürecine maddeler halinde kısaca yer verilmiştir.

- **Mali Tablolar Analizine Bankerlerce Başlanmıştır**

Mali tablolar analizi, ilk kez geçen yüzyılın sonlarında 1890' larda bankerler tarafından uygulanmaya başlanmıştır. Bankerler, kredi talebinde bulunan kişi veya firmalardan, kredi açılması hususundaki kararlarına dayanak oluşturmak üzere, bilanço istemeye başlamışlardır. Bu nedenle, kredi taleplerinin incelenmesi ve firmaların borç

⁹⁷ a.g.e., s.3.

⁹⁸ Yüksel Koç Yalkın, **İşletmelerde Mali Analiz Teknikleri**, Ankara, Altıncı basım, Olgaç Matbaası, 1988, s.35.

⁹⁹ Akgüç, a.g.e., s.9.

ödeme güçlerini saptamak için bilançolardan yararlanılmasına, 19. yüzyılın sonlarından itibaren başladığı söylenebilir. Bu şekilde bankerler, bir firmanın kredilendirilmeye yaraşır olup olmadığını belirlemek için mali tablolardan yararlanılabileceği esasını ortaya koymuşlar ve mali tabloları bu amaçla kullanmışlardır.¹⁰⁰

- **Mali Varlıklara Plasman Amacında Mali Tablolar Analizi**

20. Yüzyılın başlarında verilmesi gereken kararların oluşum sürecinde, mali tabloların incelenmesi suretiyle bir firmanın mali yapısının ortaya çıkarılması ve firmanın gelişme yönleri hakkında bilgi edinilmesi gerekliliği, yatırımcılar arasında da yayılmaya başlamıştır.¹⁰¹

- **Oran Analizinde Gelişme**

1919’ da Alexander Wall, bir firma hakkında fikir edinmek, o firmanın mali durumunu tam olarak kavramak için, dönen varlık-kısa vadeli borç oranı dışında, mali tablolarda yer alan diğer kalemler arasındaki ilişkilerin incelenmesi gerektiğini savunmuştur.¹⁰²

- **Mali Tablolar Analizinde Eğilim Yüzdelerinin Kullanılması**

Stephan Gilman, 1925 yılında oran analizini eleştirerek, oranların yetersizliğini belirterek, mali tabloların, eğilim yüzdeleri yöntemi diyebileceğimiz bir teknikle analiz edilmesi görüşünü savunmuştur.¹⁰³

- **Standart (Tipik) Oranlar**

Mali analistler arasında, muhasebede uygulanan standart maliyet kavramından esinlenerek mali analizde de standart oranların kullanılması gerektiği ve

¹⁰⁰ a.g.e., s.10.

¹⁰¹ Shyhberdiyev, a.g.e., s.16.

¹⁰² Akgüç, a.g.e., s.11.

¹⁰³ a.g.e., s.11.

bunlardan, bir firmanın mali yapısının yeterli olup olmadığını belirlemede yararlanılabileceği görüşü yaygınlaşmaya başlamıştır. Fakat daha sonra bazı yazarların karşıt görüşleri neticesinde bu düşünce kendisine başlangıçta verilen değeri yitirmiştir.¹⁰⁴

1923' de T. Bills, her endüstri kolundaki tipik oranların, o endüstri kolundaki firmaların oranlarının ortalamasının alınması suretiyle bulunabileceğini ve endüstri genelinde ortalama ölçüde başarı arzu eden her firmanın bu oranlara yaklaşması gerektiğini savunmuştur.¹⁰⁵

Mali tablolar analizinin bu kısa tarihçesi, bunun uzun bir geçmişe sahip olmadığını, bütün gelişimini son 70 yıl içinde yaptığını göstermekte ve hesap işleri düzeni, rapor sistemi gibi konuyu etkileyen hususlarla ilgili sorunların gerektiği biçimde çözümlenmesiyle bu gelişimin daha uygun seviyeye ulaşacağı ileri sürülmektedir.¹⁰⁶

Ülkemizde ise mali tablolar analiziyle ilgili ilk çalışmaların II. Dünya Savaşı öncesinde, Yüksek Denetleme Kurulunun İktisadi Devlet Teşekküllerini denetim çalışmalarıyla başladığı ve adı geçen kurulun İsviçre'den gelen danışmanlara hazırlattığı raporların konuyla ilgili ilk verileri oluşturduğu anlaşılmaktadır. Daha sonra bu kurulun 1960 yılında yayınlanan İktisadi Murakabe Rehberi, Bankalar Birliğinin 1963' de yayınlanan 20 sayılı tebliği konuyla ilgili uygulamaya etkide bulunan ilk yayınlar arasında yer almıştır. Bununla beraber İktisadi Devlet Teşekküllerinde başlayan ilk çalışmaların özel kesime oldukça geç yansıdığı görülmektedir. Nitekim, firmalarda hesap işleri düzeni, uzun süre vergi yasalarının gerektirdiği zorunluluğu yerine getirmek vergi beyannamelerinin düzenlenmesine olanak sağlamak ve varlıkları korumak amacına yönelmiştir.

Mali tabloların düzenlenme ve analiz konularında özel kesimde asıl önemli gelişmenin bankalarca sağlandığı söylenebilir. Önce T.Sınai Kalkınma Bankası, sonra

¹⁰⁴ Shyhberdiyev, **a.g.e.**, s.7.

¹⁰⁵ **a.g.e.**, s.12.

¹⁰⁶ Güvemli, **a.g.e.**, s.7.

Sınai Yatırım ve Kredi Bankası orta süreli yatırım ve firma sermayesi kredisi vermede gerek geçmiş dönem tablolarının analizine ve gerekse gelecek dönem tahmin ve analizlerinin yapılmasına ağırlık vererek uygulama alanını genişletmişlerdir. Ticaret bankaları da kısa ve orta süreli kredi uygulanmasında buna katılmışlardır. Böylece gelişen uygulamanın gittikçe daha çok sayıda firmayı etkileyerek, bu analizlerden kendi çalışmalarında da yararlanmaya başlamalarına olanak sağladığı görülmektedir.¹⁰⁷

2.1.1.3.Mali Tablolar Analizinin Önemi

Firmayla alakalı kesimler, ihtiyaç duydukları mali verileri firmanın mali tablolarından edinirler. Örneğin; bir yönetici, varlıkların verimli kullanılıp kullanılmadığını, karlılık ve mali durumu görebilmek için geçmiş döneme ait muhasebe bilgilerini inceler, geleceğe ait firma kararlarını alırken buradaki sonuçlara göre değerlendirir.

Yönetim yeteneği bulunmayan firma sahip veya ortakları, atadıkları yöneticinin firmayı başarıyla yönetip yönetmediğini mali tablo verilerine başvurarak kontrol edebilir.

Ortaklar ancak firmanın faaliyet sonuçlarındaki başarıya göre ortaklığa devam etme ya da etmeme kararını alırlar. Ayrıca potansiyel hissedar adayları da mali tablolardan elde ettikleri karlılık bilgisine göre hissedar olmak niyetindedir.

Firmaya borç verenler, alacaklarını tahsil edip edemeyeceklerini öğrenmek için firmanın borç ödeme gücü, likidite ve mali yapısı ile ilgili bilgileri, firmanın mali tablolarından elde edebilirler.

Firma personeli ücret talepleri ve geleceklerinin güvenliği için ve nihayetinde bir bütün olarak kamu, ekonominin yönü ve ilerleyişi hakkında bilgi edinebilmek gibi nedenlerle firmaların mali tablolarına başvururlar.

¹⁰⁷ a.g.e., s.7-8.

İlgili tarafların, mali tablolardan ihtiyaç duydukları bilgileri elde edebilmeleri için mali tabloların analiz edilip yorumlanması gerekir. Mali tablolar, muhasebe bilgisi olmayan bir kişi için fazla anlam taşımaz ve sadece rakam kalabalığından ibarettir. Tablolardaki bu rakamların, ilgili tarafların ihtiyaçlarına cevap verecek anlamlı bilgiler haline gelmesi için, tablo kalemleri arasındaki ilişkilerin kurulması, karşılaştırmaların yapılması ve hangi durumda, ne anlam ifade ettiğine dair yorumlanması gerekir. Her firma ilgisinin bu analiz ve yorumları bizzat yapması beklenemez. Mali analiz, mali tablo kalemlerinin içeriği ve anlamı hakkında tam olarak muhasebe bilgisine haiz kişiler tarafından tablo verilerine bazı analiz tekniklerini uygulamak ve bulunan sonuçları firmanın genel durumu ile birlikte bir bütün olarak yorumlamak suretiyle gerçekleştirilir. Mali analizden sonra, mali tablolardaki rakamların sunuluş şekli değişecek ve tablolar daha kolay okunur hale gelecektir.¹⁰⁸

2.1.1.4.Mali Tablolar Analizinin Türleri

Mali tablolar analiz türlerini başlıca aşağıdaki üç başlık halinde sınıflandırmak mümkündür. Bu başlıklar;

- Kapsamına Göre Sınıflandırılma,
- Amaca Göre Sınıflandırılma,
- Analizi Gerçekleştirecek Kişilere Göre Sınıflandırılma' dır.

2.1.1.4.1.Kapsamına Göre Sınıflandırılma

i.Statik Mali Analiz

Belirli bir tarihte düzenlenmiş veya belirli bir döneme ait mali tablolarda yer alan kalemler arasındaki ilişkilerin tespiti ve değerlendirilmesine “statik analiz” denir. Statik analiz tek bir dönemle ilgili olarak yapılır. Statik analiz firmanın mali durumunu ve faaliyet sonuçlarını cari faaliyet dönemi için gösterir ve yapılacak geniş kapsamlı analizin önemli bir parçasını oluşturur.

¹⁰⁸ Ümit Gücenme, **Mali Tablolar Analizi ve Enflasyon Muhasebesi**, İstanbul, Beşinci Basım, Aktüel Yayınları, 2005, s.3-4.

Statik analizde oranlar, dikey yüzdeler ve diğer analitik tekniklerden yararlanır. Statik analizde dikey yüzdeler yöntemi kullanılarak bir döneme ait varlık dağılımları, yabancı kaynak ve öz kaynak ilişkileri konusunda bilgi edinildiği gibi, net satış hasılatına nispetle gelir tablosunun diğer kalemlerinin büyüklük ve durumlarını da görmek mümkündür.

Burada hesaplanan oranlar yardımıyla da firmanın cari faaliyet dönemine ait likidite, varlık kullanımındaki verimlilik, karlılık ile mali yapısı konusunda önemli bilgiler elde edilir.¹⁰⁹

Statik analizin tek eksik yönü yalnızca dikey bir analiz yapılmasından ötürü bilgilerin karşılaştırılamamasıdır.

ii.Dinamik Mali Analiz

Cari dönemin mali durum ve faaliyet sonuçlarına ilişkin verilerin, geçmiş yıllar veya rakip firmalara ait uygulamaları gösterilen verilerle karşılaştırmalı artışları, eğilim yüzdeleri ve rakip firmalara göre farklılıklarını gösteren bu analize dinamik veya yatay analiz denir.

Statik analiz sonuçlarına göre elde edilen olumlu veya olumsuz gelişmeler dinamik analiz yoluyla saptanır. Böylelikle rakip firmalara göre firmanın likidite, karlılık, verimlilik ve finansman yönünden ne durumda olduğu hakkında bilgi edinilebilir.

Dinamik analiz başarılı bir yöneticinin dikkatini daha çok, önemli ilişkili kalemler üzerine çeker. Örneğin, son dört yıldan beri satış hacminde bir değişiklik olmadığı halde faiz yükünün her yıl biraz daha artmış olduğunun saptanması, firmanın borç politikasının ve mali yapısının incelenmesini ve gerekli düzeltici önlemlerin hızla alınmasını sağlar.¹¹⁰

¹⁰⁹ Çabuk ve Lazol, 2004, **a.g.e.**, s.142.

¹¹⁰ Yalkın, **a.g.e.**, s.38.

2.1.1.4.2.Amaca Göre Sınıflandırılma

Mali tablolar analizi, yapılma amacına göre dört grupta incelenir.

i.Yönetim Analizleri

Yönetim faaliyetlerinin etkinliğini sağlamak için yapılan mali analizdir. Yönetim analizi, firmanın sağlam bir finansman politikasına sahip olması için, faaliyetlerini kontrol edebilmesi ve değerlendirebilmesi için yöneticiler tarafından yapılır.¹¹¹

ii.Kredi Analizleri

İşletmeye kredi veren kurum ve şahısların amacı verdikleri krediyi faiziyle birlikte zamanında geri almaktır. Bu nedenle kredi analizleri firmanın mali durumu ile borç ödeme gücünü tespitiye yöneliktir. Kredi analizleri firmaya kredi veren veya verecek olan kredi kurumları tarafından yapılan bir analiz türüdür.

Kredi analizleri açısından firmanın dönen varlıkları ile kısa vadeli yabancı kaynakları arasındaki ilişkiler çok önemlidir. Bu nedenle kredi analizleri açısından dönen varlıklarla kısa vadeli yabancı kaynaklar arasındaki ilişkileri konu alan analiz tekniklerinin önemi çok büyüktür. Firmaya kredili mal satan bir firmanın yaptığı analiz ile kredi kurumlarının yaptığı analiz arasında amaçlar farklı olmasına rağmen büyük ölçüde benzerlikler vardır. Her iki kurum da alacaklı oldukları firmanın borç ödeme gücüyle ilgilenirler. Kredi analizlerinde firmanın dönen varlıkları ile kısa vadeli yabancı kaynaklar arasındaki ilişkiler yanında, dönen varlıkların yapısı, sermaye yapısı, öz kaynak, borç dengesi, duran varlıkların yapısı ve finansman yöntemleri üzerinde de durulur. Ayrıca gelir tablosu verilerinden yararlanılarak firmanın karlılığı, alacakların devir hızı, stokların devir hızı yanında yöneticilerin nitelikleri, kurumun saygınlığı, iktisadi durum ve sektörel gelişmeler de kredi analizinde göz önünde bulundurulmalıdır.¹¹²

¹¹¹ Çetiner, a.g.e., s.12.

¹¹² Çabuk ve Lazol, 2004, a.g.e., s.145.

iii.Yatırım Analizleri

Yatırım analizlerinin temel amacı, firmanın gelecek dönemlere ilişkin kazanma gücünü saptamaktır. Yatırım analizleri, firmanın uzun vadeli kaynaklarını sağlayanlar ile sağlamayı düşünenler tarafından yapılır. Bunlar; bugünkü ve gelecekteki ortaklar ile borç sahipleri olarak ikiye ayrılır. Burada borçlar uzun vadeli bir kredi olmasına rağmen, sürekli bir yatırım özelliğini taşıdığından yatırım analizleri kapsamına konulmaktadır.

Modern firmalarda pay senedi veya tahvil sahiplerinin faaliyetleri, pay senetleri veya tahvillerini olduğu gibi koruma, satma veya yenilerini satın alma hususlarında karar vermekle sınırlıdır. Yatırım analizleri bu kararların verilmesinde yardımcı olacak sonuçları sağlar ve firmanın ortaklar için hazırladığı raporlardan yararlanılarak yapılır.

Yatırım analistinin birinci derecedeki fonksiyonu ilgili yatırımı, sağlayacağı gelir, sahip olduğu emniyet ve risk faktörleri ile piyasadaki sürüm durumları bakımından değerlendirmektir.¹¹³

Bir firmaya ait tahvillerle ilgili bir analizde, bu tahvillerin durumlarını saptamak ve bunlarla ilgili bir karara varmak için şu üç husus üzerinde durulur¹¹⁴ :

- Firmanın kazanma gücü,
- Firmanın işletme sermayesinin durumu,
- Firmanın finansman kaldırıcının durumu.

Yatırım analizinin amacı, firmanın faiz ve borçlarının zamanında ödenebilirliğini saptamaya çalışmaktır.

¹¹³ Yalkın, **a.g.e.**, s.44.

¹¹⁴ **a.g.e.**, s.45.

iv.Toplu Pazarlık Analizleri

Gelişmiş ekonomilerde çalışanların ücretleri firma yöneticileri ile sendikalar veya işveren sendikaları ile işçi sendikaları arasındaki görüşmeler sonucunda belirlenir. Ücret belirleme sürecine toplu pazarlık denilmektedir. Ücret konusu teknik ve bütünüyle mali konuları ilgilendirdiğinden, firma yöneticilerinin ve sendika yöneticilerinin mali tablolar analizi sonucunda elde edilecek bilgilere ihtiyacı vardır.

Örneğin bir firmanın yeni bir toplu pazarlık sonucunda çalışanlarına daha fazla ücret ödeme yüklenimi altına girdiğini düşünelim. Eğer firma hasılatı arttırabilir, satışı yapabilir ise ücretlerini ödeyebilecektir. Aksi halde işçi çıkarma gibi bir davranış gösterir. Bu da ekonomik açıdan istenilen bir sonuç değildir.¹¹⁵

2.1.1.4.3.Analizi Gerçekleştirecek Kişilere Göre Sınıflandırılma

Bu sınıflandırmada iç analiz ve dış analiz olmak üzere iki tür ayrımdan söz edebiliriz.

İç analizde, analizi yapan kişi, firmanın içindedir. Bu kişi firmanın muhasebecisi olabileceği gibi denetçilerinden biri bile olabilir. İç analizde, analizi yapan kişi firmanın tüm muhasebe kayıtlarından, tutanaklarından ve benzeri belgelerinden yararlanacaktır.

Dış analizde ise, analist firma bünyesinde çalışan bir personel olmayıp tamamen firma dışından bir kişi niteliğindedir. Dolayısıyla bankaların analistleri ya da bağımsız denetçiler gibi firmanın dışından kişilerin yapacakları analizler dış analize örnek olarak verilebilir. Firma dışı bir kimsenin yapacak olduğu analizlerde veri kaynakları yalnızca firmanın vermek istediği bilgiler ve mali tablolardan ibaret olacaktır.

“Günümüzde iç ve dış analiz ayrımı önemini yitirmiştir. Dış analistlerde sadece defter ve belgelere kadar inebilmektedir. Bu nedenle onlar da, iç analizde olduğu

¹¹⁵ Sevim, a.g.e., s.8.

kadar veya ona yakın ölçüde bilgi sağlayabilmektedir”.¹¹⁶

2.1.1.5.Mali Tablolar Analiz Teknikleri

Firma dışı bilgi kullanıcılarına sunulan genel amaçlı mali tablolar, tek başına veya sunulduğu şekliyle bilgi kullanıcıları bakımından fazlaca özet taşımaz. Ancak bazı analiz tekniklerinin bu tablolara uygulanması suretiyle yeni tabloların düzenlenmesi yeni hesaplamaların yapılması sonucunda detaylı bilgiler elde edilir. İşte burada mali analiz tekniklerinden yararlanılmaktadır.¹¹⁷

Mali tabloların analizinde ileri düzeyde matematiksel ve istatistiksel analiz tekniklerinin kullanılması mümkündür. Determinant analizi, diskriminant analizi, varyans analizi, regresyon – korelasyon analiz teknikleri bazı özel durumlarda kullanılabilir. Ancak mali tabloların analizinde kullanılan geleneksel teknikler aşağıdaki gibidir¹¹⁸:

- Karşılaştırmalı Tablolar (Yatay) Analizi
- Dikey (Yüzde) Analiz
- Eğilim Yüzdeleri (Trend) Analizi
- Oran (Rasyo) Analizleri
- Nakit Akım Tablosu Analizi

Öte yandan fon akım tablosu ve net çalışma sermayesi değişim tablosu gibi analiz tekniklerinden de yararlanılmaktadır.

2.1.1.5.1.Karşılaştırmalı Tablolar Analizi Tekniği

Karşılaştırmalı tablolardan amaç, mali tablolarda yer alan her bir kalemin yıllar itibariyle belirlenen değişmelerini incelemek suretiyle firmanın mali durum ve

¹¹⁶ Akgüç, a.g.e., s.15.

¹¹⁷ Sevim, a.g.e., s.5.

¹¹⁸ a.g.e., s.5.

faaliyet sonuçları bakımından göstermiş olduğu gelişmeyi görebilmektir. Firmanın geçmişteki ve şimdiki durumu arasındaki gelişmeler neden-sonuç ilişkisi kurularak yorumlanır ve değişmelerin gelecekteki gelişme yönü, mali yapı ve faaliyet sonuçları üzerindeki etkileri tahmin edilmeye çalışılır.

Karşılaştırmalı analiz tekniğinin en belirgin üstünlüğü, incelenen firmanın gelişme yönü hakkında görüş verecek verileri sağlamasıdır. Mali tablolarda yer alan kalemlerdeki değişmelerin incelenmesi, firmanın mali özelliklerinin hangi yönde değişme gösterdiğini görmek bakımından önemlidir. Koşullarda büyük değişiklikler olmadığı sürece, firmaların geçmişteki eğilimlerinin geleceğin göstergesi olduğu kabul edilir. Firmanın geçmişteki eğilimlere uygun yönde gelişme göstereceği beklendiği için firmanın gelecekteki gelişmesinin ne olacağı tahmin edilmeye çalışılır. Bu teknikte, firma dışındaki rakip firmalar ve endüstriyel hareketler analize dahil edilmez. Bundan dolayı teknik, sadece bir firmanın kendi içinde analiz edilmesine olanak tanır.¹¹⁹

Mali tablolardaki her bir kalem diğer yıllarla karşılaştırılarak incelendiği için bu analize yatay analiz de denilmektedir.

Karşılaştırmalı tablolar analizi en az iki yılın mali tablo kalemleriyle yapılabildiği için dinamik analiz özelliği taşımaktadır.

Karşılaştırmalı tablolar analizinden beklenen yararın sağlanabilmesi için aşağıdaki koşullara dikkat edilmelidir¹²⁰:

- Bir firmanın eşit süreleri kapsayan en az iki döneme ait ve aynı zaman dilimini kapsayan mali tabloların kendi aralarında karşılaştırılması gerekir. Örneğin, mali tablolar üç aylık dönemi kapsıyorsa karşılaştırma ya bir önceki üç ay ile ya da bir önceki yılın aynı dönemine ait üç aylık tablolarla yapılmalıdır. Eğer mali tabloların kapsadıkları süreler eşit uzunlukta değilse bu mali tabloların karşılaştırılması anlamlı değildir.

¹¹⁹ Saim Önce, “Muhasebe Denetimi ve Mali Analiz”, **Karşılaştırmalı Tablolar Analizi**, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayın No: 839, 2004, s.153.

¹²⁰ a.g.e., s.154.

- Mali tabloların hazırlanması sırasında benimsenen muhasebe politikalarında değişmelerin olmaması gerekir. Muhasebenin temel kavramlarından birisi olan “tutarlılık kavramı” uyarınca firma tarafından benimsenmiş politika ve yöntemlerin dönemden döneme değiştirilmemesi gerekir. Buna örnek olarak; fifo maliyet sistemini uygulayan bir firmanın ortalama maliyet sistemini uygulamaya başlamasını verebiliriz. Çünkü benimsenen politika veya yöntemlerdeki değişiklikler mali tabloların karşılaştırılabilirliğini zedeleyecektir. Eğer değişikliğe gidilmişse bu değişikliğin etkilerinin mali tabloların eklerinde, dipnotlarında veya parantez içinde açıklanması gibi bir yolla belirtilmesi gerekir.

- Paranın satın alma gücünde önemli değişmeler olduğu (yüksek enflasyon gibi) dönemlerde yıllar itibariyle karşılaştırmalar çok anlamlı olmayabilir. Çünkü bazı kalemlerdeki değişmeler reel artış veya azalıştan ziyade fiyat düzeyinin değişmesi nedeniyle tamamen görünürde bir değişme olabilir. Mali tablolarda yer alan bazı kalemler fiyat değişikliklerini yakından yansıtılabildikleri halde bazı kalemler fiyat değişikliklerinin etkilerini yansıtmaktan uzaktır. Analist fiyat dalgalanmalarının aşırı ve hızlı olduğu dönemlerde değişmeleri incelerken ve yorumlarken dikkatli olmak zorundadır. Bunun için farklı satın alma gücündeki paralarla ifade edilen verilerin birbirleri ile karşılaştırılabilir duruma getirilmesi, diğer bir ifade ile enflasyonun etkilerinden arındırılması gerekir.

2.1.1.5.2.Dikey Analiz Tekniği

Dikey analiz, “içinde bulunduğumuz ve geçen yılki taban şekillerini ve yüzdelerle ifadelerini gelir tablosu ve bilançodaki miktarlara göre yapan mali analiz tekniğidir. Problemleri daha iyi tespit edip sonuca kolay ulaşmayı sağlayan yüzdelerle değişiklikleri yıllara göre gösterir”.¹²¹

Yüzde analizi olarak da adlandırılan bu teknikte bilanço toplamı 100 kabul edilerek, her bir kalemin bu toplama oranı, toplam içindeki yüzdesi hesaplanmaktadır. Bu şekilde bilançolar, yüzdelerle ifade edilebilecek ve bu yüzdelerden yola çıkarak

¹²¹ Joseph T. Straub, **Mali Çizelgeleri Anlama**, (Çev. E. Sabri Yarmalı), İstanbul, Hayat Yayıncılık, 2000, s.86.

analize konu olacaktır.

Söz konusu inceleme yönteminin diğer analiz tekniklerine kıyasla iki önemli üstünlüğü vardır¹²²:

- Diğer analiz teknikleri, bilanço kalemlerinin toplam içindeki nispi önemlerini göstermedikleri halde, bu yöntem her bir kalemin toplam içindeki nispi önemini ifade eder.
- Bilançolar ve bunlardaki değişiklikler salt rakam olarak gösterildiği takdirde, aynı endüstri kolundaki firmalar arasında anlamlı karşılaştırmalar yapmaya olanak yoktur. Buna karşılık bilançoların ortak bir ölçüye indirgenerek, yüzdelerle ifade olunması halinde, aynı endüstri kolundaki firmalar arasında anlamlı karşılaştırmalar yapmak olanağı da elde edilebilir.

2.1.1.5.3.Eğilim Yüzdeleri Analizi Tekniği

Bir firmanın uzun bir zaman dilimi içinde, çok sayıda eşit uzunlukta dönemler itibariyle gösterdiği seyrin oransal sonuçlarla ortaya konulup incelenmesi gereksinimi eğilim yüzdelerini ortaya çıkarmıştır. Bu sayede firmanın uzun vade de varlıklarını verimli kullanıp kullanmadığı, borçlarının seyri ve karlılığı gibi konularda değerlendirmeler yapılabilmektedir.

Diğer adı trend analizi olan eğilim yüzdeleri analizinde, firmanın 8-10 yıllık uzun dönemler itibariyle, mali yapısı ve durumuna ilişkin bilgiler ayrıca faaliyet sonuçlarının ne durumda olduğu hakkında değerlendirmeler yapabilmek mümkün olacaktır. Birbiriyle ilişkili kalemlerin değişim eğilimini belli bir yılın sonuçlarına endeksleyerek gösteren bu teknikte, ilgili mali tablo kalemlerinin dönemler itibariyle artış veya azalış seyri, istenilen baz yıla göre oransal önemlerinin ortaya çıkarılması ve buna göre firmanın gelişme yönünün belirlenmesi amaçlanmaktadır.¹²³

¹²² Akgüç, a.g.e., s.333.

¹²³ Ergun Kaya, "Muhasebe Denetimi ve Mali Analiz", **Trend Analizi**, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayın No: 839, 2004, s.203.

Eğilim Yüzdeleri Analizi' nin uygulanmasında şu sıra izlenir¹²⁴:

- Analizin uygulanacağı zaman dilimi (dönemleri) belirlenir,
- Eğilim yüzdelerinin hesaplanmasında temel (baz) olacak dönem seçilir,
- Bilanço ve gelir tablosu kalemlerinin eğilim yüzdeleri hesaplanır,
- Analiz sonuçları yorumlanır.

2.1.1.5.4.Oran Analizleri Tekniği

Oran analizleri mali tablolarda yer alan kalemler arasındaki matematiksel ilişkilerin kurulmasından doğar. Oran analizi sonucunda elde edilecek bilgiler ile, firmaların borç ödeme güçlerini, varlıkların verimliliğini, mali yapıyı ve karlılığı ölçmek mümkündür. Bu ölçüm sonucunda firmanın geleceğe yönelik karlılığı ve borç ödeme durumu gibi vb. konularda tahminlerde bulunulabilir.

Oranların tek başına hesaplanması bir anlam ifade etmez. Oranların kendi aralarında ve firmanın amaçları ile bütünleştirilerek değerlendirilmesi ve yorumlanması gerekmektedir. Geleceğe yönelik doğru tahminlerin yapılabilmesi için bir grup oranın birlikte yorumlanması gerekir. Ayrıca oranların yorumlanmasında bazı ölçütlerin kullanılması gerekir. Firmanın geçmiş dönem oranları, genel kabul görmüş oranlar ve endüstri kolu için geliştirilmiş oranlar ölçüt olarak kullanılabilir. Bu analiz tekniği firmayı kendi içerisinde değerlendirmede kullanıldığı gibi başka firmalarla kıyaslarken firmanın üstün ve zayıf yönlerinin belirlenmesinde de yardımcı olacaktır.

Ancak, oran analizi tekniğinde bazı kısıtlayıcılar mevcuttur. Söz konusu kısıtlayıcılar dikkate alınmadığında bu analiz tekniği beklenen yararı sağlamayabilir. Bu kısıtlar şunlardır¹²⁵:

- Analize konu olan mali tablolar geçmiş faaliyetlere dayanmaktadır.

¹²⁴ a.g.e., s.203.

¹²⁵ Sevim, a.g.e., s.163-164.

Yorumlamada bu husus gözden kaçırılmamalıdır.

- Firmalar arası karşılaştırmaların yapılabilmesi için tek düzen muhasebe sisteminin kavramları ve standartlarıyla bütün firmalar tarafından uygulanması gerekir.
- Değişik muhasebe teknikleri kullanan firmalar aynı sektörde olsalar bile karşılaştırma olanağı ortadan kalkmaz.
- Oran analizi bulguları, diğer analiz teknikleriyle desteklenmelidir. Oran analizinin tek başına veya bir oranın tek başına fazlaca anlamı yoktur.
- Mali tablolarda enflasyon etkisinin giderilememesi veya eksik giderilmesi gibi kısıtlar söz konusudur.

“Oranlar farklı şekilde sınıflandırılmakla birlikte belli başlı analiz kaynaklarında aşağıdaki ayırım yapılmıştır”¹²⁶:

- Likidite Durumunun Analizinde Kullanılan Oranlar (Likidite Oranları)
- Mali Yapı İle İlgili Oranlar (Mali Oranlar)
- Faaliyet Oranları
- Karlılık Oranları

2.1.1.5.5.Nakit Akım Tablosu Analiz Tekniği

Nakit akım tablosu, firmanın nakit giriş ve çıkışlarını gösteren bir tablodur. Daha çok bir hesap dönemi için düzenlenmekle birlikte, birden fazla dönem için veya proforma olarak da düzenlenebilir. Tablo düzenlendiği dönem için nakit açığı veya fazlasını göstermesi bakımından mali planlamada kullanılabilir. Ancak uygulamada daha çok likidite konusuna açıklık getirmek bakımından net çalışma sermayesinin analizinde yararlanılmaktadır.¹²⁷

Firmaların özellikle mali yapısının değerlendirilmesinde kullanılan nakit akım tablosu, likidite durumu yanında büyüme ve gelişme olanağına ilişkin bilgiler de

¹²⁶ a.g.e., s.164.

¹²⁷ Berk, 2003, a.g.e., s.66.

vermektedir. Bu bakımdan özellikle kredi kurumları nakit akım tablosuna daha çok ilgi duymaktadırlar.

Nakit akım tablosunun hazırlanabilmesi için para giriş ve çıkışlarının tutar ve zaman açısından belirlenmesi ve aynı zamanda para giriş-çıkışına yol açmayan ayarlama ve transfer kayıtlarının etkisinin giderilmesi gerekir. Tabloda yer alan veriler çoğu kez nakit bütçesindekilerle aynıdır.

İnceleme dönemine ait gelir-gider hesaplarını parasal olarak göstermek bakımından, birikmiş ve gelecek dönemlere ait gelir-giderler dolayısıyla düşünülen kayıtların düzeltilmesi ve etkilerinin giderilmesi gerekir. Stok, alacak ve borç kalemlerinin para üzerine etkilerinin belirlenmesi için söz konusu kalemlerdeki değişmelerin analiz edilmesi halinde tablo, firmanın likidite durumunu göstermede pratik bir araç olarak kullanılabilir.¹²⁸

Yukarıda açıklanan analiz tekniklerinden başka teknikler de kullanılmakta olup, en sık kullanılan tekniklere yer verilmiştir.

2.1.1.6.Mali Tablolar Analiz Sonuçlarının Yorumlanması

Analiz tekniklerinin mali tablolara uygulanmasıyla ortaya çıkan lira, yüzde, oran, gün, kere cinsinden verilere **Analiz Sonuçları** denir. Bu sonuçlar ilk bakışta hiçbir anlam ifade etmez, bu sonuçlara analizi yapacak kişinin anlamlar yüklemesi gerekir. Analiz sonuçlarının büyüklükleri ile yüklenen anlamlarına göre firmanın bugünkü ve gelecekteki mali durumu ve faaliyet sonuçlarına ilişkin tahminlerde bulunmaya **Yorum** adı verilmektedir.¹²⁹

Muhasebe bilgileri ancak yukarıda anlatılan mali analiz teknikleri ile kullanılabilir hale gelmektedir. Yani muhasebe bilgileri anlamlı ve anlaşılabilir bilgiler haline dönüşmektedir. Mali analist, bulduğu yeni rakamları, geçen yıl veya yıllar

¹²⁸ a.g.e., s.69.

¹²⁹ Çömlekçi, a.g.e., s.144.

rakamlarıyla, o iş kolundaki rakamlarla ve standart rakamlarla karşılaştırarak bulduğu bulgulara göre firmanın gelecekteki durumunu tahmin etmeye çalışır. İşte yapılan bu tahmin yani yorum, firmada bundan sonra alınacak kararlara esas teşkil eder.¹³⁰

2.1.1.7.Mali Tablolar Analizinin Sınırları

Bir çoğu kısmen mali tabloların kendilerinden kaynaklanmak üzere mali tablo analizinin önemli sınırlamaları mevcuttur. Kredi analizcisi analizini yaparken aşağıdaki sınırları da göz önünde bulundurmalıdır.¹³¹

- Bir çok mali tablo toplam değerleri gösterecek şekilde hazırlanır. Ürün hatları, coğrafi satış bilgeleri, sabit giderler, değişken giderler gibi çok önemli bilgiler tablolarda yer almaz.

- Mali tablolar, kalemleri son kuruşuna kadar gösterdiğinden çok kesinmiş izlenimini yaratmakla beraber kesin olmaktan uzaktırlar. Bir çok kalemin oluşturulması belirli varsayımlara ve öngörülere dayanmaktadır. Örnek olarak amortisman ayırmak için sabit varlıkların ekonomik ömürlerinin belirlenmesi şüpheli alacak karşılıklarının ayrılması, peştamallığın bilançoda gösterilip gösterilmemesi verilebilir.

- Farklı firmalar aynı sektör içinde olsalar bile farklı muhasebe yöntemleri ve teknikleri kullanabilirler. Buna örnek olarak stokların değerlendirilmesinde Lifo ve Fifo yöntemleri, amortisman ayırmada doğrusal amortisman ve hızlandırılmış amortisman yöntemleri gösterilebilir. Bu farklılık tabloların firmalar arası karşılaştırmalarını önemli ölçüde etkiler.

- Fiyatlardaki değişimler, yani enflasyon, kalemlerin miktar olarak karşılaştırılmasını olumsuz etkiler. Yükselen fiyatlar nedeniyle satış miktarlarında değişim olmasa bile satış gelirleri artacaktır. Dolayısıyla değişik dönemlerde farklı satın

¹³⁰ Çetiner, a.g.e., s.14.

¹³¹ Seval, a.g.e., s.192-193.

alma gücü ile ifade edilen tablolar yanıltıcı olabilmektedir.

- Mali tablolar firmanın mali durumunu ve potansiyel karlılığını etkileyecek pek çok önemli faktörü, örneğin alınan büyük siparişleri, yatırım harcamalarına yönelik planları, “anahtar” yöneticilerin önemini, içermemektedir.

- Çevre koşulları sürekli değişmektedir. Dolayısıyla aynı firmanın içinde bulunduğu çevresel koşullar dönemsel olarak farklılık göstermektedir.

- Mali tablolar geçmişteki muhasebe verilerine dayandığından, mali analiz geçmişte var olan ilişkileri ortaya çıkarır. Analizci ise daha çok ileride ne olacağı ile ilgilenir. Bir çok durumda analizci ileriye görmek için geçmişteki verilere başvurmak zorunda kalmaktadır. Ancak geçmişteki ilişkilerin niteliği analizcinin ileriye yönelik görüşlerini ve beklentilerini mutlaka önemli ölçüde etkilemek zorunda değildir.

2.1.1.8. Türkiye’ de Mali Tablolar Analizinde Karşılaşılan Güçlükler

Ülkemizde mali tabloların analizinde karşılaşılabilecek ve analizden beklenen yararları kısıtlayacak olan bazı sorunlar mevcuttur. Bunları aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür¹³²:

- **Enflasyonist Koşullar:** Ülkemizde yaşanan sürekli enflasyon mali tabloların doğruluğunu ve güvenilirliğini olumsuz yönde etkilemektedir. Geliştirilen geçici enflasyon etkisini giderme yöntemleri yetersiz kalmaktadır. Hatta birçok firma enflasyon nedeniyle gerçek bilgilerini sunmaktan çekinmektedir. Enflasyonist koşullarda düzenlenen mali tablolar analizin başarısını etkilemektedir.

- **Kapalı Şirket Kültürünün Yaygın Olması:** Ülkemizde halka açık şirket kültüründen ziyade küçük ve orta büyüklükte anonim şirket tüzel kişiliğine sahip şirketleşme yaygındır. Genellikle aile şirketi olan bu firmalar, firma dışı kişi ve kuruluşlarla fazla ilişkide bulunmazlar. Böyle bir oluşum bilgi üretme işlevini olumsuz

¹³² Sevim, a.g.e., s.13-14.

yönde etkilemekte ve mali analizin gelişimine engel oluşturmaktadır.

- **Firma Dışı Bilgi Kullanıcılarının Mali Analize Önem Vermemesi:**

Firma dışı bilgi kullanıcıları firma ile ilgili kararlarında muhasebe bilgilerinden ziyade başka faktörlere önem vermektedir. Kamu bankaları başta olmak üzere bankalar göstermelik mali tablolara önem vermektedir. Ayrıca:

- **Satıcılar**, hiçbir mali tablo bilgisine ilgi duymazlar.
- **Yatırımcılar**, genellikle kumar oynar gibi veya başkalarını örnek

olarak pay senedi satın almaktadır.

- **Sendikaların**, büyük çoğunluğu mali analize gerek duymamaktadır.
- **Şirket ortakları**, çoğu zaman eğitim düzeyi düşük olduğundan mali

tabloları anlamada zorluk çekmektedir.

- **Mali Tabloların Sunuluş Biçimi:**

Sermaye piyasasında hisseleri işlem gören firmalar her yıl yüksek tirajlı gazetelerde temel mali tablolarını ve ek bilgilerini kamuya açıklamaktadır. Bu açıklama biçimi bilgilerin kullanım değerini azaltmakta hatta bir çoğunda yazıların küçük olması nedeniyle bu bilgiler oluşmamaktadır. Ekonomi dergilerinde yer alan bilgiler ise sistematik olarak sunulmaktadır.

- **Mali Analistin Yetersizliği:**

Başarılı bir mali analiz bu alanda yetişmiş ve mali analizi kendisine meslek edinmiş uzmanlar tarafından yapılabilir. Ülkemizde böyle bir eğitimin verildiği ve bu işi meslek edinmiş profesyonel mali analistlerin olduğu söylenemez.

- **Tek Düzen Muhasebe Sisteminin Gelişmemiş Olması:**

Mali analizin başarı koşullarından önemli bir faktörde gerek mali tabloların düzenlenmesinde gerekse bu düzenlemeye esas olacak ilke, kavram ve standartlar hususunda birlikteliktir. Ülkemiz de henüz analiz konusunda terminoloji sorununu çözmüş değildir. Muhasebe uygulamaları vergi düzenlemelerinin etkisinde olup çok değişkenlik göstermektedir. 1994 yılında yürürlüğe giren muhasebe sistemi uygulama genel tebliği, kapsamına yeni

firmaları almaması nedeniyle yenilik getirmemiştir. Sektörler arasında karşılaştırma yapmak zordur.

- **Firma Yönetiminin Bilgi ve İlgisi Yetersizliği:** Firma yöneticilerinin muhasebe konusundaki bilgi ve eğitimlerinin yetersiz oluşu muhasebeye gereken önemin verilmemesi sonucunu doğurmaktadır. Muhasebe sisteminin uygulanmasında, maliyet ve yönetim muhasebe alt sistemlerinin geliştirilmemesi ve muhasebeden yönetsel anlamda yararlanılmaması mali tabloların içeriğini olumsuz yönde etkilemektedir.

2.2.MALİ TABLOLAR BAKIMINDAN KREDİ ANALİZİ VE KREDİ TALEPLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

2.2.1.Kredi Analizi

2.2.1.1.Kredi Analizi Kavram ve Amacı

Bankaların kredi departmanlarında çalışanların en önemli sorumlulukları kredi yönetimi ve satışlarıdır.

Kredi satışında çalışanların düşünce biçiminin altında mevcut olan müşteri potansiyelini korumak ve yeni müşteriler bulmak amacı yatarken, kredi yönetiminde kayıplardan kaçınma ve riski azaltmaya yönelik çabalar önem kazanmaktadır.

Kredilerle ilgili olarak bankalarca alınacak karar ve tedbirler, bir taraftan bu kredilerin taşıdığı riskin derecesi, diğer taraftan da kredi işleminden elde edilecek karla sıkı sıkıya bağlı bulunmaktadır. Ancak kar elde etmek ve zararlarla karşılaşmamak için daha önceden riskin derecesinin doğru tahmini gerekmektedir. Bu noktada kredi analizi önem taşımaktadır.

“Alexander Bathory ‘The Analysis of the Credit’ adlı eserinde kredi analizini; ertelenmiş ödeme yükümlülüklerinin yerine getirilmesi için istek ve

yeteneklerin değerlendirilmesi şeklinde tanımlamaktadır”.¹³³

Kredi analizinde amaçların ilki açılacak bir kredinin geri ödenmeme riskini ölçmektir. Kredi kararı ileriye dönük bir karar olduğu için açılan bir kredinin vade bitiminde geri ödenmesi beklenir. Lakin kredi kararının alındığı tarihte, kredi alanın mutlaka kredisini zamanında ödeyip ödemeyeceğini bilmek neredeyse imkansız denecek kadar güçtür. Bu durumdan ötürü verilmesi planlanan her kredi vade tarihinde tahsil edilememe olasılığı ile karşı karşıyadır.

Kredi analizinde, analistin tespit etmesi gereken iki önemli nokta vardır.

- Daha çok bilgi ve tekniğe dayanan, borçlunun ödeme gücünün saptanması. Çeşitleri ve ayrıntıları ileride tartışılacak olan çeşitli kalitatif ve kantitatif teknikler ödeme gücünün belirlenmesinde büyük ölçüde yardımcı olur.

- Tamamen analistin sezgi ve deneyimlerine dayanan ödeme isteğinin tespit edilmesi. Krediyi alacak olan kişi her ne kadar ödeme gücüne sahip olsa bile ödeme isteğine sahip olmayabilir. Bu özelliği saptayacak herhangi bir mali analiz tekniği yoktur. Tamamen sezgi ve deneyimlerle belirlenebilir.

Ödemenin zamanında yapılmasını sağlayacak yeterli nakde sahip olunması ise kişisel unsurun yanı sıra; ekonomik ortamın durumuna ve firmanın mali gücüne bağlıdır.

Kredi analizinin bir amacı da açılacak kredi miktarının belirlenmesidir.

- Talep edilen veya önerilen kredi miktarı gerçekçi midir?
- Firmanın ihtiyaçlarına cevap verebilecek midir?
- Önerilen miktar gerçekçi bir şekilde tahminlenen nakit akışı ile teyit

edilmiş midir?

¹³³ Güler Aylar, **Orta Vadeli Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi Uygulamalı Bir Yaklaşım**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi SBE, 1990, s.27-28.

Bu soruların cevabı için kredi analisti detaylı bir nakit akışı projeksiyonunu incelemeli ve bunu firmanın geçmişteki nakit akışları ile karşılaştırmalıdır. Kredi analisti ayrıca projeksiyonun varsayımlarını da bilmelidir. Bu çeşit temel varsayımlar mal satış dönemlerinde veya mal karmasında kendine özgü değişiklikler şeklinde olabilir.¹³⁴

2.2.1.2.Kredi Analizinde Mali Tablo Analiz Sonuçlarının Yorumlanması

2.2.1.2.1.Karşılaştırmalı Tablolar Analizi Tekniği Yorum Esasları

Karşılaştırmalı tablolarda özellikle fark rakamlarına bakılarak önemli artış ve azalışlar gösteren kalemlere dikkat çekmek gerekir, diğer kalemlerdeki farklar ile ilişkiler kurularak nedenleri hakkında yorum yapılır.

İncelenen kalemden artış veya azalış olması durumunda bunun birçok nedeni olabilir. Önemli olan mutlak ve yüzdelerle ifade edilmiş fark rakamlarının yüksek olanlarıyla ilişki kurmaya çalışıp yorumlamada bulunmaktır. Örneğin; “x” firmasının günümüz şartlarında olduğunu düşünerek, bir önceki yıl yüz lira olan diğer alacaklar kalemi bu yıl ikiyüz lira oldu ise, mutlak olarak yüz liralık bir artış gözükmesine rağmen, yüzde olarak %100’ lük bir artış göstermiş olacaktır. Sadece yüzde olarak baktığımızda %100’ lük bir artış son derece önemli bir artış gibi gözükse de, mutlak olarak baktığımızda bu artışın hiç de önemli bir artış olmadığını görürüz. Dolayısıyla burada önemli olan mutlak ve yüzdesel farkların birlikte göz önünde bulundurularak yoruma konu edilmesidir. O halde vermiş olduğumuz örnekteki durumda diğer alacaklar kalemini yoruma katmamamız daha uygun olacaktır.

Genel olarak kalemlerdeki değişimler ve bunların nedenleri hakkında aşağıdaki değerlendirmeleri yapmak mümkündür¹³⁵:

- Elde bulunan nakit mevcudundaki artış, firmanın genişleyen iş hacmi

¹³⁴ a.g.e, s.28-29.

¹³⁵ Gücenme, a.g.e, s.174-175.

nedeniyle daha fazla para tutma ihtiyacı hissetmesinden ya da bilanço düzenlendiği tarihte nakit mevcudunu artıran herhangi bir nedenden kaynaklanabilir.

- Ticari alacak kalemlerindeki azalış kredili satışların azalıp peşin satışların artmasından ya da satış hacmindeki azalışlardan kaynaklanabilir.

- Stoklar kalemindeki azalış, alışların azalmasından, fiyat ve maliyet düşüşlerinden, üretim artışlarından veya malların satılmayıp elde kalmasından kaynaklanabilir.

- Ticari alacaklar ve stoklar kalemleri ile gelir tablosundaki satışlar kaleminin birlikte değerlendirilmesi gerekir. Stokların satışlardan daha hızlı artması arzu edilmeyen bir durumdur. Stoklardaki artışın, satışlardaki artıştan daha az olması firma lehine yorumlanır. Keza ticari alacaklardaki artışın da, satışlardaki artıştan daha az olması tercih edilir. Çünkü bu durumda satışların büyük kısmının peşin yapıldığı, tahsilat servisinin iyi çalıştığı söylenebilir.

- Dönen varlıklar toplamı ile kısa vadeli borçlar toplamının fark yüzdeleri birlikte değerlendirilmelidir. Çünkü firma kısa vadeli borçlanma yoluyla elde ettiği kaynakları dönen varlıkları içerisinde nakit olarak muhafaza edebilir, geçici yatırımlarla değerlendirebilir, stok alımları için ya da kısa vadeli alacaklara bağlayarak kullanabilir.

- Maddi duran varlık kalemlerindeki artış yeni duran varlık alışlarından, yeniden değerlemeden veya kur farkları ya da finansman giderlerinin aktifleştirilmesinden kaynaklanabilir.

Çok çeşitli durumlarda değişik sonuçlara ulaşılabacağından tüm bu kalemler için genel bir şablon vermek uygun değildir. Bu durumda daha önceden de belirtildiği gibi, yorumlamanın yüksek değerli mutlak ve yüzdesel farklılıklardan yola çıkılarak yapılması uygun olacaktır. Keza analistin yorumlamayı yaparken firmanın yaptığı işi iyi tanıması da gerekir.

2.2.1.2.2.Dikey Analiz Tekniği Yorum Esasları

Kalem incelenmesi birbirini izleyen aşağıdaki aşamalardan oluřur¹³⁶;

- Ele alınan kalemin grup ve aktif veya pasif içerisindeki yuzdesi belirtilir.
- İlk bakışta kalemin özelliği ve firmanın türü dikkate alınarak, yeterli, yetersiz ya da gereksiz olduğu belirlenir. Ele alınan kalem bir varlık kalem ise nerede kullanılacağına bakılarak kullanımlara yetecek kadar ise yeterli, yetmeyecek ise yetersiz ve gereğinden fazla ise gereksiz olduğu söylenir.

Ele alınan kalem kaynakların, yabancı kaynaklarından ise denebilirliğine, öz kaynak kalemi ise sermayeyi veya otofinansmanı temsil edişine bakılır. Ele alınan kalemin yuzdesi, varlıklar için tek başına ve onu destekleyici diğer kalemlerle birlikte kullanımlara yetecek büyüklükte, kaynaklar için yabancı kaynaklar da ödenebilecek ve öz kaynaklar için ortakların varlıklar üzerindeki haklarına ağırlık verdirtecek büyüklükte ise yeterli olarak kabul edilir. Büyüklük bunların altında ise yetersiz, üstünde ise gereksiz olduğu belirtilir. Ele alınan kalem bir gelir tablosu kalemi ve kar kalemi ise kalemin özelliği ve firmanın türü dikkate alınarak kendisinden sonra gelen giderleri karşılayacak bir yüzdeye sahip ise yeterli, kk ise yetersiz olduğu kabul edilir. Gider kalemlerinin kendisinden sonra gelen kar ve gelir unsurlarını azaltmayacak büyüklükte olması beklenir.

- Son aşama olarak ele alınan kalem ile ilgili ortaya koyulan durumun gelecek bakışıyla firmanın mali yapısına ve faaliyet sonuçlarına etkisi tahmin edilir.

Varlık ve kaynak dağılımını yüzdelerde ifade edilmiş bilançoda üç aşamada yapılmaktadır. Bunlar¹³⁷;

- Varlık Dağılımının Yorumu

¹³⁶ Sevim, a.g.e., s.146-147.

¹³⁷ a.g.e., s.147.

- Kaynak Dağılımının Yorumu
- Varlık – Kaynak İlişkisinin Yorumu

Varlık dağılımının incelenmesi, varlık toplamını yüz kabul ederek dönen varlıklar ile duran varlıkların yüzdelerinin belirlenmesi ve bu yüzdelerin firmanın türünü de dikkate alarak yorumlamayı kapsar. Kaynak dağılımının incelenmesi ise toplam kaynakların yüz kabul edilerek, yabancı kaynaklar ile öz kaynakların yüzdelerinin belirlenerek yorumlanmasını kapsar. Ortaya konulan dağılımın gelecek bakışıyla mali yapıya ve faaliyet sonuçlarına etkisi tahmin edilir.

Varlık – kaynak ilişkisinin incelenmesinde ise asıl önemli olan firmanın mali yapısının sağlıklı olup olmadığını gözlemlemektir. Sağlıklı bir yapı faaliyet sonuçlarını da olumlu yönde etkileyecektir. Dönen ve duran varlıkların hangi kaynaklarla finanse edildiği ve bu finansman şeklinin gelecek bakışıyla oluşturabileceği sorunlara dikkat yöneltilmelidir. Örneğin; dönen varlıkların kısa vadeli yabancı kaynaklar ve öz kaynaklarla finanse edilmesi, kısa vadeli borçların dönen varlıklarla ödenebileceğini aynı zamanda günlük faaliyetlerini sağlıklı sürdürerek karlılığı olumlu yönde etkileyecek olmasından ötürü firmanın lehine yorumlanır.

2.2.1.2.3.Eğilim Yüzdeleri Analizi Tekniği Yorum Esasları

Eğilim yüzdeleri tekniğinden umulan yararın sağlanabilmesi için, aralarında anlamlı ilişkiler kurulabilen kalemlerin eğilimlerinin karşılaştırmalı olarak ele alınması gerekir. Bu kalemler aşağıdaki gibi belirlenebilir¹³⁸;

- Dönen varlıklar – Duran varlıklar
- Dönen varlıklar – Kısa vadeli yabancı kaynaklar
- Stoklar – Ticari borçlar
- Duran varlıklar – Öz kaynaklar
- Yabancı kaynaklar – Öz kaynaklar

¹³⁸ Kaya, a.g.e., s.206.

- Brüt satışlar – Net satışlar
- Net satışlar – Satışların maliyeti
- Net satışlar – Faaliyet giderleri
- Net satışlar – Finansman giderleri
- Dönen varlıklar – Net satışlar
- Ticari alacaklar – Net satışlar
- Stoklar – Net satışlar
- Maddi duran varlıklar – Net satışlar

Yorum, buna uygun olarak ele alınan her kalemin, incelenen dönemdeki eğiliminin belirlenmesi ve ilişkili kalemlerin eğilimleri arasındaki benzer ve farklı yönlerin ortaya konulması şeklinde yapılır. Yorumlamada şu sıra izlenmelidir¹³⁹;

- İncelenen kalemlerin eğilimlerinin belirlenmesi,
- İlişkili kalemlerin eğilimlerinin etkileşiminin araştırılması,
- Kalemlerin eğilimlerinin etkileşim sonuçlarının değerlendirilmesi,
- Belirlenen etkileşimin gelecekteki etkisinin tahmin edilmesi.

Eğilim yüzdeleri hesaplanan kalemlerin, eşit sayıdaki ve aynı dönemlerle düzenlenmiş mali tablolara ait olması kıyaslama açısından önemlidir. Eğer incelenen dönemlerde, muhasebe politikalarında ve uygulamalarında değişiklik yapılmış ise bu değişikliğin etkilerinin ortadan kaldırılması ve özellikle ülkemizde enflasyondan arındırılmış tutarlarla eğilim yüzdelerinin hesaplanması gerekir.

Eğilim yüzdeleri analizinin yorumu büyük ölçüde, aralarında ilişki bulunan kalemlerin etkileşimlerinin incelenmesine dayanır. Bu nedenle hangi konular arasında ilişki kurulacağına önceden karar verilip, eğilim yüzdelerinin yalnızca bu kalemler için hesaplanması yeterli olur. Böylece analiz sonuçları daha çabuk ve daha sade tablolar şeklinde elde edilir ki sonuçların yorumlanmasına odaklanılmış olur.

¹³⁹ a.g.e., s.205.

2.2.1.2.4.Oran Analizi Tekniği Yorum Esasları

Bu analiz tekniğinde, mali tablolarda yer alan kalemler arasındaki ilişki, bir oran şeklinde veya bir yüzde şeklinde belirlenir. Bu oran veya yüzde, geğmiş yıllarla ve benzer diğer firmalarda bulunan oran veya yüzdelerle karşılaştırılır. Bulunan oran ve yüzdeler, analiste geleceğe yönelik tahminlerde bulunmada ipuçları verir, kredi veren kuruluşlara firmanın vadesi gelmiş mali yükümlölüklerini karşılayabileceği konusunda bilgi verir ve ortaklara yaptıkları yatırımlarda bir artış olup olmadığını gösterir. Kısaca, firmanın mali yapısını açıklar.¹⁴⁰

“Oran analizinden beklenen yararın sağlanması ancak hesaplanan oranların iyi yorumlanması ve nedenlerinin araştırılması ile olanaklıdır”.¹⁴¹

Temel mali tablolarda yer alan kalemler arasındaki ilişkiler, pek çok oranlar aracılığı ile açıklanabilir. Bu ilişkileri açıklayan tüm oranların hesaplanması anlamsız olacağı gibi, yalnız başına hesaplanan ve birbirleri ile ilişkisi bulunmayan birkaç oran da yetersizdir. Bu nedenle, birbiri ile ilişkisi bulunan bir grup oranın hesaplanması ve buna göre açıklamada bulunulması gerekir. Ayrıca, özel veya kamusal kuruluşlar tarafından bulunan o iş türü ile ilgili standart oranlar ile geğmiş yıllarda hesaplanan oranlarla karşılaştırma yapmak mali analizi anlamlı kılar.

Bulunan oranlar yalnız başlarına bir anlam ifade etmezler. Hesaplanan bu oranların yorumlanması gerekir. Yapılacak bu yorumda standart oranlarla ve geğmiş yıl oranları ile yapılacak karşılaştırmalarda ortaya çıkan sapmaların nedenleri açıklanmalıdır. Ayrıca genel fiyatlar seviyesindeki değişikliklerin de bu sapmalara neden olup olmadığı araştırılmalıdır.¹⁴²

Mali tablolar analizine karşı son yıllarda ilginin artışı, çok çeşitli oranların geliştirilip bu alanda kullanılması eğilimini güçlendirmiştir. Ancak mali tablolar

¹⁴⁰ Çetiner, **a.g.e.**, s.138.

¹⁴¹ Akdoğan ve Tenker, **a.g.e.**, s.399.

¹⁴² Çetiner, **a.g.e.**, s.138.

analizinde oranlardan yararlanılırken, şu esasları göz önünde tutmak gerekir¹⁴³:

- Analizde anlamsız oranlar kullanılmamalıdır.
- Oranlar hatalı bir şekilde yorumlanmamalıdır.
- Oranlar değerlendirilirken, mevsimlik ve konjonktür hareketlerinin etkileri dikkate alınmalıdır.
- Bir oranın değerindeki değişiklik, pay ve paydada yer alan rakamların artış veya azalışından olabileceği gibi hız farklılığından da ileri gelebilir.
- Oranlar, çeşitli şekilde edinilen ek bilgilerin ışığı altında yorumlanmalıdır.
- Oranlar yorumlanırken, mali tabloların fiyat seviyesindeki değişikliklere göre düzeltilip düzeltilmedikleri dikkate alınmalıdır.
- İncelenen firmanın oranları değerlendirilirken, aynı endüstri kolundaki benzer firmaların oranlarından yararlanılmalı ve o endüstri kolundaki genel eğilimler göz önünde tutulmalıdır.
- Oranlarla ilgili olarak, firmalar arasında karşılaştırmalar yapılırken, firmaların muhasebe uygulamalarının, izledikleri politikaların birbirinden farklı olabileceği, bir firmanın diğer firmalarla tam olarak mukayese edilemeyeceği de unutulmamalıdır.
- Hesaplanan oranlar firmanın geçmiş hesap dönemlerdeki performansını ortaya koyarlar. Dolayısıyla oranlar geleceğe ait tahminlerde kullanılabilirler, bu hususta yol gösterici, ipuçları sağlayıcı oldukları sürece faydalıdır.

2.2.1.2.5. Nakit Akım Tablosu Analiz Tekniği Yorum Esasları

Nakit akım tablosunun yorumu üç aşamada yapılır. Bunlar¹⁴⁴:

- i. Nakit Fon Kaynaklarının Yorumu
- ii. Nakit Fon Kullanımlarının Yorumu
- iii. Nakit Fon Kaynak – Kullanım İlişkisinin Yorumu

¹⁴³ Akgüç, a.g.e., s.412-415.

¹⁴⁴ Sevim, a.g.e., s.202.

i.Nakit Fon Kaynaklarının Yorumu

Nakit fon kaynaklarının yorumunda amaç, firmanın ele alınan dönemde nakit olarak ne kadarlık fon yarattığının ve nakit fon kaynaklarının neler olduğunun belirlenerek bu kaynakların süreklilik, maliyet, ödenebilirlik ölçütleri itibariyle uygunluğunun araştırılmasıdır. Bunun için önce ele alınan dönem itibariyle nakit akım tablosunun nakit fon kaynakları kısmındaki kaynaklar mutlak veya yüzde olarak ifade edilir. İkinci adım olarak sıralama yapılır. Son olarak bu sıralama yukarıdaki ölçütlere göre değerlendirilir.

Kaynakların yorumunda kritik unsur, firmanın en uygun nakit fon kaynak yapısını bir ölçü olarak bilmesidir. En uygun nakit fon kaynağı herşeyden önce sürekli olan, firmanın ana faaliyetlerinden sağlanan kaynaklardır. Şayet yabancı kaynaklardan sağlanıyorsa maliyeti nispeten düşük ve ödenebilir kaynaklar olmalıdır. Buna göre toplam nakit fon kaynakları içerisinde birinci sırayı satışlardan elde edilen nakdin alması gerekir. Bunu diğer olağan gelir ve karlardan elde edilen nakit ve olağan dışı faaliyetlerden sağlanan nakit izlemelidir. Geri ödenmesi ve maliyeti bakımından yabancı kaynaklar pek istenmez. Ancak burada istenmez ölçütü ödeme dönemi ile maliyetinin yüksekliğidir. Şayet firma ödenmesi kolay ve maliyeti düşük yabancı kaynak sağlayabiliyorsa bu durumda yabancı kaynaklardan sağlanan nakit istenebilir.

Sonuç olarak firmanın tüm nakit fon kaynakları maliyet, süreklilik ve ödenebilirlik kriterlerine göre değerlendirilip, ortaya çıkan durum olumlu ise firmanın lehine veya olumsuz ise aleyhine yorumlanır.¹⁴⁵

ii.Nakit Fon Kullanımlarının Yorumu

Nakit fon kullanımlarının yorumundan amaç; firmanın ek alınan dönem itibariyle, nerelere fon kullandığını ve bu kullanımların firmanın ekonomik ve finansal faaliyetlerindeki başarısını olumlu ya da olumsuz yönde etkileyip etkilemeyeceğini araştırmaktır.

¹⁴⁵ a.g.e., s.202-203.

Firmanın hazır değerler kalemini azaltan işlemleri nakit kullanımlarını oluşturur. Nakit kullanımlarını dört ana grupta toplamak mümkündür. Bunlar¹⁴⁶;

a) Ekonomik Faaliyetler İçin Nakit Kullanımları

Bir firmanın ana faaliyetlerinin ve yan faaliyetlerinin gerektirdiği harcamalar bu grupta yer alır. Örnek olarak; “Maliyetlere nakit çıkışı”, “Faaliyet giderlerine nakit çıkışı”, “Diğer faaliyetlerden olağan gider ve zararlar için nakit çıkışı” ve “Olağan dışı gider ve zararlar için nakit çıkışı” kalemleri verilebilir. Bu kullanımlar normal karşılanmakla birlikte çok yüksek olmamalıdır. Başka bir ifade ile bir firmanın giderlerinin en az olması iyi bir durumdur. Ancak gider yapılmadan da hasılat elde edilemeyeceği unutulmamalıdır.

b) Yatırım Faaliyetleri İçin Nakit Kullanımı

Bu gruba duran varlıklardan alacaklar dışındaki varlık unsurları edinmek için kullanılan nakitler girmektedir. Bir firmanın özellikle kendi faaliyetleri sonucu yarattığı veya uzun vadeli yabancı kaynaklardan sağladığı fonları kapasiteyi artıran, kaliteyi geliştiren, rekabet avantajı sağlayan yatırımlarda kullanması son derece sağlıklı ve yerindedir. Bu durum duran varlıklar kapasite sorunu olmadan kullanıldığında gelecekte yeni fon kaynakları yaratır. Dolayısıyla uygun bir kullanım alanıdır.

c) Finansman Faaliyetleri İçin Nakit Kullanımı

Bu gruba başta finansman giderleri olmak üzere kısa vadeli yabancı kaynaklar ile uzun vadeli yabancı kaynakların ödenmesi suretiyle kaynak kullanımları girmektedir. Firmanın vadesi gelen borçların ödenmesi, uzun vadeli borçların faizlerini ödeyebilmesi arzu edilen fon kullanımlarıdır. Firmanın lehine yorumlanır.

d) Diğer Faaliyetler İçin Nakit Kullanımları

¹⁴⁶ a.g.e., s203.

Vergi ve temettü ödemeleri ile nakit akım tablosundaki kalemler içerisinde gösterilmeyen diğer kullanımları ifade etmektedir. Vergi ve temettü ödemeleri normal karşılanır. Ancak temettü ödemeleri firmanın kaynak yapısını bozmamaktadır.

Nakit kullanımlarının yorumunda önce kullanımlar tablodaki sırayla ifade edilir. Daha sonra sıralanır. Bu sıralama yukarıdaki amaç doğrultusunda eleştirilir. Çıkan sonuç olumlu ise firmanın lehine, olumsuz ise aleyhine yorumlanır.

iii.Nakit Kaynakları ile Nakit Kullanımları Arasındaki İlişkinin Yorumu

Nakit akım tablosu hazır değerler kalemindeki artış veya azalış şeklindeki değişimin nedenlerini fon kaynakları ve kullanımları temelinde açıklayan bir tablodur. Nakit akım tablosundan; geleceğe yönelik bilgilerin elde edilebilmesi için nakit fon kaynak kullanım ilişkisinin incelenerek, firmanın nakit fon fazlası mı yoksa eksikliği mi olacağı, eksikliğin nasıl giderileceği fazlalığın nerede kullanılacağı gibi geleceğe yönelik soruların yanıtı aranmaz.

Bunun için öncelikle fon – kaynak – kullanım ilişkilerinin belirlenmesi gerekir. Bu belirleme firmanın fon – kaynak – kullanım ilişkisinin kritik edilmesinin ölçütü olacaktır. Bununla birlikte sektördeki kaynak – kullanım ilişkisi de ölçüt olarak alınabilir. Teorik olarak uygun fon – kaynak – kullanım ilişkilerini aşağıdaki gibi noktalarda toplamak mümkündür¹⁴⁷:

- Birinci sırada ekonomik faaliyetlerden elde edilen nakit kaynakların, ekonomik faaliyetlere kullanılması beklenir. Ekonomik faaliyetlerin sonucu olarak; satışların, diğer faaliyet gelir ve karlarının ayrıca olağan dışı faaliyetlerden sağlanan kaynakların, maliyetlere, faaliyet giderlerine diğer olağan ve olağan dışı gider ve zararlara kullanılması beklenir.

Her durumda ekonomik faaliyetlerden sağlanan kaynakların, kullanımlardan büyük olması beklenir.

¹⁴⁷ a.g.e., s.204.

- Kısa vadeli yabancı kaynaklardan sağlanan nakdin maliyetler için kullanılması uygundur. Çünkü maliyetler satış hasılatı yaratacağından kısa vadeli borçları ödemek için gerekli nakit kaynağı sağlanmış olacaktır.
- Uzun vadeli yabancı kaynaklardan ve sermaye artışından sağlanan kaynaklar, duran varlık yatırımlarına kullanılmalıdır. Uzun dönemde nakde dönüşecek olan duran varlıklardan sağlanacak nakit, kaynaklarla uzun vadeli borçların ödenmesi mümkün olabilecektir.
- Firmanın dönem başından dönem sonuna hazır değerlerinin artış göstermesi gerek vadesi gelen borçların ödenmesi gerekse günlük faaliyetlerinin gerektirdiği nakdin sağlanması bakımından olumlu yorumlanır. Ancak bu artışın sürekli, ucuz ve ödenebilir kaynaklarla sağlanmış olması ve gerektiğinden çok olmaması önem taşır. Bu bağlamda nakit artışının en uygun kaynağı satışlardan elde edilen nakittir.
- Nakit kaynaklarının nakit kullanımlarını karşılamaması durumunda hazır değerlerde azalış söz konusudur. Hazır değerlerin gereğinden fazla azalması istenilen bir durum değildir. Nakit kaynakları azaltıcı kullanımın; zararlar nedeniyle oluşması istenmez.

Firmanın gelecekte nakit yaratmayacak veya uzun dönemde yaratacak alanlara nakit kullanımı nakit ihtiyacı artırır ve bu durumda genellikle uygun olmayan nakit kaynakları bulunarak hem firmanın karlılığı olumsuz yönde etkilenir hem de mali yapısı bozulur.

Nakit kaynakları peşin satışlar, alacakların tahsili gibi ekonomik faaliyetlere dayanması ve nakit kullanımlarında tekrar değerler yaratabilecek alanlara yapılarak, kaynakların kullanımlardan fazla olması, genellikle firmanın kendi imkanlarıyla fon yaratabildiğini ve dışarıdan para bulma gibi bir sorunu olmadığı anlamında firmanın lehine yorumlanır.¹⁴⁸

¹⁴⁸ a.g.e., s.205.

2.2.2.Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi

Bu değerlendirme, ihtiyaç doğrultusunda kredi talebinde bulunan gerçek veya tüzel kişilerin, kredi değerlilikleri konusunda bir karara varabilmek amacıyla yapılan işlemler bütünüdür. Bu işlemler için gerekli görülen belgelerin alınmasından sonra, kredi onayı olumlu veya olumsuz olarak sonuçlandırılır.¹⁴⁹

Kredi değerlendirme risk analizidir ve bu analizin amacı kredinin geri ödenmeme ihtimalini değerlendirmektir. Kredi değerlendirmesini yaparken, kredi talep eden firmaların mali gücünü saptamak için kredi analizi yapmak gerekir. Kredi analizinin amaçları ise; kredi talep eden firmanın kredi şartlarına uygun bir şekilde yükümlülüklerini yerine getirip getirmeyeceği, yerine getirip getirme kapasitesinin bulunup bulunmadığını, gerçekten firmanın finansman ihtiyacının nedenlerini çok doğru bir şekilde saptamaktır.¹⁵⁰

Kredilendirmede dikkate alınması gereken üç temel ilke vardır¹⁵¹:

- Kredinin gerçek ve özel amacı nedir?,
- Borçlanan, krediyi nasıl ödeyecek?,
- Kredi ne derece risklidir?.

Kredi taleplerinin yapılacak kredi analizi ve istihbarat çalışmalarından sonra oluşacak değerlemeye göre sonuçlandırılması gerekmektedir.

2.2.2.1.Kredi Yaşam Döngüsü

Kredi yaşam döngüsü süreci temel olarak iki aşamadan oluşmaktadır. Bu aşamalar; kredi pazarlaması ve kredilendirme sürecidir.

¹⁴⁹ Demirbank T.A.Ş., **Mali Analiz ve İstihbarat Eğitim Notları**, İstanbul, 1998, s.22.

¹⁵⁰ Akbulut, **a.g.e.**, s.18.

¹⁵¹ **a.g.e.**, s.18.

i.Kredi Pazarlaması

Bankalar, kredi taleplerini bekler konumdan, sınırlı sayıda kredibilitesi yüksek müşteri portföyünün en ideal karını elde etmeye çalışır konuma geçmiş; bu da bankacılık ve kredi etkinliklerindeki pazarlama kavramının önemini arttırmıştır.

Pazarlama, değişim yöntemleri üzerinde çalışır: Bankalar müşterilerinin mevduatlarına faiz ve güvenli saklama hizmetleri, finansman taleplerine kredi sunmakta; müşteriler ise bu tür olanakların karşılığında masraf, komisyon, faiz gibi bedeller ödemektedir. Değişim planlanırken, müşteri memnuniyeti, karlı satış hacmi, toplam örgütsel çaba ve toplumsal sorumluluk esas alınmalıdır.

Kredinin bir ürün olarak tasarlanması ve geliştirilmesi, kurumsal kredi politikalarının belirlenmesi, durum analizi, hedef pazarların belirlenmesi, hedef pazarlarda reklam ve tutundurma etkinlikleri, kredi stratejisinin formülasyonu, fiyatlama ve karlılık beklentilerinin analizi, hatta kredi ile ilgili standart belgelerin hazırlanması kredilendirme sürecinin başlangıç adımlarıdır.¹⁵²

ii.Kredilendirme Süreci

Bankalarda kredilendirme süreci, kredilendirilmek istenen müşteriyle ilk temasa geçilmesi ile başlayan ve kredinin anaparası ile tüm faiz, komisyon vb. ek ödemelerinin yapılarak teminatların serbest bırakılması ve ilişkinin tasfiye edilmesi ile sona eren bir zaman dilimini ve bu zaman dilimi içinde yapılan tüm işlemleri tanımlamaktadır. Yapılan işlemler açısından bakıldığında bu süreci aşağıdaki parçalara ayırmak mümkündür¹⁵³:

- İlk görüşme (mevcut müşterilerle yeni kredi ilişkileri için görüşmelerde bulunma süreci)
- Kredilendirme işlemleri hakkında bilgi toplama süreci

¹⁵² Tokel, **a.g.e.**, s.24.

¹⁵³ Şakar, **a.g.e.**, s.63-64.

- Mali analiz ve istihbarat çalışmaları süreci
- Fiyatlandırma süreci
- Genel/Bölge Müdürlüğünden gerekli izinler ve limit çıkarılması süreci
- Anlaşma süreci
- Belgelendirme süreci
- Kullandırma süreci
- Aktif krediler takip süreci
- Riskin tasfiyesi süreci
- Teminatların iadesi süreci
- Kredinin iptali süreci

Ülkemizde kredi talebi için başvuruda bulunan firmaların bankalara vermek zorunda olduğu bir takım belgeler mevcuttur.

Bankalar Yasası' nın 38. maddesinde belirtilen % 10 sınırı içinde kredi kullanılacak firmaların bankalara zorunlu olarak verecekleri belgeler aşağıda açıklanmıştır¹⁵⁴;

1- Hesap Durumu (Hesap Vaziyeti veya Bilanço): Bankalar alacakları krediler için Bankalar Yasasınının 46. maddesinde sözü edilen ve Bankalar Birliği tarafından düzenlenmiş örneğine uygun hesap durumunu almakla zorunlu tutulmuşlardır.

2- Ticaret Odası Sicil Kayıt Belgesi: Banka ile kredi ilişkisine girecek olan firmalardan Ticaret ve Sanayi Odaları, Deniz Ticaret Odaları tarafından düzenlenen Oda Kayıt Belgesi istenmektedir. Diğer meslek kollarından olan firmaların kredi talepleri halinde bu belgeler ilgili meslek kuruluşlarından alınarak bankalara verilmesi zorunludur.

3- Ticaret Sicil Gazetesi: Kredi talep eden firmalardan; önemli konuları içeren firma ana sözleşmesinin yayınladığı Ticaret Sicil Gazetesi ile bu konularda

¹⁵⁴ Seval, **a.g.e.**, s.142-143.

yapılan değişiklik var ise bunlarla ilgili Ticaret Sicil Gazetesinin istenmesi gerekir.

4- Tapu Senetleri Fotokopileri: Kredi talep eden firmaların sahip oldukları gayrimenkuller çoğu kez kredinin teminatını da teşkil eder. Bu nedenle gayrimenkullere ilişkin tapu senetleri teminatın varlığını belgelemek açısından ayrı bir önem taşır.

5- İmza sirküleri: Kredi talep eden firmaların ve varsa vekillerinin banka ile yapacağı işlemlerde kullanacağı imzaların sağlıklı olup olmadığını kontrol açısından noterden tasdikli imza sirkülerinin alınması zorunludur.

6- Vekaletname: Banka ile kredi ilişkisine girme isteğinde olan gerçek ve tüzel kişilerin mümessil ve vekillerine yapılacak işler konusunda vekalet vermesi gerekli olabilir. Vekaletname verilmiş ise bunların noter tasdikli olması zorunludur. Bu vekaletnamelerin bir nüshası da bankaya verilir.

Ayrıca yatırım projeleri için yapılan taleplerde fizibilite raporları vermek zorunluluğu bulunmaktadır.

2.2.2.2.Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesinde Dikkat Edilmesi Gereken Faktörler

i.Kişisel Faktörler

Kredi talep eden firma ve ortaklarının, piyasadaki itibarları, bilgi ve tecrübeleri gibi hususlardır. Burada, firma ve başarı performansını direkt etkileyen ortakların, yöneticilerinin detaylı bir şekilde araştırması yapılır.¹⁵⁵

ii.Ekonomik Faktörler

Kredi talep eden firmanın; borç ödeme güçleri, ekonomik hayatta ve iş kolundaki gelişmeleri, üretim hacmi gibi hususlardır. Burada sektördeki gelişmeler ile

¹⁵⁵ Perçin, a.g.e., s.42.

firmanın bu gelişmelere ne kadar ayak uydurabildiği, sektördeki olumsuz gelişmelerden firmanın etkilenme derecesi önemli bir yer teşkil eder. Firmanın bulunduğu piyasa içindeki yerinin, gerek Türkiye gerekse dünyadaki piyasa durumu araştırılır. Ayrıca üretim, stok ve satış durumları ile fiyat hareketlerinin de saptanması gerekir.¹⁵⁶

iii.Mali Faktörler

Kredi talep eden firmanın hemen hemen tüm mali boyutlarıyla, yani alacaklarının mahiyeti, tahsil kabiliyeti, ticari olup olmadığı, stokların devir hızı, aktif değerlerinin yüksekliği, satış karının iş hacmine göre durumu, mali durumunun istenilen kredi miktarına uygunluğu, gayrimenkul varlığı, iş hacmine göre öz ve işletme sermayesinin yeterlilik derecesi, borçluluk oranı, mali oranları ile ilgili hususlardır.¹⁵⁷

iv.Hukuki Faktörler

“Kredi talep eden firmanın; hukuki ehliyetinin olup olmadığı, haciz ve iflas, konkordato gibi durumlarla karşılaşmaması, temyiz kudretine haiz olması gibi hukuksal açıdan sakıncalı olmaması gibi hususlardır”.¹⁵⁸

v.Talep Edilen Kredinin Ticari Amaçlı Olması

Kredinin başka bir alana kaydırılmamasıdır. Firmalara kendi iş alanları ile ilgili olmayan kredi verilmemeli, özellikle büyük tutarlı kredilerin gerçek kullanım alanları saptanarak izlenmelidir.

2.2.2.3.Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesinde Yapılacak İncelemeler

Bu incelemeler ön inceleme ve kredi taleplerinin nihai olarak inceleme ve değerlendirilmesi olarak iki başlık altında görülebilir.

¹⁵⁶ Usta, **a.g.e.**, s.47.

¹⁵⁷ Akbulut, **a.g.e.**, s.19.

¹⁵⁸ **a.g.e.**, s.18.

i.Ön İnceleme

Ön incelemede aşağıdaki adımlara dikkat edilmelidir¹⁵⁹;

- Kredi müşterisinin, kredi kurumunca finanse edilmesi öngörülen endüstri kolunda faaliyet gösterip göstermediği.

- Firma ve yöneticilerinin, kredi kurumlarınca önceden tespit edilen asgari şart ve niteliklere sahip olup olmadıkları üzerinde durulmalıdır. Firma yönetimi, değişken zamana ve koşullara uyma yeteneğine sahip olmalı, yenilikleri, yeni yöntem ve uygulamaları benimseyerek uygulama alanına koyabilmelidir.

- Kredi talebinin tutarı: Bankalar bir gerçek veya tüzel kişiye verebilecekleri azami kredi tutarının üzerindeki kredi taleplerini karşılayamazlar.

- Kredi talebinin dayanağını teşkil eden bilgi ve belgelerin tamam olup olmadığı: Belgeleri noksan olan talepler incelenmemelidir.

ii.Kredi Taleplerinin Nihai Olarak İnceleme ve Değerlendirilmesi

Ön inceleme barajını geçen kredi talepleri kredi kurumlarınca son bir inceleme ve değerlendirmeye tabi tutulur. Özellikle yatırım projeleri finansmanı ile ilgili talepler aşağıdaki başlıklar halinde incelenir¹⁶⁰:

- Piyasa Analizi.
- Endüstri Analizi.
- Firmanın kuruluş yerinin incelenmesi.
- Firmanın kapasitesinin incelenmesi.
- Mühendislik incelemeleri.
- Yatırım tutarının incelenmesi.

¹⁵⁹ Tükenmez, a.g.e., s.117-118.

¹⁶⁰ Öztin Akgüç, **Orta ve Uzun Vadeli Krediler ve Finansman Kurumları**, İstanbul, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, Yayın No: 47, 1971, s.18.

- Yatırım finansman planının incelenmesi.
- Firmanın geleceğine ait mali projeksiyonların incelenmesi.
- Firma yönetiminin etkinlik derecesinin değerlendirilmesi.
- Firmanın geçmiş faaliyet sonuçları ve mali durumunun değerlendirilmesi.

“Orta vadeli kredi talep eden firmaların gelecek dönemlerde yaratacağı fonlar, borç ödeme kapasitesi ve karlılığı hakkında bir yargıya ulaşabilmek için, kredi talep eden firmanın hazırlayacağı proforma mali tablolardan yararlanır”.¹⁶¹

Ticari bankaların ana hedefi, kısa vadeli mevduat toplamak ve kısa vadeli kredi vermektir. Bu ilke dışında verilen her uzun vadeli kredi -çeşitli verimliliklerle takviye edilmedikçe- banka için randımsız kredi olacaktır. Zira ileriki yılların ekonomik şartlarını, faiz ve enflasyon oranlarının öngörülenmesi yoluyla sağlanabilecek fonları tahmin ederek, kredi taksitlerinin belirlenmesine dayanan orta vadeli kredilerle finanse edilen yatırım projelerinin çeşitli avantajlarına rağmen, -Türkiye’ de bu tür kredi talep edenlerin bir kısmının bilgisiz, tecrübesiz veya art niyetli olmaları gibi nedenlerle- yarısından fazlasının bitirilemediği bir gerçektir. Bu tür kredilerin risklerinin büyüklüğü, verimlerinin düşüklüğü gibi nedenlerle ticari bankalar çapında uygulamadan hemen hemen kalktığı gözlenmektedir.¹⁶²

2.2.2.4.Kredilendirme Aşamaları

Kredilendirme aşamalarını aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz.

- Kredi Talebi,
- Mali Analiz,
- Kredinin Yapılandırılması,
- Kredi Yönetimi.

¹⁶¹ Tükenmez, a.g.e., s.118.

¹⁶² a.g.e., s.118-119.

i.Kredi Talebi

“Kredi tasarruflardan sağlanan mevduatların, ihtiyacı olan gerçek ve tüzel kişilere, belli bir bedel karşılığında, geri ödemek üzere verilmesidir. Dolayısıyla, kredi çalışmasında temel öge ödünç paranın istenmesi, diğer bir deyişle kredinin talep edilmesidir”.¹⁶³

ii.Mali Analiz

Mali analiz aşamasında önceden de açıklandığı gibi; müşterinin geçmiş dönemlerdeki performansı ve geleceğe yönelik tahminleri saptanmaya çalışılır. Bu analiz gerekli olan finansman türünün ve geri ödeme kaynaklarının tespit edilmesinde önemli bir rol oynar.

Finansman ihtiyacının niteliği yapılması gereken mali analizin ayrıntı ve derinlik derecesini belirler. Kısa vadeli, kendi kendini geri ödeyen krediler sınırlı bir analizle değerlendirilirken karmaşık ve uzun vadeli krediler nakit bütçelerinin hazırlanması, proforma tabloların oluşturulması gibi daha zor ve zaman alıcı mali araçların kullanımını gerekli kılabilir.¹⁶⁴

iii.Kredinin Yapılandırılması

Kredi talebinin ele alınması, bilgilerin toplanıp analiz edilmesi ve kredi tahsis kararından sonra kredinin yapılandırılması gerekir. Kredinin yapılandırılması kredinin miktarının, vadesinin, teminatının, faiz oranının, belgelenmesinin ve müşteri ile pazarlık koşullarının belirlenmesi sürecini kapsar. Bu aşamada kredi sözleşmesi de imzalanır.¹⁶⁵

iv.Kredi Yönetimi

Kredi verildikten sonra kredi yöneticisinin görevi krediyi kontrol altına

¹⁶³ a.g.e., s.65.

¹⁶⁴ Seval, a.g.e., s.118.

¹⁶⁵ a.g.e., s.118.

almak ve izlenmesini tahmin etmektir. İyi bir kredi yönetimi müşterinin performansının ve kredi sözleşmesindeki koşullara uyumun izlenmesini içerir. Banka yönetimi kredilerin yeniden değerlendirilmesi fonksiyonu sonucunda borçlunun durumu hakkında bilgi sahibi olur. Kredide ödeme zorlukları ortaya çıkar ve kredi riski değişirse ortaya çıkan sorunlara çare bulana kadar yöneticiler çabalarını yoğunlaştırarak sorunlu kredilere çözüm bulmaya çalışırlar.

Kredi yönetiminin etkinliği, firmanın başarısını, gelir yaratma kapasitesini belirleyen etmenlerin başında gelmektedir. Kredi talebinde bulunan firma yönetiminin değerlendirilmesi, kredi analistlerinin belki de en zor görevidir. Kredi analistleri firma yönetimini değerlendirirken; yönetim kadrosunun organize etme, planlama politikasını saptama, personel politikası, vb. gibi hususlar üzerinde durmalıdırlar. Örneğin; kredi talebinde bulunan firmanın geçmiş dönemlerdeki başarısı iyi bir yönetimin varlığı hakkında gösterge olabilir. Elbette kar sağlayan her firmanın iyi yönetildiği söylenemez. Ekonomik hayattaki canlılık veya enflasyon döneminde yükselen fiyatlar gibi nedenler yönetim hatalarını gizleyebilir. Aksine çok iyi yönetildiği halde kar sağlayamayan firmalar da vardır. Dolayısıyla karlılık tam olarak yol gösterici bir etken değildir.¹⁶⁶

Kredi tahsis kararları, müşterinin kuvvetli ve zayıf taraflarını ortaya çıkaran sayısal bilgilere ve bu bilgilerin değerlendirilmesine dayanılarak verilir. Kalitatif bilgiler müşteriyle yapılan mülakatlar ve faaliyet gösterilen sektör ve piyasada yapılan araştırmalar sonucu elde edilir. Bu analiz sonucu, müşterinin karakteri, rekabet gücü ve sektördeki başarısı hakkında önemli ipuçları elde edilir.¹⁶⁷

2.2.2.5.Kredi Taleplerinde Eliminasyon Yöntemi

Eliminasyon sürecinin bir sonucu olarak kredi kararı verilir. Süreç kredi mülakatı ile başlar. Bu aşamada talep, kredi yöneticisine ulaşmış, kredinin amacı belli olmuş ve veriler alınmıştır. Kredi yöneticisi kredi talebinin bankanın kredi politikaları

¹⁶⁶ Ayşe Özgüler, **Bankacılık Açısından Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi SBE, 1987, s.3.

¹⁶⁷ Seval, **a.g.e.**, s.119.

ile uyumlu ve kredi kriterlerini karşılar özellikte olduğuna karar verirse süreç devam eder. İlk aşamadan geçebilen talep için ikinci aşama, firma yöneticileri, firma ve sektör hakkında bilgi toplanması aşamasıdır. Borçlunun çevresindeki itibarı, karakteri ve geçmişteki deneyimleri hakkında referans olabilecek bilgi kaynakları taranır, firmanın içinde bulunduğu sektördeki yeri ve sektörün istikrarlılık derecesi araştırılır. Herhangi bir olumsuzluk kredinin bu aşamada reddedilmesine olanak verebilir. Firmanın mali verileri karaktere yönelik istihbarat sırasında veya daha sonra toplanmış olur. Verilerin kısa bir değerlendirmesi kredinin geri çevrilmesine neden olacak önemli bir zayıflığı ortaya çıkarmazsa daha ayrıntılı mali analiz yapmak üzere talebin incelenmesine devam edilir. Bu yöntemde her aşamada kredinin kabul edilebilme olasılığı giderek artar. Ayrıntılı analiz aşamasına ulaşabilen kredi talebinin kabul edilme olasılığı oldukça yükselmiştir. Ayrıntılı bir mali analizi en son aşamaya bırakmanın nedeni ise doğal olarak bu işlemlerin zaman alıcı ve masraflı olmasından kaynaklanmaktadır.¹⁶⁸

2.2.2.6.Kredi İstihbaratı

İstihbarat, “çeşitli kaynaklardan yararlanılarak gerçek ve tüzel kişiler hakkında ticari, mali ve moral yönlerden araştırma yapılması, bilgi toplanması, toplanan bilgilerin değerlendirilmesi ve sürdürülmesi işlemidir”.¹⁶⁹

Kredinin likit olarak çalışması, verimli ve güvenli bir şekilde kullanılması kredi talebinde bulunan firmanın tanınması ile mümkündür. Firmaların tanınması ise ancak yapılacak istihbarat ile sağlanabilir. Bu bakımdan istihbarat, bankalar için büyük önem taşımaktadır.¹⁷⁰

2.2.2.6.1.Kalitatif İstihbarat

“Kalitatif istihbarat ilk kredi mülakatını, onu takip eden karakter

¹⁶⁸ a.g.e., s.119.

¹⁶⁹ Erdoğan Çiloğlu, **Bankacılıkta İstihbarat**, Ankara, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları No: 151, Sevinç Matbaası, 1988, s.7.

¹⁷⁰ a.g.e., s.7.

araştırmasını ve sektör incelemesini içerir. Bu aşamada müşterinin karlı bir firmayı yönetme gücü yanında sattığı malın pazar içindeki durumu hakkında da fikir edinmeye çalışılır”.¹⁷¹

i.Mülakat

“Kredilendirme süreci mülakat olarak adlandırdığımız ilk ön görüşme ile başlar. Mülakat eliminasyon sürecinin birinci aşamasıdır. Kredi yöneticisi mülakat sonucunda kredi talebinin değerlendirilmesine yönelik daha ayrıntılı analiz yapıp yapmama kararı verir”.¹⁷²

ii.Müşterinin Karakterinin ve Yönetim Kapasitesinin Değerlendirilmesi

Bu aşamada müşterinin borcunu geri ödemeyebilme yeteneği ve isteğini öğrenebilmek için çeşitli gruplardan bilgi toplanır.

iii.Pazar ve Sektör Analizi

Pazar ve sektör hakkındaki bilgilerin pek çoğunu müşterinin pazar içindeki rekabet gücünü saptamak üzere yapılan istihbarat sırasında elde etmek mümkündür.

Bir firmanın başarısı büyük ölçüde faaliyet gösterdiği pazara bağlı olabilir. Bu nedenle yöneticiler ürünleri için belirli bir pazar olduğunu, pazardaki yerlerini tanımlamaları gerektiğini ve pazardaki beklenen paylarının ne olacağını bankaya anlatmak ve bildirmek zorundadırlar.¹⁷³

Kredi kurumları genellikle istikrarlı sektörlerde faaliyet gösteren firmalara, riskli sektörlerde faaliyet gösteren firmalara nazaran daha ılımlı yaklaşırlar. Ancak bu tür firmaların sağlam bir mali yapıya sahip olmaları bu sakıncaları giderebilir.

¹⁷¹ Seval, a.g.e., s.120.

¹⁷² a.g.e., s.120.

¹⁷³ a.g.e., s.127.

2.2.2.6.2.Kantitatif İstihbarat

Kalitatif istihbarat, firma yönetiminin ve stratejilerinin başarısı ve güvenilirliği hakkında karar verebilmek için mülakatlar ve gözlemler yoluyla edinilen mali olmayan bilgilerin değerlendirilmesidir. Ancak bu çaba kredi kararının sadece bir yönünü oluşturmaktadır. Bankanın mali riskinin kantitatif olarak saptanması için gerekli, amaca uygun mali verilerin toplanması şarttır. Kantitatif analiz olarak da adlandıracağımız faaliyet bu verilerin çeşitli teknikler uygulayarak değerlendirilmesi çalışmalarını kapsar. Kantitatif bilgi kaynaklarını¹⁷⁴;

- Mali Tablolar,
- Faaliyet Raporları ve Diğer Yönetim Raporları,
- Karşılaştırmalı Mali Tablolar, Sektörel Tablolar ve Veriler,
- Resmi Makamlara Verilen Hesap Durumları,

olarak dört grupta toplayabiliriz. Bu kaynakların her biri farklı gruplar tarafından farklı amaçlarla hazırlandığı için analistin bu verilerin nasıl geliştirildiğini ve ne amaçla değerlendirildiğini iyice anlaması ve ondan sonra analiz etmesi gerekir.

2.2.2.7.Kredi Taleplerinin Bankalarca Reddi

Bankalara olan kredi talepleri ve bankalarca geri çevrilen kredi taleplerinin sayısı ve tutarı hakkında yayınlanmış veya bankalarca açıklanmış istatistiki bilgiler mevcut bulunmamasına rağmen uygulamada tüm kredi taleplerinin bankalarca karşılanmadığı da bilinen bir gerçektir. Gözlemlere dayanılarak bankalarca kredi taleplerinin red nedenleri üç geniş başlık altında toplanabilir¹⁷⁵:

- Kredi talep edenlerle ilgili red nedenleri,

¹⁷⁴ a.g.e., s.129.

¹⁷⁵ Öztin Akgüç, **Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi**, (gözden geçirilmiş yedinci basım), İstanbul, Arayış Basım ve Yayıncılık, 2006, s.389.

- Bankanın kredi politikasına göre red nedenleri,
- Bankacılık faaliyetini düzenleyen mevzuata ilişkin red nedenleri.

i.Kredi Talep Edenlerle İlgili Red Nedenleri

Kredi isteyenlerle ilgili red nedenleri çok çeşitli olmakla beraber başlıcaları şöyle belirtilebilir¹⁷⁶;

- Kredi talep edenin hukuken borçlanma ehliyeti olmaması veya kredi talebinin firmanın yetkili organlarınca yapılmaması,
- Kredi isteğinin bankaca kabul edilebilir ekonomik bir nedene dayanmaması,
- Firmanın likidite durumunun borç ödemeye elverişli bulunmaması,
- Firmanın öz sermayesinin yetersiz, Yabancı Kaynak/Öz Sermaye oranının aşırı derecede yüksek oluşu ve görünürde işlemlerle firmanın karlı ve öz sermayesinin yüksek gösterilmesi,
- Firmanın geçmiş yıllar faaliyet sonuçlarının yetersiz veya başarısız görülmesi,
- Firma yöneticilerinin kendilerinden beklenen işlevleri (planlama, politika saptama, örgütleme, faaliyetleri arasında eş güdüm sağlama, teknik düzeyde karar alma, kontrol, firma dışı gruplarla iyi ilişkiler kurma gibi) gerçekleştirecek yetenek ve becerilere sahip oldukları hususunda ciddi kuşkuların bulunması,
- Firmanın gelecek dönemlerde yaratacağı fonların, krediyi geri ödemede yetersiz kalma olasılığının yüksek oluşu,
- Firmanın, konjonktürel ekonomik ve politik hareketlerden büyük ölçüde etkilenmesi, satış hacminin ve faaliyet sonuçlarının istikrarsız olması,
- Firmanın, geçmiş dönemlerde, borçlarını ve banka kredilerini geri ödemede gösterdiği gecikmeler,
- Firma tarafından gösterilen kredi güvencesinin istenen tutar ve nitelikte olmaması,

¹⁷⁶ Akgüç, 2006, **a.g.e.**, s.389.

- Firmanın çok yeni, başarılarının henüz mali tablolarla kanıtlanmamış durumda olması,
- Firmanın bankaya vermiş olduğu hesap durumunun, mali tabloların sağlıklı oluşu, gerçeği yansıtmaması,
- Bankaca yapılan istihbarat sonunda, firmanın sahip veya yöneticilerinin moralitelerinin düşük olduğu izleniminin edinilmesi.

ii.Bankanın Kredi Politikasına İlişkin Red Nedenleri

Bankanın genel kredi politikasıyla ilgili olarak kredi taleplerinin geri çevrilmesi nedenleri şöyle sıralanabilir¹⁷⁷:

- İstenen kredinin vadesinin, bankanın öngördüğünden uzun oluşu,
- Talep edilen kredi tutarının çok az veya çok yüksek oluşu,
- İstenilen kredinin, bankanın vermeyi planladığı kredi türlerinden olmayışı,
- Firmanın faaliyette bulunduğu işkolunun, bankanın kredi verdiği sektörlere dahil bulunmayışı, başka bir deyişle bankanın uzmanlaştığı alanların dışında kalan bir sektörden kredi talebinin gelmiş olması,
- Kredi talep eden firmanın diğer bankacılık hizmetleri açısından bankanın müşterisi olmayışı,
- Firmanın, bankada kredinin belirli oranında mevduat bulundurmaya kabul etmemesi (bankanın öngördüğü tutarda telafi edici balans bulundurmaması) veya kredinin verimini yükseltecek şekilde bankaya ek gelir temin edecek işler sağlamaması, kredinin veriminin düşük düzeyde kalması,
- Bankanın, kredi talebinin geldiği sektör veya kredi türü ile ilgili kredi limitinin dolu olması, daha genel bir deyişle bankanın olanaklarının kredi talebini karşılamaya elverişli olmaması,
- Bankanın krediyi gerektiğinde Merkez Bankası'ndan mobilize etmek olanağına sahip olmayışı. (Merkez Bankası, reeskont ve avans için belirli koşullar aramaktadır. Bu koşullara sahip olmayan krediler, Merkez Bankası'ndan kaynak sağlamaya elverişli olmadığından, bu bir red sebebi olabilir.)

¹⁷⁷ a.g.e., s.390.

iii.Mevzuata İlişkin Red Nedenleri

Bankacılık faaliyetlerinin düzenleme ve yürütme kararlarıyla ilgili her türlü mevzuat, dolaylı veya dolaysız şekilde de olsa bazı kredi taleplerinin geri çevrilmesini zorunlu kılabilir. Örneğin; Bankalar Yasası, bazı tür krediler için belirli bir limit ya da doğrudan yasaklama getirebilmektedir. Ayrıca Merkez Bankası, kimi durumlarda seçici kredi kontrolleri yaparak, bazı sektörlere verilecek kredilere tavanlar koymaktadır. Keza birçok ülkede genel olarak bir çok bankacılık sisteminden kullandığı kredi tutarı belirli bir haddi aşan firmalara yeni krediler açılması Merkez Bankasının onayına sunulmaktadır.

Bu ve buna benzer nedenlerle bankalar, kredi taleplerini incelerken, kredi talep eden firmanın oluşturduğu risk grubunun yasal kredi limitlerinin elverişli olup olmadığını, doğrudan ya da dolaylı bir şekilde kredi talep eden firmaya ilişkin yasal kredi limit boşluğunun bulunup bulunmadığını araştırmak zorundadırlar.¹⁷⁸

“Bankalarca reddedilen başvuruların mutlaka red nedeni açıklanmalıdır”.¹⁷⁹

¹⁷⁸ a.g.e., s.391.

¹⁷⁹ Niyazi Berk, **Bankacılıkta Pazara Yönelik Kredi Yönetimi**, Üçüncü basım. İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., 2001, s.21.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
BİLGİSAYAR PROGRAMI KULLANILARAK KREDİ TALEPLERİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİNE YÖNELİK MODEL ÖNERİSİ VE BİR
UYGULAMA

3.1.BİLGİSAYAR ORTAMINDA KREDİ DEĞERLENDİRME

3.1.1.Mantıksal Çıkarıma Yapabilen Bilgisayar Yazılımlarının Temeli

Bilgisayarla mantıksal çıkarıma denildiğinde akla ilk gelen şey bilgisayar yazılımlarının insanın düşünce yapısına benzer bir takım davranışları sergilemesi gelmektedir. Bilgisayar yazılımlarının programlanmasında çok çeşitli programlama dilleri¹⁸⁰ mevcut olup günümüzde gelinen nokta ise bünyesinde birçok alt kolu bulunan yapay zeka uygulamalarının ön plana çıkışıdır. Yapay zeka kavramını kısaca; “insanın düşünme yöntemlerini analiz ederek bunların benzeri yapay yönergeleri geliştirmeye çalışmaktır”¹⁸¹ şeklinde tanımlayabiliriz.

Literatürde "Artificial Intelligence" olarak adlandırılan yapay zeka ilk bakışta herkese farklı bir şeyin çağrışımını yaptırmaktadır. Kimilerine göre, yapay zeka kavramı, insanoğlunun yerini alan elektro mekanik bir robotu çağrıştırmaktadır. Fakat bu alanla ilgili olan herkes, insanoğlu ile makineler arasında kesin bir farklılığın olduğu bilincindedir. Bilgisayarlar hiçbir zaman insanoğlunun yaratıcılık, duyu ve mizacının benzeşimini aktarabilme becerisine sahip olamayacaktır. Bununla beraber, bilgisayarların belirli insan davranışlarını yapan makinelere yön vermesi ve belirli bir uzmanlık alanı ile ilgili beşeri düşünme sürecinin benzeşimini yapan sistemlere beyin olma becerisine sahip olması mümkündür.¹⁸²

İdealize edilmiş tanımıyla yapay zeka konusundaki ilk çalışmalardan biri McCulloch ve Pitts tarafından yapılmıştır. Bu araştırmacıların önerdiği, yapay sinir hücrelerini kullanan hesaplama modeli, önermeler mantığı, fizyoloji ve Turing' in hesaplama kuramına dayanıyordu. Herhangi bir hesaplanabilir fonksiyonun sinir hücrelerinden oluşan ağlarla hesaplanabileceğini ve mantıksal “ve” ve “yada” işlemlerinin gerçekleştirilebileceğini göstermişlerdir.¹⁸³

¹⁸⁰ **Programlama Dili:** Programcının programı yazarken kullandığı özel bir dildir. Bilgisayara yaptırılacak olan işlerin bilgisayarın anlayabileceği dilde ifade edilmesidir.

¹⁸¹ “Yapay Zeka” http://tr.wikipedia.org/wiki/Yapay_zek%C3%A2, (23 Mayıs 2007).

¹⁸² “Yapay Zeka” <http://www.ibayrak.com/yapayzeka.asp>, (26 Mayıs 2007).

¹⁸³ “Yapay Zeka” http://tr.wikipedia.org/wiki/Yapay_zek%C3%A2, (23 Mayıs 2007).

Yapay zeka çalışmaları, bilgisayara insana özgü bir takım davranış ve yetenekleri kazandırmak amacıyla başlamıştır. Bu çalışmalar bazı temel konularda verilen kararlarda insanın yargı ve muhakeme yeteneğine olan bağımlılığı ortadan kaldırmayı hedeflemektedir.¹⁸⁴

Yapay zeka konusundaki araştırmalar şu gruplar altında toplanabilir¹⁸⁵;

- Bilgiye dayalı yapay zeka ve uzman sistemler
- Doğal dil işleme
- Beşeri algılama yeteneklerinin simülasyonu
- Robotikler (rutin, kirli ve tehlikeli işler için kullanılan robotikler}

Bilgi tabanlı yapay zeka sistemleri, belli bir uygulama alanına ilişkin pratik çözüm veya yordamlama bilgilerinden oluşmuş bir bilgi tabanına dayalı olarak çalışır. Bu yapay zeka türüne; insanların kendilerine ait bilgi tabanı sistemindeki **“Eğer” - “O Zaman”** (If - Then) kurallarını kullanarak belirli soruları yanıtlayabilme yeteneği ilham kaynağı olmuştur. Bilgi tabanlı sistemlerin en gelişmiş örneği uzman sistemlerdir. Belli bir soruna ilişkin uzmanlık bilgileri bir uzman sistemin bilgi tabanına yerleştirildikten sonra kullanıcıların bu bilgiden yararlanmak amacıyla uzman sistemle kurduğu iletişim bir uzman şahısla kurulan iletişimin bir benzeri olacaktır. Sorun çözümlene kadar kullanıcı ile bilgisayar tabanlı uzman sistem arasında karşılıklı soru-cevap türünde bir iletişim oluşur.¹⁸⁶

Doğal dil işleme, yaygın olarak NLP (Natural Language Processing) olarak bilinen yapay zeka ve dil bilimi alt kategorisidir. NLP yani doğal dil işleme, doğal dillerin kurallı yapısının çözümlenerek anlaşılması veya yeniden üretilmesi amacını

¹⁸⁴ Tayyar D. Şen, “Yönetim Bilgi Sistemi”, **Yapay Us, Uzman Sistemler ve Karar Destek Sistemleri**, (Üçüncü Basım), Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayın No: 472, 2001, s.131.

¹⁸⁵ “Yapay Zeka Türleri” <http://www.plcnedir.com/goster.asp?haber=98>, (16 Mayıs 2007).

¹⁸⁶ Cemşit, Berduş, “Yapay Zeka”, <http://www.cixforum.com/bilim-ve-teknoloji-haberleri/yapay-zeka-t881.0.html;imode=>, (11 Temmuz 2007).

taşır. Bu çözümlemenin insana getireceği kolaylıklar, yazılı dokümanların otomatik çevrilmesi, soru-cevap makineleri, otomatik konuşma ve komut anlama, konuşma sentezi, konuşma üretme, otomatik metin özetleme, bilgi sağlama gibi birçok başlıkla özetlenebilir. Bilgisayar teknolojisinin yaygın kullanımı, bu başlıklardan üretilen uzman yazılımların gündelik hayatımızın her alanına girmesini sağlamıştır.¹⁸⁷

Beşeri algılama yeteneklerinin simülasyonu, insani yeteneklerin benzetimi ile ilgili olup bilgisayar sistemlerini görme, işitme, konuşma ve dokunma yetenekleri ile donatma çabasıdır. Bu yapay zeka yeteneklerini bugünün teknolojisini kullanarak belirli ölçüde gerçekleştirmek mümkün gözükmektedir. İnsan algılama yeteneklerine sahip bilgisayarlar tıpkı insanlar gibi çevre ile iletişim kurma becerisine sahip olabilmektedir.¹⁸⁸

Robotikler ise bilgisayarlarla endüstriyel robotların uyumlu bir bütünleşmesidir. Endüstriyel robotlara bilgisayarlar yardımıyla herhangi bir rutin hareketin nasıl yapılacağını öğretmek mümkündür. Örneğin; araba boyama, vida sıkma, malzeme taşıma ve hatta kusurlu parçaları tespit etme gibi daha karmaşık davranışları yapan robotikleri günümüzde görmek mümkündür. Yapay zekanın en büyük ticari başarıyı elde ettiği alan robotik alanıdır. Genel inancın aksine, robotikler bilim-kurgu filmlerinde görülen robotlardan gerek görünüm gerekse işlev açısından oldukça farklıdır. Endüstriyel robotların, günümüzde en fazla kullanılanı ise bir bilgisayar tarafından kontrol edilen bir mekanik koldur. Manipülatör olarak da adlandırılan bu kol bir insan kolunun yapabileceği çoğu hareketi yapabilme becerisine sahiptir. Endüstriyel robotlar daha ziyade tekdüze işler için uygundur.¹⁸⁹

Yapay zeka konusundaki yapılan araştırmaları kısaca açıkladığımızda görüyoruz ki ortaya çıkarabileceğimiz sonuç; mantıksal çıkarsama yapabilen bilgisayar yazılımlarının temelini, tıpkı insan mantığının da temelinde yatan “ve”, “yada”, “eğer”, “o zaman” gibi deyimlerin oluşturduğunu söyleyebiliriz. Buradan hareketle ilgilenilen

¹⁸⁷ “Doğal Dil İşleme” http://tr.wikipedia.org/wiki/Do%C4%9Fal_dil_i%C5%9Fleme, (02 Mart 2007).

¹⁸⁸ “Yapay Zeka” <http://www.baskent.edu.tr/~eraslan/yapayzeka.doc>, (11 Nisan 2007).

¹⁸⁹ “Yapay Zeka” <http://genelkultur.ansiklopedisi.net/yapay-zeka/8057/>, (26 Mayıs 2007).

konuyla ilgili tüm kriterlerin bilgisayar yazılımına kodlanması ile nihai kararlar elde etmek mümkün olacaktır. Bir örnek olayda adı geçen bu deyimlerin nasıl kullanıldığını açıklayacak olursak; bir hastane düşünelim ve bu hastane içinde de mantıksal bir yazılımın insan hastalıkları konusunda teşhiste bulunduğunu varsayalım. Bu program yalnızca kendisine kodlanan bilgiler ışığında kusursuz sonuçlar elde edebilecektir.

Tablo 3.1. Örnek Hastalık Teşhis Programı Kriter Tablosu

	A	B	C	D	E	F
1		Tifo	Sarılık	Kızamık		
2	Karın Ağrısı	+	-	-	-	-
3	Baş Ağrısı	-	+	-	-	-
4	Ateş	+	-	+	-	+
5	Sıtma	+	+	-	+	+
6		-	-	-	+	+

Tablo 3.1' deki kriterlere göre teşhiste bulunan bu yazılımın kodlanması temeli aşağıdaki gibiyken;

Hasta,

Eğer karın ağrısı **ve** ateş **ve** sıtma **o halde** tifo

yada

eğer baş ağrısı **ve** sıtma **o halde** sarılık

yada

eğer ateş **o halde** kızamık

tır.

bilgisayar yazılımına kodlanması ise programlama dillerinin benzerlik gösteren kod mekanizması ile örneğin Microsoft Excel programı ya da Visual Basic programlama dilinde aşağıdakine yakın bir kodlama olacaktır.

Tanımlar:

Sütunlar; soldan sağa = A, B, C, ... vb. alfabetik harflerle

Satırlar; yukarıdan aşağıya = 1, 2, 3, 4, ... vb. rakamlarla

“+” = Evet / Var / Olumlu / Taşıyor, vb.

“-” = Hayır / Yok / Olumsuz / Taşıyor, vb.

“B1” = Tifo -sütun ve satırların kesiştiği hücreler ise sütun harfi ve satır numarasının birleşimiyle- şeklinde ifade edilecektir.

Kriterlerin belirlenmesi ve bu tanımlamaların yapılmasından sonra işlenen kod; =Eğer(ve(B2=“+”;B4=“+”;B5=“+”);“Tifo”;eğer(ve(.....;.....;.....);“.....”) ... vb. şeklinde başlayan ve belirlenen kriterlerin çokluğuyla daha da karmaşıklaşacak, sayfalar boyunca uzayan bir kod dizisi halini alacaktır. Bu tarz bir işlem zaman alıcı ve meşakkatli uzun bir süreçte tamamlansa da titizlikle gözden kaçırılmadan girilen her bir kriter sonucunda aşırı yarar sağlayan bir yazılım ortaya çıkabilecektir.

Bütün bu işlemlerden sonra ortaya çıkan yazılımın içindeki karmaşık kod dizisini hiçbir kullanıcı görmeyecek sadece verdiğimiz örnekteki gibi; hasta, şikayetlerini söyleyecek ve hastalığının teşhisini öğrenmiş olacaktır. Hatta bu yöntemle daha da geliştirilen bir yazılım yüzlerce hastalığın teşhisinde bulunup, gereken tedavi yöntemleri ve kullanılması gereken ilaçları bile söyleyebilecektir.

Sofistike bilişim teknolojilerinin günümüzdeki akıl almaz ilerleyişi ve kat edilen aşamaları yakın zamanda daha kaliteli ve faydalı yapay zeka sistemlerinin ortaya çıkacağına işaretler.

3.1.2.Kredi Değerlendirmede Bilgisayar Yazılımı Kullanımı

Günümüzde birçok alanda olduğu gibi kredi taleplerinin değerlendirilmesinde de şüphesiz bilgisayar kullanımının gerekliliği kaçınılmaz hale gelmiştir. Önceki bölümlerden hatırlayacağımız üzere kredi taleplerinin değerlendirilmesi son derece teknik ve özveri gerektiren zaman alıcı bir işidir. Oysa bilgisayarın hayatımızda şimdiden aldığı neredeyse vazgeçilmez yeri ile aşırı zaman alıcı bir süreç sonucunda verimli bir kredi kararının verilmesi, kredi taleplerinin değerlendirilmesinde hayati öneme sahip olmuştur.

Neredeyse sıfır hata payı ile doğru sonuçlar elde edebilen bilgisayar yazılımlarının varolduğunu söylemek çok güçtür. Bunun nedeni teknik faktörlerden ziyade firmaların niyetlerinde yatmaktadır. Dolayısıyla kredi talepleri için geliştirilen bütün bilgisayar yazılımları tamamen çevre, ekonomik koşullar, devlet politikaları ve buna benzer önemli etkenlerin durağan hatta standart olduğu dönemlerde daha faydalı sonuçlar vereceklerdir. Buradan hareketle tasarlanmış yazılımların birebir sıfır hata ile doğru sonuçlar verebilmesi için muhasebe sisteminin işleyişinde bile reform niteliği taşıyacak adımlar atılması gerekmektedir.

Kredi taleplerinin değerlendirilmesi ve kredi risklerinin tespitinde yapay zeka uygulamalarından yola çıkılarak geliştirilen bilgisayar yazılımları ön plana çıkmaktadır.

3.1.3.Günümüze Kadar Yapılan Kredi Değerlendirme Modelleri

Geleneksel olarak kredi değerlendirme işlevleri, oran analizi ve nakit akım tablosu analizi gibi yöntemler kullanılarak yapılmaktadır. Yakın geçmişte ve günümüzde bu yöntemler geçerliliklerini korumakta, bankalar tarafından yaygın bir şekilde uygulanmakla beraber, artık daha objektifleştirilmiş ve subjektifliği minimize edilmiş değerlendirme yöntemlerinin uygulanabilirliğinin araştırılması yoğunluk kazanmıştır.

Literatür incelendiğinde, geleneksel yöntemlerin yanısıra, mali oranlarla istatistiksel analiz tekniklerini beraber kullanarak, kredi talebinde bulunan firmaların mali başarısızlığını önceden tahmin etmeye yönelik modellerin kurulmasıyla ilgili bir takım çalışmalara rastlanmaktadır. Kredi analizini geleneksel yöntemlere nazaran daha objektif bir hale getirmeyi amaçlayan bu çalışmalarla ilgili gerçekleştirilmiş bazı çalışmalar aşağıda açıklanmıştır.

Bu konuyla ilgili öncü çalışmayı Altman E. I. gerçekleştirmiştir. Altman çalışmasında beş adet mali oranı kullanmış ve çok değişkenli diskriminant analiz tekniği

ile bir diskriminant fonksiyonunu elde etmiştir.¹⁹⁰

Z : Diskriminant Fonksiyonu

X₁ : Net İşletme Sermayesi / Toplam Varlıklar

X₂ : Dağıtılmamış Karlar / Toplam Varlıklar

X₃ : Faiz ve Vergiden Önceki Kar / Toplam Varlıklar

X₄ : Pay Senetlerinin Piyasa Değeri / Toplam Borcun Defter Değeri

X₅ : Satışlar / Toplam Varlıklar

$$Z = 0,021X_1 + 0,014X_2 + 0,033X_3 + 0,06X_4 + 0,999X_5$$

Buradan bulunan puan ile Altman E. I. tarafından geliştirilen bir ölçekle karşılaştırılmak suretiyle, puanın karşılığındaki derecesi “çok iyi, iyi, orta, düşük, zayıf” şeklinde ifade edilebilmektedir.¹⁹¹

Kredi taleplerinin değerlendirilmesi modelleriyle benzerlik gösteren bir diğer konuda mali başarısızlık tahmin modelleridir. Mali başarısızlık; “firma mali riskini tahmin etmeye yönelik çalışmalarda bulunanların iflas kavramı yerine daha fazla tercih ettikleri bir kavramdır”.¹⁹² Bu açıklamadan da anlaşılacağı üzere işletme riski yani mali başarısızlık modelleri doğrudan iflas olasılığına yönelik analizlerde bulunmaktadır.

Mali başarısızlık modellerinin kredi taleplerinin değerlendirilmesiyle olan benzerliği; bir takım analizlerin her iki yöntemde de kullanılması ve firmanın mali analizlerinin yapılmasıdır. Farklılık ise mali başarısızlık modellerinin sadece iflasa olan yakınlık derecesinin tespit edilmeye çalışılmasına karşın kredi taleplerinin değerlendirilmesinde yapılan analizlerin sadece kredi kullandırmaya ilişkin sonuçlar almaya yönelik olmasıdır.

¹⁹⁰ Yusuf Tansel İç ve Mustafa Yurdakul, **Analitik Hiyerarşi Süreci (AHS) Yöntemini Kullanan Bir Kredi Değerlendirme Sistemi**, Gazi Üniversitesi M.M.F Dergisi, Cilt 15, No: 1, 1-14 2000, s.2.

¹⁹¹ a.g.e., s.3.

¹⁹² Ramazan Aktaş, **Mali Başarısızlık (İşletme Riski) Tahmin Modelleri**, (İkinci Basım), Ankara, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Yayın No: 323, 1999, s.5.

Dolayısıyla mali başarısızlık alanında yapılan çalışmalar da bir nevi kredi taleplerinin değerlendirilmesiyle yakından ilişkilidir. Buradan hareketle mali başarısızlıkla ilgili yapılan çalışmaları aşağıdaki başlıklar halinde toplamak mümkündür¹⁹³;

A.Çevresel Tahmin Yaklaşımına Dayalı Çalışmalar

1. İstatistiksel Modelleri Kullanan Çalışmalar

a. Tek Boyutlu Modelleri Kullanan Çalışmalar

b. Çok Boyutlu Modelleri Kullanan Çalışmalar

i. Çoklu Diskriminant Analizini Kullanan Çalışmalar

ii. Çoklu Regresyon Modelini Kullanan Çalışmalar

iii. Logit ve Probit Modelini Kullanan Çalışmalar

iv. Farklı Çok Boyutlu İstatistiksel Modelleri Kullanan Çalışmalar

2. Tümevarım Modelini Kullanan Çalışmalar

B. İnsana (Uzmana) Dayalı Bilgi İşlem Modelleri

C. Sistem Yaklaşımına Dayalı Bilgi İşlem Modelleri

1. Uzman Sistem Yaklaşımını Kullanan Çalışmalar

2. Yapay Sinir Ağları Yaklaşımını Kullanan Çalışmalar

3. Sistem Dinamikleri Yaklaşımını Kullanan Çalışmalar

Türkiye’ de bu konuda yapılan çalışmalara Polat E. ve Aktaş R. tarafından yapılan çalışmalar örnek gösterilebilir.

Aktaş R. tarafından 1991 yılında gerçekleştirilen, Logit modeli kullanarak firmaların mali başarısızlığını önceden tahmin etmeye yönelik çalışmaya ilişkin uygulama esasları aşağıda görülmektedir¹⁹⁴;

¹⁹³ Konuyla ilgili olarak bakınız: **a.g.e.**, s.24.

¹⁹⁴ İç ve Yurdakul, **a.g.e.**, s.3.

Verilen modelde, X_{10} = Toplam Borçlar / Toplam Varlıklar, X_{11} = Kısa Vadeli Borçlar / Toplam Varlıklar, X_{20} = Brüt Satış Karı / Satışlar, X_{23} = Vergiden Önceki Kar / Özsermaye' dir.

$$Z_i = 2,223295 - 13,54817 \times X_{10} + 8,426703 \times X_{11} + 4,552837 \times X_{20} + 11,21914 \times X_{23}$$

$$\text{Logit Model} = \log (p_i/1-p_i) = Z_i$$

$$\text{Mali Başarısızlık Oranı: } 1 - p_i$$

Örnek bir uygulamada; $X_{10}=0,1911366$, $X_{11}=0,168451$, $X_{20}=0,352115$, $X_{23}=0,452139$ olarak alınırsa,

$$Z_i = 2,223295 - 13,54817 \times 0,1911366 + 8,426703 \times 0,168451 + 4,552837 \times 0,352115 + 11,21914 \times 0,452139 = 7,725856 \text{ olur.}$$

Hesaplanan Z_i kullanılarak mali başarısızlık oranı bulunur.

$$P_i = 1 / (1 + e^{(7,725856)}) = 0,999555$$

Mali başarısızlık oranı $(1-p_i)$ ise 0,001' den daha düşüktür. Bu sonuca göre firmanın kredibilitesi “çok iyi” dir.

Öte yandan performans düzeyinin ölçülmesini araştıran ve istatistiksel değer taşıyan önemli bir diğer araştırma ise Sashua ve Goldschmidt ile Carlson' un çalışmalarıdır. Sashua ve Goldschmidt çalışmalarında; aynı endüstri içinde yer alan bir firmanın diğer firmalara oranla genel başarısı ve performansını değerlendirmek için indeks oluşturan bir analitik model geliştirmişlerdir. Aşağıda verilen mali oranlar firmaların başarı göstergesi olarak kabul edilmiştir.¹⁹⁵

$$X_1 : \text{Kar marjı (işletme karı / net satışlar)}$$

¹⁹⁵ Erdal Polat, **Türk Bankacılık Sisteminde Problemler Kredileri Önceden Belirleyecek Model Geliştirilmesi İçin Bir Uygulama**, İstanbul, Pamukbank T.A.Ş. Eğitim Yayınları, 1995, s.50-51.

- X_2 : Sermaye marjı (ödenen faiz+amortismanlar+işletme karı/brüt satışlar)
 X_3 : Getiri (ödenen faiz ve amortismanlar düşüldükten sonra kalan kar)
 X_4 : Sermaye oranı (ödenen sermaye/duran varlıkların defter değeri)
 X_5 : Dönen Varlıklar-KVYK/Brüt satışlar
 X_6 : Aktivite oranı (brüt satışlar/toplam borçlar)

Çalışmada katsayılar subjektif olarak belirlenmiş ve mali oranlar ve katsayıları çok değişkenli regresyon analizinde kullanarak aşağıdaki fayda fonksiyonu elde edilmiştir.

$$Z = 15 + 0,41X_1 + 0,83X_2 + 0,15X_3 + 0,11X_4 + 0,15X_5 + 0,20X_6$$

Bunların yanı sıra karşılaştırmalı oran analizinde ve eğilim yüzdeleri analizinde, Moody' nin ve Standart & Poors' un "bond rating" leri ile mali oranları beraber kullanmak kredi riskinin hesaplanmasında tavsiye edilmiştir.¹⁹⁶

Son olarak Weber S. F.' in da değindiği Analitik Hiyerarşi Sistemi (AHS)' ni kullanan bir modelde ise; farklı özellikteki kriterleri hiyerarşik bir yapıda bütünleştiren ve kriterler karşısındaki performansını tek bir değer olarak birleştiren bir yöntem karşımıza çıkmaktadır. Bu model, firmanın karlılık, mali yapı, aktif yapı ve likidite durumunu ölçen mali oranlarla, subjektif kredi değerliliği, sektör durumu ve teminatları beraberce değerlendiren bir model olmayı hedeflemiştir.¹⁹⁷

Nihayetinde yukarıda da belirtildiği gibi mali başarısızlık modelleri de bir nevi kredi taleplerinin değerlendirilmesine yönelik çalışmalarla yakından ilişkili olduğu için bu alanda yapılan çalışmalar kredi talepleri konusunda yapılan çalışmalarla bir tutulmuştur. Öte yandan özellikle bankaların kredi taleplerinde kullandığı modellerin başında sadece oran analizlerine göre kıyaslama yapabilen paket programları mevcut olup analiz tekniklerinin hepsini aynı anda uygulayabilen bir paket program yoktur.

¹⁹⁶ İç ve Yurdakul, **a.g.e.**, s.4.

¹⁹⁷ **a.g.e.**, s.5.

3.1.4.Yeni Bir Kredi Değerlendirme Modelinin Kurulması

Çalışmanın bu aşamasında mali tablo analizlerinin yorumlanarak puanlanması temeline dayanan bir kredi değerlendirme modeli geliştirilmiştir. Puanlama Modeli adı altında geliştirilen bu model, mali tablolar analiz tekniklerinin bilgisayar yazılımınca uygulanıp yorumlandığı bir yapıya sahiptir. Tüm bu analizler sonucundaki bulguların, incelenen firmanın bir mali analist tarafından analiz edilmesine belirlenen kriterler çerçevesinde puanlanması sonucunda elde edilen verilerden hareketle firmanın kredibilitesi hakkında karar vermeyi kolaylaştıran bir model olmayı hedefleyerek oluşturulmuştur.

Puanlama Modeli bir yazılım yani bilgisayar programı olup mimarisindeki başlangıç noktası; mali analiz tekniklerinin yorumlanmasındaki zahmetli ve zaman alıcı uğraşların önlenerek bu zorlukların ortadan kaldırılması olmuştur. İlk etapta mali analistlere olan gereksinimi gidererek mali analiz teknikleri uygulama esasları ve yorumlamasında bilgi ve deneyimi olmayan bilgi kullanıcılarının ihtiyaçlarına cevap vermesi düşünülmüş daha sonra kesin bir ifade ile sadece kredi taleplerinin değerlendirilmesi konusunda başarılı olmasına yönelik geliştirilmiştir.

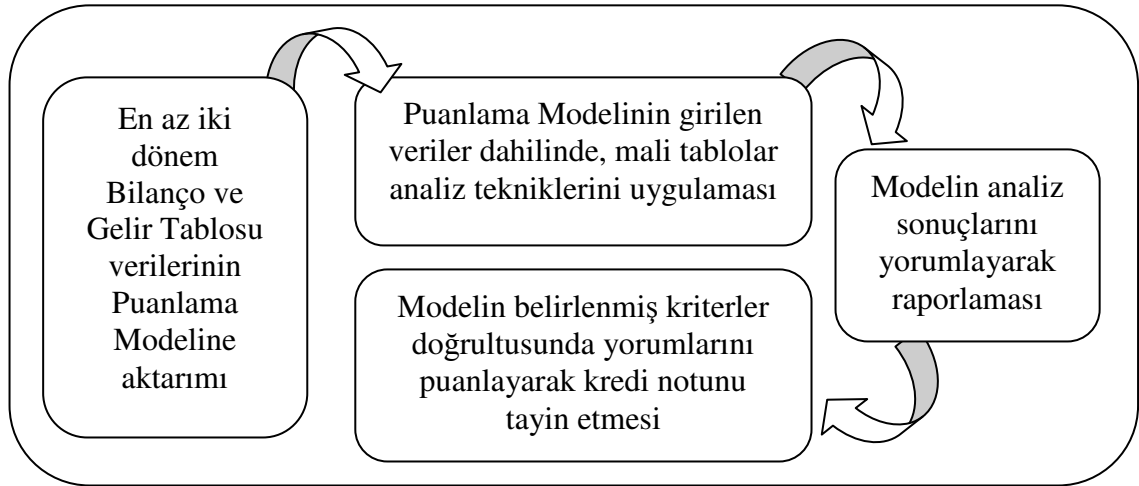
3.1.4.1.Puanlama Modeli ve Model Aracısı Yazılımın Tanıtılması

Bu model, kredi talebinde bulunan firmanın birbirini izleyen en az iki dönemine ait bilanço ve gelir tablosu kalemlerinden yola çıkarak mali analiz tekniklerinden karşılaştırmalı tablolar analizi tekniği, dikey analiz tekniği, oran analizi tekniği ve nakit akım tablosu analiz tekniğinin uygulanmasıyla elde edilen bulguların yorumlanması ve nihayetinde bu sonuçların gelecek bakışıyla görülebilmesini hedeflemiştir.

Mali tablolar analiz tekniklerinin yorumlanarak puanlanması temeline dayalı olan ve Puanlama Modeli adını alan bu bilgisayar yazılımının kodlanmasında programlama dili kullanılmamış -bilgisayar programcısı olmayan bir kimsenin yorum vb. ekleyip güncellemelerde bulunabilmesi için- olup, Microsoft Excel' in formülleri

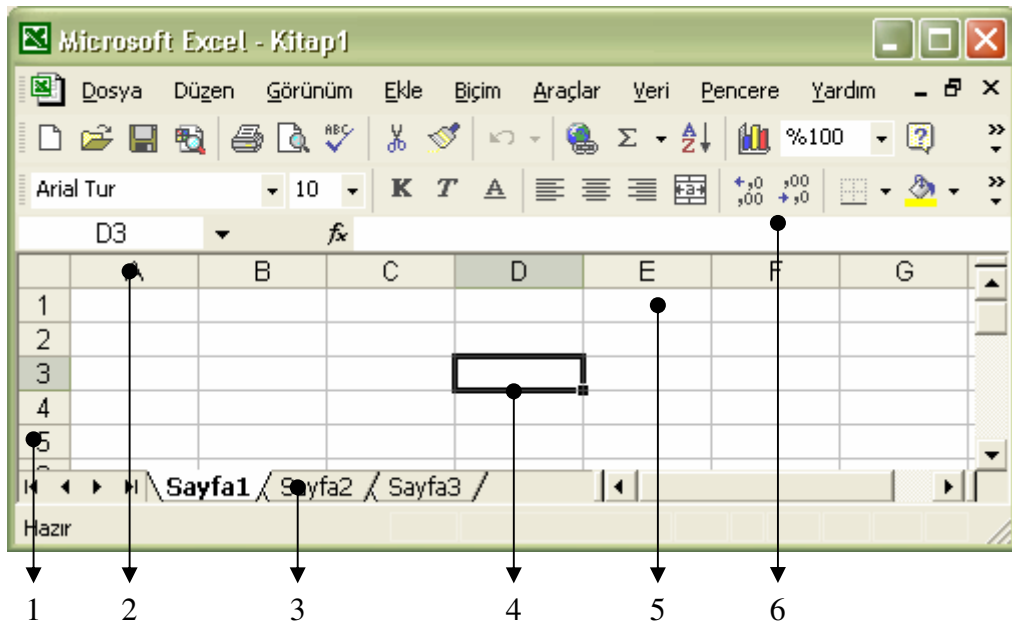
kullanılmıştır. Şöyle ki; programlama dili mesleki bilgi ve deneyim gerektirip aynı zamanda kullanılan kodlara müdahale edilebilmeyi mümkün kılmazken formül kullanımı son derece basit ve kolay anlaşılır bir yapıya sahiptir.

Şekil 3.1’ de Puanlama Modelinin çalışma prensibine yer verilmiştir.

Şekil 3.1. Puanlama Modeli Çalışma Prensibi

Puanlama Modelinin yazılım haline dönüştürülmesine aracılık eden diğer bir ifade ile formüllerini sunarak Puanlama Modelinin yazılılaşmasına olanak veren Microsoft Excel programına ait bir görünüm Şekil 3.2’ de verilmiştir.

Şekil 3.2. Microsoft Excel Programının Görüntüsü

Aşağıda, numaralandırılmış noktaların ne anlam taşıdığı açıklanmıştır.

- 1: Komple Satırın ismi
- 2: Komple Sütunun ismi
- 3: Sayfa ismi
- 4: Seçilmiş hücre (D3 hücresi)
- 5: Sıradan bir hücre (E1 hücresi)
- 6: Formül çubuğu

Puanlama Modelinin daha kolay anlaşılıp gerektiğinde güncelleme yapılabilmesi için az da olsa Microsoft Excel' in bilinmesinde fayda vardır. Şekil 3.2' deki oklar, kısaca Excel diyebileceğimiz program hakkında bilgilendirme amaçlı eklenmiştir.

Şekil 3.2' deki örnek görüntümüzde yalnızca üç sayfa mevcut olmasına karşın kullanıcının istediği sayıda isimlendirebileceği sayfa eklemesi mümkündür. Ayrıca Excel' in her bir oluşturulmuş ya da oluşturulacak sayfasında “A” ile başlayıp “IV” harfleri ile biten “256” adet sütun ile “1” ile başlayıp “65536” da son bulan satırlar mevcuttur. Dolayısıyla daha önceden de tanımlandığı gibi satır ve sütunların kesişmesiyle oluşan hücreler toplamı her bir sayfada 16.777.216 adet olacaktır.

Her ne kadar mali analiz yorumlarını Puanlama Modeli yapıyor olsa da bir bilgisayar yazılımının sözgelimi aklı ile cümle kurmasına olanak yoktur. Dolayısıyla yorumlamada kullanması uygun olan cümle kalıpları ve ifadeler bir veritabanına eklenmiş daha sonra yerleştirilmiş olan bu cümle ve ifadelerden uygun olanlarının Puanlama Modeli tarafından seçilip kelime ve cümlelerin birleştirilmesiyle paragraflarca yorum elde edebilmemize olanak sağlanmıştır.

Puanlama Modelinin yorumlarında kullandığı bir çok cümle ve ifade; Sevim Ş. 2005, Akgüç Ö. 2006, Akdoğan N. ve Tenker N. 2003, Çömlekçi F. 2004, Çetiner E. 1996, Çabuk A. ve Lazol İ. 2004, Gücenme Ü. 2005, Argun D. ve İbiş C. 2004' nin eserlerinden derlenerek formüle edilmiştir.

Bütün bu açıklamalardan sonra Puanlama Modelinin amacına ulaşabilmesi için toplam 40 adet Excel sayfasında formüle edildiğini belirterek en sık kullanılan formüller ve açıklamalarını Tablo 3.2' deki gibi sıralayabiliriz.

Tablo 3.2. Puanlama Modelinin Programlanmasında En Sık Kullanılan Formüller

FORMÜL ADI	FORMÜL AÇIKLAMASI
EĞER	Belirttiğiniz koşul DOĞRU olarak değerlendirilirse bir değer, YANLIŞ olarak değerlendirilirse başka bir değer verir.
VE	Tüm bağımsız değişkenleri DOĞRU' ysa DOĞRU' yu verir; Bir ya da daha fazla bağımsız değişkeni YANLIŞ' sa YANLIŞ' ı verir.
YADA	Bağımsız değişkenlerden biri DOĞRU' ysa DOĞRU' yu verir; tüm bağımsız değişkenler YANLIŞ' sa da YANLIŞ' ı verir.
BİRLEŞTİR	Birkaç metin dizesini bir metin dizesi şeklinde birleştirir.
DÜŞEYARA	Bir tablonun en soldaki sütununda belirli bir değeri arar ve belirtilen tablodaki sütundan aynı satır değerini verir.
YUVARLA	Sayıyı belirlenen sayıda basamağa yuvarlar.
SAYIDÜZENLE	Bir sayıyı belirtilen sayıda ondalığa yuvarlar, virgöl ve nokta kullanarak sayıyı ondalık olarak biçimler ve sonucu metin olarak verir.

Kaynak: Microsoft Excel 2002 (10.2701.2625) Programı, Telif Hakkı Microsoft Corporation 1985-2001, Microsoft Excel Yardım Menüsü.

Bu ve buna benzer yazılımların temeli yapay zeka uygulamalarından uzman sistemlerle benzerlik göstermekte olup birçok alanda uygulanabilirliği konusunda çalışmalar yapılmıştır.

Örneğin; bir benzin istasyonundaki benzin pompası cihazını ele alacak olursak; önceden bir insanın ses kaydının alındığını ve bu kaydın “bir, iki, elli, yüz, lira, kuruş, ...” vb. şeklinde olduğunu düşünelim. Daha sonra araca aktarılan akaryakıt bedeli ve miktarının bir bilgisayar yazılımınca okunduğunu hatırlarsak; bize bu bilgileri konuşurcasına söyleyen muhatabımızın bir ses kaydından ibaret olduğunu duraksayarak ve her bir kelimeyi farklı tonlarda ayrıca, vurgusuzca konuşmasından anlıyoruz. Dolayısıyla daha önce ses olarak birer birer kaydedilen kelimelerin sonradan ihtiyaca göre alınıp birleştirilmesiyle cümle halini almasını sağlayan bu düzenek ile Puanlama Modelinin çalışması için kullandığı yöntem birbirine çok yakındır.

Yukarıda da değinildiği gibi Excel “Sayfa” lardan oluştuğu için Puanlama Modeli’ de bu sayfalara formüle edilmiştir. Program için oluşturulan temel sayfa isimleri Tablo 3.3’ deki gibidir:

Tablo 3.3. Puanlama Modelindeki Temel Sayfa İsimleri ve Açıklamaları

SAYFA İSMİ	SAYFA İSMİNİN KULLANIM YERİ VE AÇIKLAMASI
MaliTablolar	Kullanıcının mali tablo verilerini girebilmesi için açılışta gelen sayfa
Puan	Analiz teknikleri yorumlarından elde edilen notların raporlandığı sayfa / Sonuç sayfası
K	Karşılaştırmalı Analiz Tekniğinin uygulandığı sayfa
ta	Ticari Alacaklar Kalemi veritabanı sayfası
taY	Ticari Alacaklar Kalemi yorum sayfası
s	Stoklar Kalemi veritabanı sayfası
sY	Stoklar Kalemi yorum sayfası
mdv	Maddi Duran Varlıklar Kalemi veritabanı sayfası
mdvY	Maddi Duran Varlıklar Kalemi yorum sayfası
dvkyb	Dönen Varlıklar-Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar ilişkisi veritabanı sayfası
dvkybY	Dönen Varlıklar-Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar ilişkisi yorum sayfası
ök	Özkaynaklar Kalemi veritabanı sayfası
ökY	Özkaynaklar Kalemi yorum sayfası
fk	Faaliyet Karı Kalemi veritabanı sayfası
fkY	Faaliyet Karı Kalemi yorum sayfası
D	Dikey Analiz Tekniğinin uygulandığı sayfa
VDD	Varlık Dağılımı Kalemi veritabanı sayfası
VDDY	Varlık Dağılımı Kalemi yorum sayfası
KDD	Kaynak Dağılımı Kalemi veritabanı sayfası
KDDY	Kaynak Dağılımı Kalemi yorum sayfası
VKiY	Varlık-Kaynak İlişkisi yorum sayfası
G	Varlık-Kaynak Dağılımı Grafiği
O	Oran Analizi Tekniğinin uygulanıp yorumlandığı sayfa
N	Nakit Akım Tablosu Analiz Tekniğinin uygulanıp yorumlandığı sayfa

Puanlama Modeli temelinin mali tablolar analizi sonuçlarının yorumlanması

üzerine kurulu olduğunu hatırlarsak; mali analiz tekniklerini kim uygularsa uygulasin aynı sonuçları elde edeceği kaçınılmazdır. Oysa yorum aşaması analizi gerçekleştiren kişiler arasında farklılık gösterebilecektir. Burada önemli olan neden–sonuç ilişkileri kurulup yorumda bulunurken firmayla ilk defa mali analiz yoluyla muhatap olan kişinin firma hakkında mümkün olduğunca çok bilgiye ulaşmasını sağlayabilmektir. Modelimiz bir yazılımdan ibaret olduğu için yorumlarında tarafsız ve şeffaf bir değerlendirme yapacağı şüphesizdir.

Kredi talep eden firmanın karlılık, mali yapı, yönetim başarısı, likidite ve borç ödeme durumu ile mevcut gidişatından hareketle gelecekte karşılaşılabileceği sorunlar Puanlama Modeli tarafından firma mali tablolarına uygulanan analizler sonucunda elde edilebilecektir. Bu sayede elde edilen kredi notu ile firmanın mali boyutuyla kredi kararı verilmiş olacaktır.

3.1.4.2.Kredi Değerlendirmeye İlişkin Algoritmanın Oluşturulması

Puanlama Modeli incelenen firmanın kredi notunu tayin ederken birbirini izleyen dokuz temel aşamaya göre ilerlemektedir. Bu aşamalar aşağıdaki gibidir.

1. Aşama: Kullanıcının birbirini izleyen en az iki döneme ait mali tablo bilgilerini programa veri girişinde bulunması.

2. Aşama: Girilen verilerin her bir analiz tekniğinin ayrı sayfada uygulanabilmesi için ilgili sayfalara aktarılması.

3. Aşama: Her bir analiz tekniğinin kendi sayfasında uygulanması.

4. Aşama: Karşılaştırmalı tablolar analizi ve dikey analiz tekniklerinde alt kalemlerin yorumlarına değinildiğinden kalem verilerinin kendi sayfalarına aktarımı. Örneğin, ticari alacaklar kaleminin ilgili olduğu verilerin “ta” sayfasına aktarılması gibi.

5. Aşama: Belirlenen kriterlere göre veritabanındaki uygun düşen yorumun

tespiti.

6-7-8. Aşamalar: Öncelikle belirtmek gerekir ki, yorumu yapılan her bir kalemin paragraf sayısınca puan elde edilmektedir.

Örneğin, üç paragraftan oluşan bir kalem yorumunda;

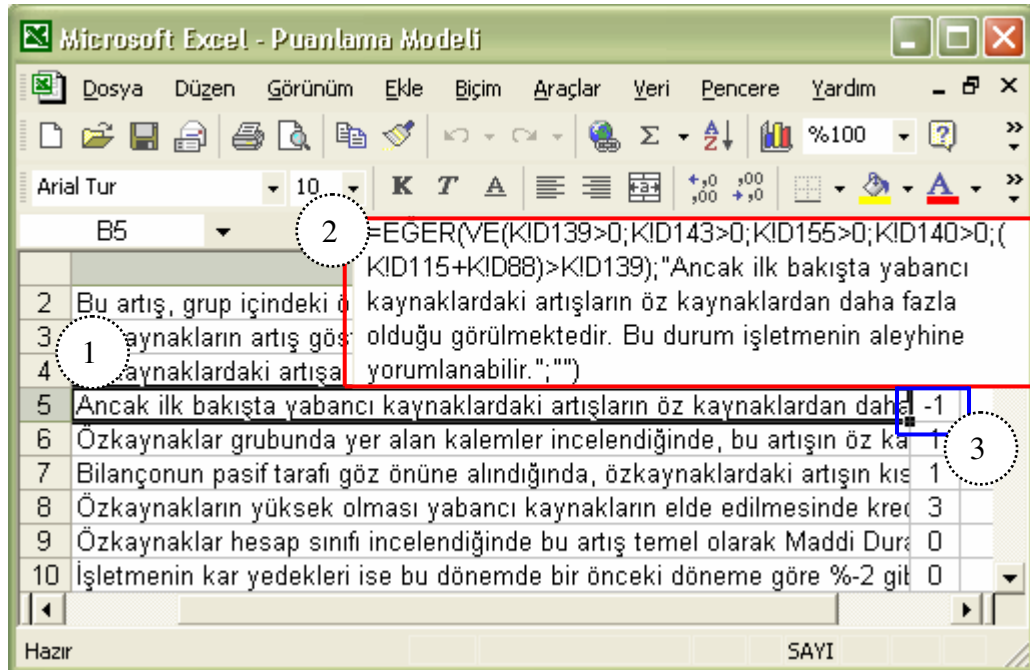
Birinci paragraf firma lehine; (3 Puan) – (Likit yapı çok iyi)

İkinci paragraf firma aleyhine; (-1 Puan) – (Borç ödeme gücü çok kötü)

Üçüncü paragraf firma aleyhine; (1 Puan) – (Karlılık kötü)

olan bir yorum sonucuyla karşılaşıldığında üç paragraflık bu kalem yorumu için verilecek not $(3) + (-1) + (1) / 3 = 1$ Puan olacaktır.

Şekil 3.3' de Puanlama Modeli' nin örnek bir yorum bilgisinin puanlanarak raporlanması formülasyonunun yapılışına yer verilmiştir.

Şekil 3.3. Puanlama Modeli Veritabanındaki Yorum Bilgisinin Puanlama Mantığı

Görüldüğü üzere Puanlama Modeli örnek veritabanındaki her bir kelime ya da cümle bir puana karşılık gelmektedir. Şekil 3.3’ deki 1 numaralı çerçeve veritabanındaki beşinci satıra işlenmiş herhangi bir kelime/cümle olup, 2 numaralı çerçeve ise beşinci satırın formüle edilmiş halidir. Adı geçen cümlede “Yabancı Kaynaklardaki Artışların Öz Kaynaklardan daha fazla olduğu görülmektedir” ifadesi kredi kurumlarınca istenmeyen bir durum olduğu için 3 numaralı çerçevede bulunan “-1” puanını almıştır. Uygulanan tüm analiz tekniklerinde öncelikle kendi içinde puanlama yapılmakta olup daha sonra örneğin üç paragraftan oluşan bir “Faaliyet Karı” kaleminin incelenmesinde her bir paragraf için not tayini yapılacak daha sonra bu notların ortalaması alınarak “Faaliyet Karı” kalemine ilişkin tek bir not verilecektir.

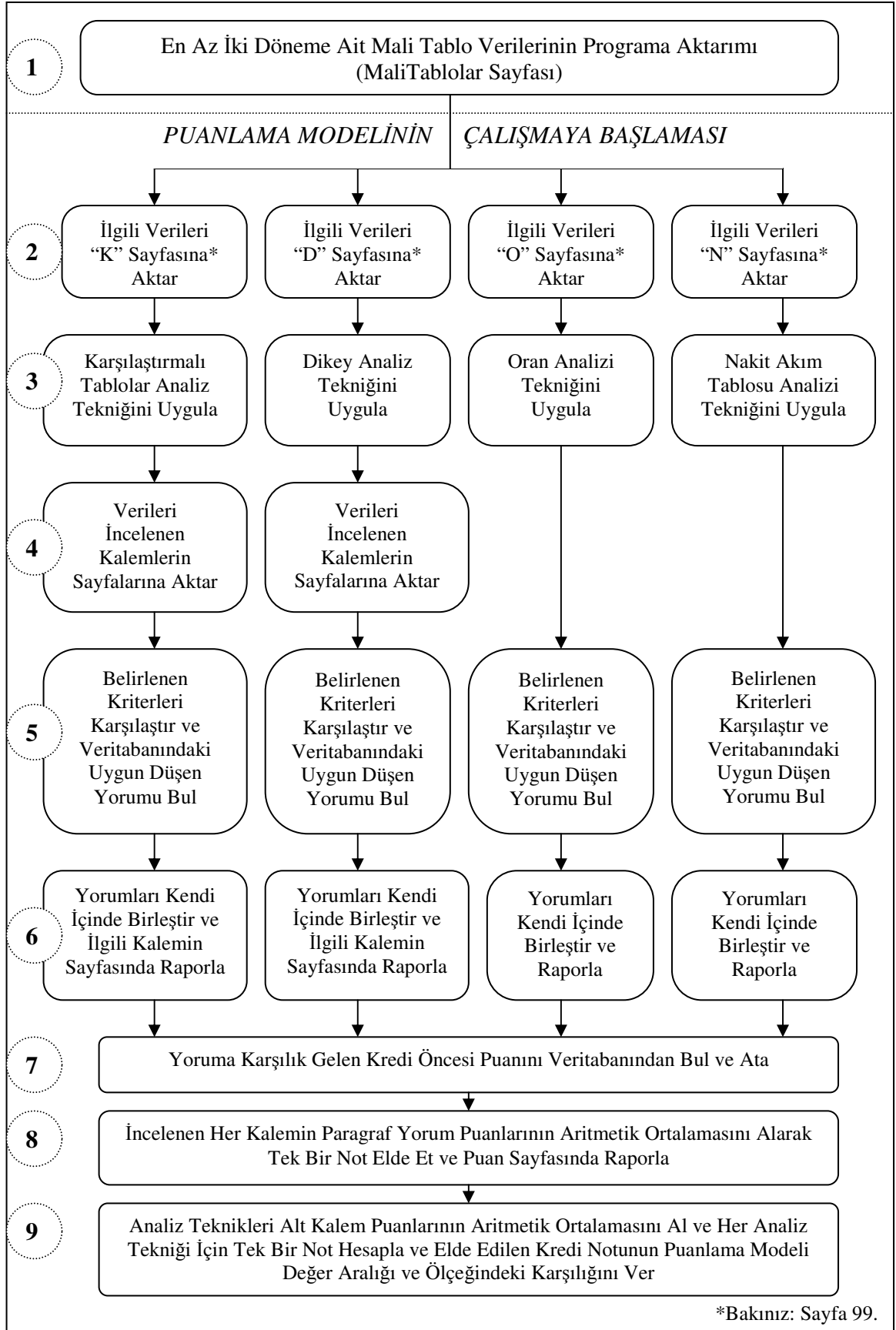
Dolayısıyla yorum mekanizmasında önce cümle yada paragraflar puanlandırılmış daha sonra bu bilgiler birleştirilerek tek bir yorum elde edilmiştir. Kullanıcı paragraflar içindeki ayrı ayrı tespit edilmiş puanlar yerine her bir kalem için tek bir not elde edecektir.

9. Aşama: Analiz tekniği alt kalem puanlarının aritmetik ortalaması alınarak her analiz tekniği için tek bir puan elde edilmesi ve tüm analiz teknikleri için belirlenmiş puanların aritmetik ortalaması alınarak kredi notu tayini. Örneğin;

Karşılaştırmalı Analiz (K)	: (ta Puanı + s Puanı) / 2
Ticari Alacaklar (ta)	: Yorum Puanı
Stoklar (s)	: Yorum Puanı
Dikey Analiz (D)	: (vy Puanı + ky Puanı) / 2
Varlık Yapısı (vy)	: Yorum Puanı
Kaynak Yapısı (ky)	: Yorum Puanı
KREDİ NOTU	: (K Puanı + D Puanı) / 2

Bütün bu aşamalar için harcanan kullanıcı çabasınınca geçen zaman yalnızca mali tablo verilerinin programa girildiği süreden ibarettir. Mali tablo bilgilerinin girildiği anda kredi notunun tespiti elde edilmiş olacaktır.

Şekil 3.4’ de Puanlama Modelinin akış şemasına yer verilmiştir.

Şekil 3.4. Puanlama Modeli Akış Şeması

Ayrıca Tablo 3.4’ de her bir analiz tekniğinin alt kalemleri dahil alabileceği taban ve tavan puanlar gösterilmiştir.

Tablo 3.4. Puanlama Modelinde Analiz Tekniklerinin Alabileceği Taban ve Tavan Puanlar

UYGULANAN ANALİZ TEKNİKLERİ ve KALEMLER	PUAN ARALIKLARI
KARŞILAŞTIRMALI ANALİZ TOPLAM PUANI	Alt Kalem Puanları Toplamı / 6
Ticari Alacaklar Kalemi	-1 _ 0 _ 1 _ 2 _ 3
Stoklar Kalemi	-1 _ 0 _ 1 _ 2 _ 3
Maddi Duran Varlıklar Kalemi	-1 _ 0 _ 1 _ 2 _ 3
Dönen Varlıklar Kalemi	-1 _ 0 _ 1 _ 2 _ 3
Özkaynaklar Kalemi	-1 _ 0 _ 1 _ 2 _ 3
Faaliyet Karı Kalemi	-1 _ 0 _ 1 _ 2 _ 3
DİKEY ANALİZ TOPLAM PUANI	Alt Kalem Puanları Toplamı / 3
Varlık Dağılımı	-1 _ 0 _ 1 _ 2 _ 3
Kaynak Dağılımı	-1 _ 0 _ 1 _ 2 _ 3
Varlık-Kaynak İlişkisi	-1 _ 0 _ 1 _ 2 _ 3
ORAN ANALİZLERİ TOPLAM PUANI	Alt Kalem Puanları Toplamı / 7
Cari Oran	-1 _ 1 _ 3
Likidite Oranı	-1 _ 1 _ 3
Nakit Oran	-1 _ 1 _ 3
Kaldıraç Oranı	-1 _ 1 _ 3
Net Kar Marjı	-1 _ 1 _ 3
Faaliyet Kar Marjı	-1 _ 1 _ 3
Borçlanma Oranı	-1 _ 1 _ 3
NAKİT AKIM TABLOSU ANALİZİ TOPLAM PUANI	Alt Kalem Puanları Toplamı / 2
Nakit Fon Kaynakları	-1 _ 2 _ 3
Nakit Fon Kullanımları	-1 _ 2 _ 3
KREDİ İSTEKLİSİ FİRMANIN MODEL NOTU	Ana Kalem Puanları Toplamı / 4

Tablo 3.4’ de ana ve alt kalemlerin alabileceği değerler belirlenirken genel olarak “-1” taban puan “3” ise tavan puan olarak değerlendirilmiştir. Tablo genelinde ana ve alt kalemlerin puanlanmasında “-1 _ 0 _ 1 _ 2 _ 3” şeklindeki bu puan sırası izlenmiş olup oran analizinde ve nakit akım tablosu analizinde bu aralık daha az tutulmuştur. Nedeni ise; bu analizler sonucunda elde edilebilen bilginin her bir kalem için “düşük”, “normal” ve “yüksek” olmasından ötürüdür. Yani bu analizlerde detaylı

bir yorum mekanizması mevcut olmamakla birlikte adı geçen kaynaklardaki belirlenmiş oranlarla kredi talep eden firma oranlarının kıyaslanması sağlanmıştır. Tüm bu ana ve alt kalem puanlarının hesaplanmasının ardından kredi talep eden firma en düşük “-1,00” puan ve en yüksek “3,00” puan aralığında bir kredi notuna sahip olabilecektir.

3.1.4.3.Kredi Değerlendirmeye İlişkin Kriterlerin Oluşturulması

Puanlama modelinin belirlenmiş kriterlere göre yorum mekanizması Şekil 3.5’ deki gibi oluşturulmuştur.

“x” Kalem Yorum Mekanizması		ta
Yorum 1.Paragraf	EĞER(VE(E15>35;E165>65;D165>D15*7;E165>E15))	D2
	EĞER(VE(E22>200;E15>35;D22*5<D9;E165>30))	G7
Yorum 2.Paragraf		
Yorum 3.Paragraf		

↓ ↓ ↓
1 2 3

Şekil 3.5. Kriter Yorum Mekanizması Şeması

Şekildeki örneğimizde programın gidişatı her bir alt kalem için aynı mantıkla ilerlemektedir. Öncelikle yorum paragraflar bazında oluşacağı için, yorumlara uygun düşen analiz sonuçlarının tespiti de bu aşamada gerçekleşmektedir. Program ilk başta yorumun ilk paragrafını oluşturmak için işlem yapacaktır. 1 numaralı noktadan hareketle belirlenmiş kriterlere karşılık gelen bir mali analiz sonucuyla karşılaştığında 3 numaralı noktada “D2” olarak adlandırılmış adresteki yorum ve yorum puanını çağırarak kullanıcının uygun düşen yorumla ilgili ilk paragrafı görebilmesine olanak tanıyacaktır. Eğer mali tablo 1 numaralı noktadaki kriteri sağlamıyor ise 2 numaralı kriteri, yine sağlamıyorsa bir alt satırdaki kriteri sorgulayarak döngüsünü devam ettirecektir. Şayet mali tablo sorgulanan hiçbir kriter ile uyuşmuyor ise bu durumda mali tablonun ilgili kalemi yorumsuz kalacaktır. Ayrıca hiçbir durumda kriterlerin sorgulama sırası değişmemektedir. Buradan hareketle Puanlama Modelinin yorum mekanizması aşağıdaki tablolarda mevcut kriterler doğrultusunda oluşturulmuştur.

Tablo 3.5. Puanlama Modeli Yorum ve Yorum Puanı Kriter Tablosu

KARŞILAŞTIRMALI TABLOLAR ANALİZİ TEKNİĞİ UYGULANMIŞ MALİ TABLO KALEM YORUMLARINA İLİŞKİN KRİTERLER	YORUM ADRESİ
Ticari Alacaklar	ta
EĞER(VE(E15>35;E165>65;D165>D15*7;E165>E15))	D2
EĞER(VE(E22>200;E15>35;D22*5<D9;E165>30))	G7
EĞER(VE(E15>175;E165>40;E165<100;E5>59;E5<600))	G8
EĞER(VE(E5>600;E15>125;E165>100))	G11
EĞER(VE(E15<10;E15>0;E165>30;E5>80))	G15
EĞER(VE(E15<0;E165>0))	D5
EĞER(VE(E15>35;E165>65;D165>D15*7;E165>E15))	D3
EĞER(VE(E22>200;E15>35;D22*5<D9;E165>30))	D16
EĞER(VE(E15>175;E165>40;E165<100;E5>59;E5<600))	D9
EĞER(VE(E5>600;E15>125;E165>100))	D14
EĞER(VE(E15>35;E165>65;D165>D15*7;E165>E15))	D4
EĞER(VE(E15>175;E165>40;E165<100;E5>59;E5<600))	D10
Stoklar	s
EĞER(VE(D29>0;D95>0;D110>0;D121;TOPLA(D121+D95+D110)>D29))	D2
EĞER(VE(D29>0;D116>0;D95>0;TOPLA(D116+D95)>D29))	D4
EĞER(VE(D9<0;D22<0;D88>0;D88>D29))	D6
EĞER(VE(D22<0;D88>0;D88>D29))	D14
EĞER(VE(D9<0;D89>0;D95>0;D101>0;D29>0))	D8
EĞER(VE(D89>0;D95>0;D101>0;D29>0))	D21
EĞER(VE(D29>0;E29<E165))	D16
EĞER(D29>0)	D11
EĞER(VE(D29>0;D95>0;D110>0;D121;TOPLA(D121+D95+D110)>D29))	D3
EĞER(VE(D29>0;D116>0;D95>0;TOPLA(D116+D95)>D29))	D5
EĞER(VE(D9<0;D22<0;D88>0;D88>D29))	D7
EĞER(VE(D22<0;D88>0;D88>D29))	D15
EĞER(VE(D9<0;D89>0;D95>0;D101>0;D29>0))	D9
EĞER(VE(D89>0;D95>0;D101>0;D29>0))	D22
EĞER(D29>0)	D12
EĞER(VE(D9<0;D89>0;D95>0;D101>0;D29>0))	D10
EĞER(VE(D89>0;D95>0;D101>0;D29>0))	D23
EĞER(D29>0)	D19
Maddi Duran Varlıklar	mdv
EĞER(VE(E55>45;E165>E55;E121>E55;D121>(D55-(D55*20%))))	D2
EĞER(VE(E55>0;YADA(D143>D55;D143>(D55-(D55*25%))))	D6
EĞER(VE(E55>0;E143<15;E165>40;YADA(E165>E55;E165>E55-E55*20%));E165>E55-(E55*20%);(D140+D115)>D55))	D12
EĞER(VE((D115+K!D140)>D55;K!E29>150;E165<E55))	D20
EĞER(VE((D143+D140)<D55;E55>0;E165<100))	D21
EĞER(VE(E55>0))	D19
EĞER(VE(E55>45;E165>E55;E121>E55;D121>(D55-(D55*20%))))	D3
EĞER(VE(E55>0;YADA(D143>D55;D143>(D55-(D55*25%))))	D7
EĞER(VE(E55>0;E143<15;E165>40;YADA(E165>E55;E165>E55-E55*20%));E165>E55-(E55*20%);(D140+D115)>D55)D55))	D13
Dönen Varlıklar-Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	dvkyb
EĞER(VE(D4>(D88*2);E4>E88;E4<150;D4+1<D88*10;E4+1<E88*10))	D2
EĞER(VE(D4>(D88*2);E4>E88;E4>=150))	D19
EĞER(VE(YADA(D9<0;D15<0;D38<0);YADA(D5>0;D29>0);(D15+D9+D95)<D29))	D6
EĞER(VE(D4+1>D88*10;E4+1>E88*10))	D14
EĞER(VE(YADA(E4=E88+1;E4=E88+2;E4=E88+3;E4=E88-1;E4=E88-2;E4=E88-3;E4=E88;C21=E4+1;E88=E4+2;E88=E4+3;E88=E4-1;E88=E4-2;E88=E4-3);C4>C88+0,5))	D16

DİKEY ANALİZ TEKNİĞİ UYGULANMIŞ MALİ TABLO KALEM YORUMLARINA İLİŞKİN KRİTERLER		YORUM ADRESİ
Alt Kalemlerdeki Dikey Yüzdenin Durumu "Düşük – Yeterli – Gereksiz" Tespiti		
EĞER((D!C5+D!D5)>60		Gereksiz
EĞER(VE((D!C5+D!D5)>25;(D!C5+D!D5)<60)		Yeterli
EĞER((D!C5+D!D5)<25		Düşük
Varlık-Kaynak İlişkisi		KDd
EĞER(VE(D155<10;B88>B4;B88-B89<B4;B88>B139;B139+B4>B88;D88>D115;D88>D139)		B55
EĞER(VE(C15>60;B4-B15<B88;B88>B115;B115*2<B88;Özsermaye kaleminin Sermaye ve Kar Yedekleri Kalemi ilk iki sırada yer almıyorsa))		B52
EĞER(VE(B88<B4;D!B88*3<B4;(B88+B115)*3<B4;D88*2<D4;C147<C143;C155<C143;C147+C155>C143;D115<10;D88<20)		B47
Geri kalan tüm ihtimaller		B43
EĞER(VE(C15>60;B4-B15<B88;B88>B115;B115*2<B88; Özsermaye kaleminin Sermaye ve Kar Yedekleri Kalemi ilk iki sırada yer almıyorsa))		B53
EĞER(VE(B88<B4;D!B88*3<B4;(B88+B115)*3<B4;D88*2<D4;C147<C143;C155<C143;C147+C155>C143;D115<10;D88<20)		B48
Geri kalan tüm ihtimaller		B44
EĞER(VE(C15>60;B4-B15<B88;B88>B115;B115*2<B88; Özsermaye kaleminin Sermaye ve Kar Yedekleri Kalemi ilk iki sırada yer almıyorsa))		B54
EĞER(VE(B88<B4;D!B88*3<B4;(B88+B115)*3<B4;D88*2<D4;C147<C143;C155<C143;C147+C155>C143;D115<10;D88<20)		B49
Geri kalan tüm ihtimaller		B45
EĞER(VE(B88<B4;D!B88*3<B4;(B88+B115)*3<B4;D88*2<D4;C147<C143;C155<C143;C147+C155>C143;D115<10;D88<20)		B50
Geri kalan tüm ihtimaller		B46
EĞER(VE(B88<B4;D!B88*3<B4;(B88+B115)*3<B4;D88*2<D4;C147<C143;C155<C143;C147+C155>C143;D115<10;D88<20)		B51
ORAN ANALİZİ TEKNİĞİ UYGULANMIŞ MALİ TABLO KALEM YORUMLARINA İLİŞKİN KRİTERLER		O
Cari Oran	EĞER(B4<1,5;"düşük";EĞER(VE(B4>1,5;B4<2,3);"yeterli"; "yüksek"))	D4
Likidite Oranı	EĞER(B5<0,8;"düşük";EĞER(VE(B5>0,8;B5<1,3);"yeterli"; "yüksek"))	D5
Nakit Oran	EĞER(B6<0,8;"düşük";EĞER(VE(B6>0,8;B6<1,3);"yeterli"; "yüksek"))	D6
Kaldıraç Oranı	EĞER(B7<40;"düşük";EĞER(VE(B7>40;B7<60);"normal"; "yüksek"))	D7
Net Kar Marjı	EĞER(B8<10;"düşük";EĞER(VE(B8>10;B8<30);"normal"; "yüksek"))	D8
Faaliyet Kar Marjı	EĞER(B9<10;"düşük";EĞER(VE(B9>10;B9<30);"normal"; "yüksek"))	D9
Borçlanma Oranı	EĞER(B10<0,8;"olumlu";EĞER(VE(B10>0,8;B10<1,3);"normal"; "olumsuz"))	D10
NAKİT AKIM TABLOSU ANALİZİ TEKNİĞİ UYGULANMIŞ MALİ TABLO YORUM PUANLARINA İLİŞKİN KRİTERLER		N
Nakit Fon Kullanımları		Puan
EĞER(VE(B23=I23;B24=I24;YADA(B25=I25;B25=I26);F4>75)		3
EĞER(VE(YADA(B23=I24;B23=I23);YADA(B24=I23;B24=I24;B24=I25);YADA(B25=I24;B25=I25; B25=I26);F4>65)		2
Geri kalan tüm ihtimaller		-1

Nakit Fon Kaynakları	
EĞER(VE(I63=N63;YADA(I64=N64;I64=N65;I64=N66);YADA(I65=N67;I65=N66;I65=N65);YADA(I66=N64;I66=N65;I66=N66;I66=N68);L4>65)	3
EĞER(VE(YADA(I63=N63;I63=N64);L4>55)	2
Geri kalan tüm ihtimaller	-1

Tablo 3.5’ deki kriter tablosunun okunuşunu örneklendirecek olursak; karşılaştırmalı tablolar analizi tekniği uygulanmış ticari alacaklar kaleminin yorumundaki ilk paragraf aşağıdaki işleyişle şekillenecektir.

Formül Satırı:

“EĞER(VE(E15>35;E165>65;D165>D15*7;E165>E15)”

Formüle Karşılık Gelen Yorum Adresi:

D2

Tanımlar:

E15 = Kısa Vadeli Ticari Alacaklar Kalemi Değişim Yüzdesi
E165 = Brüt Satışlar Kalemi Değişim Yüzdesi
D15 = Kısa Vadeli Ticari Alacaklar Kalemi Mutlak Fark
D165 = Brüt Satışlar Kalemi Mutlak Fark
D2 = "Bu artışın nedeni satışlardaki artıştır."

Formül Okunuşu:

Eğer E15 büyükse 35’ den **ve** E165 büyükse 65’ den **ve** D165 büyükse D15’ in 7 katından **ve** E165 büyükse E15’den **o halde** D2.

Buna ek olarak kriterlerin bulunduğu satırlardaki hücre isimleri her analiz tekniği için farklıdır. Örneğin; dikey analiz tekniği ana başlığı altındaki herhangi bir kriterde geçen “B15” ile oran analizi tekniği başlığı altındaki “B15” tamamen birbirinden farklıdır. Öncelikle hangi analiz tekniğine bakıldığı tespit edilmeli ardından yorum adresi kısmındaki referans dikkate alınmalıdır. Bu durumda “D” sayfasında B15 hücresine bakılmalı daha sonra yorum adresleri ilgili kalemin veritabanı sayfasında aranmalıdır. Kısaca kriterler analiz yapıldığı sayfaya göre kodlanmış, yorum adresleri ise ilgili kalemin veritabanı sayfasına eklenmiştir. Ek-2’ de program analiz sayfaları mevcut olup kriterler buradaki hücre adreslerinden tespit edilebilir. Yorum ve puanlar için yazılım incelenmelidir.

Bütün bu aşamalardan sonra Puanlama Modeli kredi notunu atadıktan sonra Tablo 3.6’ daki değer aralıklarını belirleyecektir.

Tablo 3.6. Model Notu Değer Aralığı

MODEL NOTU DEĞER ARALIĞI				
-1,00	0,00	0,70	1,20	3,00
Zayıf	Düşük	Orta	İyi	Çok iyi

Burada elde edilen kredi notunun hangi aralıklara karşılık geldiği Puanlama Modeli tarafından işaretlenmektedir. Örneğin 0,95 puan alan bir firmanın değer aralığı “0,70” ile “1,20” değer aralığında bulunacaktır.

Elde edilen değer aralığı sonrasında Puanlama Modeli Ölçeği’ ndeki karşılığı sonucu kredi kararının mali istihbarat kısmı tamamlanmış olacaktır. Tablo 3.7’ de Puanlama Modeli Ölçeği’ ne yer verilmiştir.

Tablo 3.7. Puanlama Modeli Ölçeği

PUANLAMA MODELİ ÖLÇEĞİ		
-1,00	0,00	Mali tablolar krediye değer nitelikte değil
0,00	0,70	Kredi verilmesi sakıncalı
0,70	1,20	Uzman Görüşü Sonucu Kredi verilebilir
1,20	3,00	Rahatlıkla kredi verilebilir

Şüphesiz bir firmanın sadece mali tablolarından hareketle kredi kararının verilmesi çok yanlış olacaktır. Önceki bölümlerden de hatırlanacağı üzere mali analiz aşaması mali istihbarat kaynağı olup, mutlaka kalitatif istihbarat kaynaklarının Puanlama Modeli sonuçlarından sonra gözden geçirilmesi gerekmektedir. Çok sağlıklı mali tablolar sonucu olumlu kredi kararı hesaplanabilirken, firma sahiplerinin çevredeki olumsuz intibasısı bu kararın olumsuz olmasına sebep olabilir. Şekil 3.6’ da Puanlama Modelinin önerdiği kredi notu sonrasında izlenecek yol mevcuttur.

Şekil 3.6. Model Sonrası Kredi Kararı

3.1.4.4. Kredi Notu Tespitinde Puanlama Modeli ile Kredi Uzman Görüşü Karşılaştırması

Puanlama Modeli kredi notu ile kredi uzmanlarının kredi notu karşılaştırılarak, modelin test edilmesi amaçlanmaktadır. Buradan hareketle EK-3’ deki ön yazı ile birlikte, EK-4’ de mevcut “x1”, “x2”, “x3”, “x4” firması isimli dört adet mali tablo çeşitli banka şubelerine sunulmuş ve EK-5’ deki formu doldurmaları istenmiştir. Tablo 3.7’ deki Puanlama Modeli Ölçeği Tablo 3.8’ deki şekliyle içeriği korunarak değiştirilmiştir. Nedeni ise Puanlama Modeli değer aralıklarının kredi kurumlarınca bir anlam ifade etmemesidir. Ayrıca “3” nolu kredi notu açıklaması olan “Uzman görüşü sonucu kredi verilebilir” ifadesinin değiştirilme nedeni ise zaten bir uzman görüşüne sunulmasından ötürüdür.

Tablo 3.8. Kredi Uzman Görüşleri İçin Uyarlanan Kredi Puanı Ölçeği

Kredi Notu	Değer Aralığı		Açıklama
1	Zayıf	Düşük	Mali tablolar krediye değer nitelikte değil
2	Düşük	Orta	Kredi verilmesi sakıncalı
3	Orta	İyi	Kredi verilebilir
4	İyi	Çok İyi	Rahatlıkla kredi verilebilir

Toplam sekiz ayrı banka şubesinde çalışan kredi uzman görüşü alınmış olup otuz iki adet kredi puanı elde edilmiştir. Bulgular Tablo 3.9' daki gibidir. Ayrıca EK-6' da uzman görüş formları mevcuttur.

Tablo 3.9. Kredi Uzmanı Puanları ile Model Puanının Karşılaştırılması

Firma Adları	Kredi Sorumlusu Puanları								Model Puanı	Model Başarı Oranı*
x1 Firması	3	3	3	3	3	3	3	3	3	8/8
x2 Firması	4	3	4	4	4	4	4	4	4	7/8
x3 Firması	2	2	2	3	3	2	3	3	3	4/8
x4 Firması	2	1	2	2	2	1	2	2	2	6/8

* Eğer her bir kredi sorumlusunun kredi notu kesinlikle doğru olarak kabul edilirse

Elde edilen bulgulara göre Puanlama Modeli kredi notu ile kredi uzmanlarının kredi notu karşılaştırıldığında Puanlama Modelinin başarı oranını % 78 olarak tespit edebiliriz.

Bu duruma ek olarak kredi uzmanlarına sunulan formdaki verilerden hareketle formu dolduran tüm banka şubelerinde kredi notu verebilen paket programların varolduğu tespit edilmiştir.

Ancak değerlendirmede bulunan uzmanlar kişisel deneyimlerine dayanarak kredi kararı vermişlerdir. Nedeni ise kullandıkları paket programların birçok bilgiye aynı anda gereksinim duymasından kaynaklanmaktadır. Şöyle ki; paket programlara mali verilerin yanında kalitatif bilgilerin de girilme zorunluluğu bulunmakta olup, aynı zamanda incelenen firmanın, bankalar arası istihbarat kayıtlarında mevcut bugüne kadar ki kayıtlı bilgilerinin de incelenmesinden ileri gelmektedir. Ödenmemiş çeklerden, geçmişteki düzensiz kredi ödemelerine kadar ki birçok bilgi aynı anda kredi notuna etki etmektedir.

Dolayısıyla paket programlarda eksik olan bir adet parametreyle bile kredi notu elde edilememektedir.

3.1.4.5.Puanlama Modelinin Örnek Firmada Denenmesi

Excel programı üzerine kurulmuş olan Puanlama Modeli' ni açtığımızda karşımıza ilk olarak EK-7' de ki görüntü çıkacaktır. Bu görüntü Puanlama Modeli açılış ekranı olup (Puanlama Modeli isimli Excel Programı "MaliTablolar" sayfası), öncelikle kredi talep eden firmanın ünvanı ile mali tabloların dönem bilgileri girilir daha sonra modelin birbirini izleyen en az iki dönem bilanço ve gelir tablosu kalemlerinden ihtiyaç duyduğu verilerin girilmesiyle Puanlama Modeli kredi notunu tayin etmiş olur ("Puan" sayfası). İlerleyen sayfalarda ise uygulanan analiz tekniklerinin yorumları raporlanacaktır.

EK-8' de "X" GIDA SANAYİ TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ' nin 2005 ve 2006 yılları mali tablolarının Puanlama Modeline girilmiş verileri bulunmaktadır. Mevcut veriler ışığında Puanlama Modeli' nin belirlediği kredi notu Şekil 3.7' deki, değer aralığı ise Şekil 3.8' deki gibidir.

KARŞILAŞTIRMALI TABLOLAR ANALİZİ TEKNİĞİ	2,42	ORAN ANALİZLERİ	1,43
Ticari Alacaklar	1,67	Cari Oran	2,00
Stoklar	3,00	Likidite Oranı	2,00
Maddi Duran Varlıklar	2,00	Nakit Oran	3,00
Dönen Varlıklar-KVYK ilişkisi	3,00	Kaldıraç Oranı	0,00
Özkaynaklar	2,50	Net Kar Marjı	1,00
Faaliyet Karı	2,33	Faaliyet Kar Marjı	1,00
DIKEY ANALİZ TEKNİĞİ	2,06	Borçlanma Oranı	1,00
Varlık Dağılımı	2,00	NAKİT AKIM TABLOSU	3,00
Kaynak Dağılımı	1,67	Nakit Fon Kaynakları	3,00
Varlık-Kaynak ilişkisi	2,50	Nakit Fon Kullanımları	3,00
PUANLAMA MODELİ KREDİ NOTU	2,23		

Şekil 3.7. "X" GIDA SANAYİ TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ
Puanlama Modeli Kredi Notu

MODEL NOTU DEĞER ARALIĞI				
			x	x
-1,00	0,00	0,70	1,20	3,00
Zayıf	Düşük	Orta	İyi	Çok iyi

Şekil 3.8. "X" GIDA SANAYİ TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ
Model Notu Değer Aralığı

İncelediğimiz firmanın Puanlama Modeli Kredi Notu “2,23” olup Puanlama Modeli Değer aralığı “İyi” ile “Çok İyi” arasında bulunmaktadır. Bu değer Puanlama Modeli Ölçeğindeki karşılığı ise “Rahatlıkla Kredi Verilebilir” olarak sonuçlanmıştır.

EK-9’ da ise “X” GIDA SANAYİ TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ mali tablolarına, mali analiz tekniklerinin uygulanması sonucu elde edilen yorumlara yer verilmiştir.

3.1.4.6.Puanlama Modelinin Sınırlılıkları

Kredi taleplerinin değerlendirilmesinde şüphesiz insan zekası seviyesinde bir değerlendirmenin, bilgisayar yazılımınca yapılır hale gelmesi henüz mümkün değildir. Bugüne kadar ki geliştirilmiş yazılımlar mükemmel derecede olmasa da en iyi sonucu elde etmeye yönelik geliştirilmişlerdir. Bu bağlamda Puanlama Modeli aşağıdaki koşulların sağlanmasıyla en iyi sonucu verebilecektir.

- Puanlama Modelinin ihtiyaç duyduğu mali veriler eksiksiz verilmelidir.
- Puanlama Modeli mali tablolarda yer alan bazı rakamların tahmini olup, kesin olmamasından ötürü hataya sebebiyet verebilir. Bu yüzden tahmini değer içeren kalemlerde mümkün olduğunca kesin veriler girilmelidir.
- Mali tablolar enflasyonist dönemlerde gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra sunulmalıdır.
- Model olası döviz kuru farklılıklarından etkilenebilir.
- Piyasa şartlarının ve ekonomik faktörlerin sıra dışı olmadığı dönemlerde etkili sonuçlar verir.
- Devlet politikalarının günümüz şartlarına göre olan düzenlemelerine göre uyarlanmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada günümüz bankacılık sisteminde hayati öneme sahip olan kredi taleplerinin değerlendirilmesi konusuna yönelik yeni bir model geliştirilmeye çalışılmış ve bu modelin yaygınlaşarak kullanıcılarına farklı bir bakış açısıyla kredilendirme konusunda kaynak olması hedeflenmiştir. Literatürde ne yazık ki mali analiz tekniklerinin hepsini birlikte değerlendiren bir model bulunmayıp, yapılan analizlerin birbirini destekler nitelikte kullanılmaması da bu modelin geliştirilmesi ihtiyacını doğurmuştur.

Geliştirilen bu model sayesinde; firmanın dönen varlıkları ile kısa vadeli yabancı kaynaklar arasındaki ilişkiler yanında, dönen varlıkların yapısı, sermaye yapısı, öz kaynak-borç dengesi, duran varlıkların yapısı ve finansman yöntemleri üzerinde de analiz sonucu bilgiler elde etmek mümkün olmuştur.

Kredi kurumlarının misyonu olan, mevduatın doğru yerlerde kullanılması ve ekonomik misyon olarak kaynakların ekonomiye zarar vermeden kullanılması temelini benimseyerek üretilen bu çalışma, söz konusu misyonların yerine getirilebilmesinde fayda sağlaması için geliştirilmiştir.

Çalışmamızda kredi taleplerinin bilgisayar ortamında uygulanabilirliği incelenmekle birlikte, mali analiz yorumlarının da kredi analizinde etkili olacağı gösterilmeye çalışılmıştır. Burada amaç kriter geliştirmek değil, mali analiz yorumları temeline dayanarak kredi talebi değerlendirmesi yapılabilmesi ve bu metodun daha etkili sonuçlar verebileceğinin vurgulanmasıdır.

Çalışmamızın kriter belirleme aşamasında bankaların daha önceden kredi kararı verdiği mali tablo bilgilerine ulaşılmaya çalışılmış ancak banka yöneticilerinin ifadesiyle genel müdürlük talimatı sonucu kredi kararı verilmiş bilançoların 3. şahıslara verilmesinin sakıncalı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sebeple temin edilemeyen mali tablo verileri yerine örnek mali tablolar oluşturulmuş ve bankaların bu örnekleri kredi isteklisi firmanın kredi talebi olarak değerlendirmesi istenmiştir. Yapılan bu test

sonucunda ise model başarı oranının yüzde yetmiş sekiz olduğu görülmüştür. Dolayısıyla çalışmanın daha verimli hale getirilmesi ancak bankalarca kredi kararı verilmiş mali tablo verilerine ulaşılmasıyla sağlanabilecektir. Bu noktadan hareketle kredi talebi içerikli çalışmalarda öncelikle kredi kararı verilmiş mali tabloların elde edilmesi daha sonra yeni modellerin inşa edilmeye çalışılması daha doğru olacaktır.

Bilimsel olarak gelinen nokta ise bilgisayardan yararlanarak belirli bir standart altında kredi kararı verilebilmesi sonucudur. Ayrıca bilgisayarla kredi taleplerinin değerlendirilmesiyle, firmanın gelecekteki başarı yada başarısızlığını görmek mümkündür.

Bütün bu çalışmalar, analiz sonuçlarını değerlendirerek gelinen noktanın bir ürünüdür. Bu modelin açık kodlu yazılımla programlanması kriterlerin değiştirilmesine olanak sağlamıştır. Burada kriter bağlayıcı olmayıp, sadece daha fazla parametre ile kredi kararının alınabileceğine ve bunun da bilgisayar ortamında yapılabileceğine değinilmiştir. Ancak kriterler, atıfta bulunulan eserlerden yararlanarak oluşturulduğu ve bu tür kaynakların da sınırlı bulunmasından ötürü yetersiz kalmaktadır. Basılı kaynaklar yerine mali analist ve kredi uzmanlarından oluşan profesyonel bir ekiple oluşturulacak kriterlerle hata payı istisnai durumlar hariç ortadan kalkabilecektir.

Sonuç olarak en az Microsoft Excel 97 versiyonu yüklü olan bir bilgisayarda çalışan Puanlama Modelinin kredi kurumlarının paket programlarındaki veri bankalarına uyarlanarak elde edilen bu mali istihbarat sonuçlarının kalitatif istihbarat kaynaklarıyla birlikte değerlendirilmesi çabaları rahatlıkla çalışmanın ileri aşamasını teşkil edebilir.

EKLER

EK-1 KREDİ TÜRLERİ

Niteliklerine Göre Krediler	Nakit Krediler Gayri Nakdi Krediler
Teminatlarına Göre Krediler	Teminatlı Krediler Teminatsız Krediler
Vadelerine Göre Krediler	Kısa Vadeli Krediler Orta Vadeli Krediler Uzun Vadeli Krediler
Kullanım Amaçlarına Göre Krediler	Yatırım Kredileri Yenileme ve Modernizasyon Kredileri İşletme Kredileri Tüketim Kredileri
Kullanıldıkları Alanlara Göre Krediler	Tarım Kredileri Sanayi Kredileri Turizm Kredileri Ulaştırma Kredileri İç Ticaret Kredileri Dış Ticaret Kredileri
Kaynaklarına Göre Krediler	Banka Kaynağından Kullanılan Krediler Merkez Bankası Kaynaklı Krediler Yurtdışı Bankalardan Sağlanan Krediler
Yetki Açısına Göre Krediler	Şube Yetkili Krediler Otorize Yetkili Krediler
Bankalar Kanununa Göre Krediler	Dolaylı Krediler Dolaysız Krediler
Fiyatlandırma Özelliğine Göre Krediler	Sabit Faizli Krediler Değişken Faizli Krediler İndeksli Krediler

EK-2 ANALİZ TEKNİKLERİNİN UYGULANDIĞI SAYFALAR

“K” Sayfası (Karşılaştırmalı Tablolar Analizi Tekniğinin Uygulandığı Sayfa)

	A	B	C	D	E
1	"X" GIDA SAN. TİC.LTD.ŞTİ. İŞLETMESİ				
2	MUTLAK FARKLARI HESAPLANMIŞ KARŞILAŞTIRMALI ANALİZ MALİ TABLOLARI				
3	BİLANÇO - AKTİF (YTL)	2005	2006	Fark	%
4	I. DÖNEN VARLIKLAR	0	0	0	
5	A. Hazır Değerler	0	0	0	
9	B. Menkul Kıymetler	0	0	0	
15	C. Kısa Vadeli Ticari Alacaklar	0	0	0	
22	D. Diğer Kısa Vadeli Alacaklar	0	0	0	
29	E. Stoklar	0	0	0	
38	F. Diğer Dönen Varlıklar	0	0	0	
39					
40	II. DURAN VARLIKLAR	0	0	0	
41	A. Uzun Vadeli Ticari Alacaklar	0	0	0	
48	B. Finansal Duran Varlıklar	0	0	0	
55	C. Maddi Duran Varlıklar (Net)	0	0	0	
65	D. Maddi Olmayan Duran Varlıklar	0	0	0	
76	E. Diğer Duran Varlıklar	0	0	0	
83					
84	AKTİFTOPLAMI	0	0	0	
85					
86					
87	BİLANÇO - PASİF (YTL)	2005	2006	Fark	%
88	I. KISA VADELİ BORÇLAR	0	0	0	
89	A. Finansal Borçlar	0	0	0	
95	B. Ticari Borçlar	0	0	0	
101	C. Diğer Kısa Vadeli Borçlar	0	0	0	
110	D. Alınan Sipariş Avansları	0	0	0	
111	E. Borç ve Gider Karşılıkları	0	0	0	
114					
115	II. UZUN VADELİ BORÇLAR	0	0	0	
116	A. Finansal Borçlar	0	0	0	
121	B. Ticari Borçlar	0	0	0	
127	C. Diğer Uzun Vadeli Borçlar	0	0	0	
135	D. Borç ve Gider Karşılıkları	0	0	0	
138					
139	III. ÖZ SERMAYE	0	0	0	
140	A. Sermaye	0	0	0	
142	B. Emisyon Primi	0	0	0	
143	C. Yeniden Değerleme Değer Artışı	0	0	0	
147	D. Kar Yedekleri	0	0	0	
155	E. Net Dönem Karı	0	0	0	
161	PASİFTOPLAMI	0	0	0	

	A	B	C	D	E
164	GELİR TABLOSU (YTL)	2005	2006	Fark	%
165	A. Brüt Satışlar	0	0	0	
169	B. Satışlardan İndirimler (-)	0	0	0	
173	C. Net Satışlar	0	0	0	
174	D. Satışların Maliyeti (-)	0	0	0	
175	BRÜT SATIŞ KARI (ZARARI)	0	0	0	
176	E. Faaliyet Giderleri (-)	0	0	0	
180	ESAS FAALİYET KARI (ZARARI)	0	0	0	
181	F. Diğer Faaliyetlerden Gelirler ve Karlar	0	0	0	
186	G. Diğer Faaliyetlerden Giderler ve Zararlar (-)	0	0	0	
187	H. Finansman Giderleri (-)	0	0	0	
190	FAALİYET KARI (ZARARI)	0	0	0	
191	I. Olağanüstü Gelirler ve Karlar	0	0	0	
195	J. Olağanüstü Giderler ve Zararlar (-)	0	0	0	
199	DÖNEM KARI (ZARARI)	0	0	0	
200	K. Ödenecek Vergi ve Yasal Yükümlülükler (-)	0	0	0	
201	NET DÖNEM KARI (ZARARI)	0	0	0	

“D” Sayfası (Dikey Analiz Tekniğinin Uygulandığı Sayfa)

	A	B	C	D
1	DİKEY YÜZDELERLE İFADE EDİLMİŞ MALİ TABLOLAR			
2	0 %			
3	BİLANÇO - AKTİF (YTL)	Yıl Giriniz	Grup Top	Genel Top
4	I. DÖNEN VARLIKLAR	0	0	0
5	A. Hazır Değerler	0	0	0
9	B. Menkul Kıymetler	0	0	0
15	C. Kısa Vadeli Ticari Alacaklar	0	0	0
22	D. Diğer Kısa Vadeli Alacaklar	0	0	0
29	E. Stoklar	0	0	0
38	F. Diğer Dönen Varlıklar	0	0	0
39				
40	II. DURAN VARLIKLAR	0	0	0
41	A. Uzun Vadeli Ticari Alacaklar	0	0	0
55	B. Finansal Duran Varlıklar	0	0	0
65	C. Maddi Duran Varlıklar, Net	0	0	0
76	D. Maddi Olmayan Duran Varlıklar	0	0	0
82	E. Diğer Duran Varlıklar	0	0	0
83				
84	AKTİFTOPLAMI	0	0	0
85				
86				
87	BİLANÇO - PASİF (YTL)		Grup Top	Genel Top
88	I. KISA VADELİ BORÇLAR	0	0	0
89	A. Finansal Borçlar	0	0	0
95	B. Ticari Borçlar	0	0	0
101	C. Diğer Kısa Vadeli Borçlar	0	0	0
110	D. Alınan Sipariş Avansları	0	0	0
111	E. Borç ve Gider Karşılıkları	0	0	0
114				
115	II. UZUN VADELİ BORÇLAR	0	0	0
116	A. Finansal Borçlar	0	0	0
121	B. Ticari Borçlar	0	0	0
127	C. Diğer Uzun Vadeli Borçlar	0	0	0
134	D. Borç ve Gider Karşılıkları	0	0	0
138				
139	III. ÖZ SERMAYE	0	0	0
140	A. Sermaye	0	0	0
142	B. Emisyon Primi	0	0	0
143	C. Yeniden Değerleme Değer Artışı	0	0	0
147	D. Kar Yedekleri	0	0	0
155	E. Net Dönem Karı	0	0	0
161	PASİFTOPLAMI	0	0	0

	A	B	C
164	GELİR TABLOSU (YTL)		%
165	A. Brüt Satışlar	0	0
169	B. Satışlardan İndirimler (-)	0	0
173	C. Net Satışlar	0	100
174	D. Satışların Maliyeti (-)	0	0
175	BRÜT SATIŞ KARI (ZARARI)	0	0
176	E. Faaliyet Giderleri (-)	0	0
180	ESAS FAALİYET KARI (ZARARI)	0	0
181	F. Diğer Faaliyetlerden Gelirler ve Karlar	0	0
186	G. Diğer Faaliyetlerden Giderler ve Zararlar (-)	0	0
187	H. Finansman Giderleri (-)	0	0
190	FAALİYET KARI (ZARARI)	0	0
191	I. Olağanüstü Gelirler ve Karlar	0	0
195	J. Olağanüstü Giderler ve Zararlar (-)	0	0
199	DÖNEM KARI (ZARARI)	0	0
200	K. Ödenecek Vergi ve Yasal Yükümlülükler (-)	0	0
201	NET DÖNEM KARI (ZARARI)	0	0

“O” Sayfası (Oran Analizi Tekniğinin Uygulandığı Sayfa)

	A	B	C	D
2	ORAN ANALİZLERİ SONUÇLARI			
3				
4	Cari Oran			
5	Likidite Oranı			
6	Nakit Oran			
7	Kaldıraç Oranı			
8	Net Kar Marjı			
9	Faaliyet Kar Marjı			
10	Borçlanma Oranı			

“N” Sayfası (Nakit Akım Tablosu Analizi Tekniğinin Uygulandığı Sayfa)

	A	E	F	G	K	L
1	x GIDA SAN. TİC.LTD.ŞTİ. İŞLETMESİ					
2	Faaliyet Dönemi Nakit Akım Tablosu					
3	NAKİT FON KULLANIMLARI	TUTAR	%	NAKİT FON KAYNAKLARI	TUTAR	%
4	1) Satışlardan Elde Edilen Nakit			1) Maliyetlere Nakit Çıkışı		
5	a) Net Satışlar			2) Faaliyet Giderlerine Nakit Çıkışı		
6	b) Ticari Alacaklardaki Azalışlar (+)			3) Diğ.Faal.Olağan Gid.ve Zar.Nakit Çık.		
7	c) Ticari Alacaklardaki Artışlar (-)			4) Finansman Giderlerine Nakit Çıkışı		
8	2) Diğer Faal. Olağan Gelir ve Kar. Sağ. Nakit			5) Olağandışı Gider ve Zar.Nakit Çıkışı		
9	3) Olağandışı Faaliyetlerden Sağlanan Nakit			6) Duran Varlık Yatırımlarına Nakit Çık.		
10	4) Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklardan Sağ. Nakit			7) Kısa Vadeli Yab. Kaynak Ödemeleri		
11	5) Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklardan Sağ. Nakit			8) Uzun Vadeli Yab. Kaynak Ödemeleri		
12	6) Sermaye Artışından Sağlanan Nakit			9) Ödenen Vergi ve Temettüler		
13	7) Diğer Nakit Girişleri			10) Diğer Nakit Çıkışları		
14						
15						
16	NAKİT FON KAYNAKLARI TOPLAMI		100	NAKİT FON KULLANIMLARI TOPLAMI		
17				Nakit Artışı		
18				TOPLAM		100
19	Dönem Başı Mal Mevcudu			Dönem Sonu Mal Mevcudu		

	I	N
23	“E” Sütünü En yüksek 1.Tutarı	satışlardan elde edilen nakit
24	“E” Sütünü En yüksek 2.Tutarı	yan faaliyetlerden sağlanan nakit
25	“E” Sütünü En yüksek 3.Tutarı	olağan dışı gelir ve karlar
26	“E” Sütünü En yüksek 4.Tutarı	
27	“E” Sütünü En yüksek 5.Tutarı	
28	“E” Sütünü En yüksek 6.Tutarı	
63	“K” Sütünü En yüksek 1.Tutarı	maliyetlere nakit çıkışı
64	“K” Sütünü En yüksek 2.Tutarı	faaliyet giderlerine nakit çıkışı
65	“K” Sütünü En yüksek 3.Tutarı	yan faaliyetlere nakit çıkışı
66	“K” Sütünü En yüksek 4.Tutarı	finansman giderlerine nakit çıkışı
67	“K” Sütünü En yüksek 5.Tutarı	duran varlık yatırımlarına nakit çıkışı
68	“K” Sütünü En yüksek 6.Tutarı	ödenen vergi ve temettülere nakit çıkışı

EK-3

.....BANKASI
ŞUBESİ / TİCARİ KREDİLER SERVİSİ

Ek' te sunulan dört adet örnek mali tablolar T.C.Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde hazırlanmakta olan **“Kredi Taleplerinin Bilgisayar Ortamında Değerlendirilmesi”** içerikli Yüksek Lisans teziyle ilgili olarak bankaların kredi taleplerinde uzman görüşlerinin benimsediği yaklaşımlardan yararlanmak amacıyla sunulmuştur.

Bu çalışmada kredi kararı verirken yalnızca firmanın mali boyutuyla inceleneceğine dikkati çeker, örnek firmalar hakkındaki istihbarat notunun buradaki kredi hükmünde hesaba katılmayacağını vurgularız.

Lütfen değerlendirmelerinizi aşağıdaki ölçeye uyarlayarak yapınız.

Kredi Notu	Değer Aralığı		Açıklama
	1	Zayıf	
2	Düşük	Orta	Kredi verilmesi sakıncalı
3	Orta	İyi	Kredi verilebilir
4	İyi	Çok İyi	Rahatlıkla kredi verilebilir

Lütfen arka sayfadaki formu kullanarak mali tablolar üzerindeki kredi onayı ile ilgili görüş ve değerlendirmelerinizi yazınız.

EK-4

x1 GIDA SAN. TİC.LTD.ŞTİ. İŞLETMESİ
2005/2006 TARİHLİ KAPANIŞ BİLANÇOSU ve GELİR TABLOSU (YTL)

BİLANÇO - AKTİF (YTL)	2006	2005	2004	2003	2002
I. DÖNEN VARLIKLAR	7.121.269	2.241.150	0	0	0
A. Hazır Değerler	3.512.242	789			
B. Menkul Kıymetler	27.000	316.199			
C. Kısa Vadeli Ticari Alacaklar, Net	651.714	622.459			
D. Diğer Kısa Vadeli Alacaklar	187.961	37.988			
E. Stoklar	2.458.726	1.140.165			
F. Diğer Dönen Varlıklar	283.626	123.550			
II. DURAN VARLIKLAR	1.149.004	803.261	0	0	0
A. Uzun Vadeli Ticari Alacaklar	370				
B. Finansal Duran Varlıklar	1.600	1.600			
C. Maddi Duran Varlıklar (Net)	1.147.034	799.331			
D. Maddi Olmayan Duran Varlıklar					
E. Diğer Duran Varlıklar		2.330			
A K T İ F T O P L A M I	8.270.273	3.044.411	0	0	0
BİLANÇO - PASİF (YTL)					
I. KISA VADELİ BORÇLAR	5.933.827	1.822.137	0	0	0
A. Finansal Borçlar	1.107.201	1.424.881			
B. Ticari Borçlar	2.139.444	147.115			
C. Diğer Kısa Vadeli Borçlar	2.380.086	23.073			
D. Alınan Sipariş Avansları	580	19.449			
E. Borç ve Gider Karşılıkları	306.516	207.619			
II. UZUN VADELİ BORÇLAR	273.673	127.016	0	0	0
A. Finansal Borçlar					
B. Ticari Borçlar	301	84			
C. Diğer Uzun Vadeli Borçlar	221.813	102.784			
D. Borç ve Gider Karşılıkları	51.559	24.148			
III. ÖZ SERMAYE	2.062.773	1.095.258	0	0	0
A. Sermaye	1.000.000	135.000			
B. Emisyon Primi					
C. Yeniden Değerleme Değer Artışı	326.667	302.037			
D. Kar Yedekleri	182.031	99.141			
E. Net Dönem Karı	554.075	559.080			
P A S İ F T O P L A M I	8.270.273	3.044.411	0	0	0
GELİR TABLOSU (YTL)					
A. Brüt Satışlar	6.441.064	4.287.770			
B. Satışlardan İndirimler (-)	11.994	1.979			
C. Net Satışlar	6.429.070	4.285.791	0	0	0
D. Satışların Maliyeti (-)	4.916.473	2.750.373			
BRÜT SATIŞ KARI (ZARARI)	1.512.597	1.535.418	0	0	0
E. Faaliyet Giderleri (-)	537.469	547.886			
ESAS FAALİYET KARI (ZARARI)	975.128	987.532	0	0	0
F. Diğer Faaliyetlerden Gelirler ve Karlar	3.803.951	854.176			
G. Diğer Faaliyetlerden Giderler ve Zararlar (-)	5.696	21.248			
H. Finansman Giderleri (-)	3.775.448	1.040.411			
FAALİYET KARI (ZARARI)	997.935	780.049	0	0	0
I. Olağanüstü Gelirler ve Karlar	12.050	371			
J. Olağanüstü Giderler ve Zararlar (-)	166.961	51.105			
DÖNEM KARI (ZARARI)	843.024	729.315	0	0	0
K. Ödenecek Vergi ve Yasal Yükümlülükler (-)	288.949	170.235			
NET DÖNEM KARI (ZARARI)	554.075	559.080	0	0	0

x2 GIDA SAN. TİC.LTD.ŞTİ. İŞLETMESİ
2005/2006 TARİHLİ KAPANIŞ BİLANÇOSU ve GELİR TABLOSU (YTL)

BİLANÇO - AKTİF (YTL)	2006	2005	2004	2003	2002
I. DÖNEN VARLIKLAR	842.480	431.106	0	0	0
A. Hazır Değerler	53.184	34.804			
B. Menkul Kıymetler	213.411	41.500			
C. Kısa Vadeli Ticari Alacaklar, Net	391.046	255.480			
D. Diğer Kısa Vadeli Alacaklar	176	287			
E. Stoklar	162.610	80.320			
F. Diğer Dönen Varlıklar	22.053	18.715			
II. DURAN VARLIKLAR	461.523	297.921	0	0	0
A. Uzun Vadeli Ticari Alacaklar	22.241	6.018			
B. Finansal Duran Varlıklar	50.953	31.378			
C. Maddi Duran Varlıklar (Net)	381.603	255.583			
D. Maddi Olmayan Duran Varlıklar	1.023	565			
E. Diğer Duran Varlıklar	5.703	4.377			
A K T İ F T O P L A M I	1.304.003	729.027	0	0	0
BİLANÇO - PASİF (YTL)					
I. KISA VADELİ BORÇLAR	296.415	158.598	0	0	0
A. Finansal Borçlar	4.242	4.242			
B. Ticari Borçlar	112.319	82.459			
C. Diğer Kısa Vadeli Borçlar	31.318	25.738			
D. Alınan Sipariş Avansları	47.622	10.605			
E. Borç ve Gider Karşılıkları	100.914	35.554			
II. UZUN VADELİ BORÇLAR	428.272	267.473	0	0	0
A. Finansal Borçlar	5.831	10.074			
B. Ticari Borçlar	362.348	212.906			
C. Diğer Uzun Vadeli Borçlar	17.100	19.950			
D. Borç ve Gider Karşılıkları	42.993	24.543			
III. ÖZ SERMAYE	579.516	302.956	0	0	0
A. Sermaye	199.247	99.623			
B. Emisyon Primi	28	28			
C. Yeniden Değerleme Değer Artışı	171.537	77.976			
D. Kar Yedekleri	29.863	30.327			
E. Net Dönem Karı	178.841	95.002			
P A S İ F T O P L A M I	1.304.203	729.027	0	0	0
GELİR TABLOSU (YTL)					
A. Brüt Satışlar	2.801.867	1.516.900			
B. Satışlardan İndirimler (-)	29.136	9.022			
C. Net Satışlar	2.772.731	1.507.878	0	0	0
D. Satışların Maliyeti (-)	2.312.471	1.257.162			
BRÜT SATIŞ KARI (ZARARI)	460.260	250.716	0	0	0
E. Faaliyet Giderleri (-)	208.973	122.105			
ESAS FAALİYET KARI (ZARARI)	251.287	128.611	0	0	0
F. Diğer Faaliyetlerden Gelirler ve Karlar	108.049	71.049			
G. Diğer Faaliyetlerden Giderler ve Zararlar (-)	80.392	65.514			
H. Finansman Giderleri (-)	5.954	8.000			
FAALİYET KARI (ZARARI)	272.990	126.146	0	0	0
I. Olağanüstü Gelirler ve Karlar	6.765	4.410			
J. Olağanüstü Giderler ve Zararlar (-)	0				
DÖNEM KARI (ZARARI)	279.755	130.556	0	0	0
K. Ödenecek Vergi ve Yasal Yükümlülükler (-)	100.914	35.554			
NET DÖNEM KARI (ZARARI)	178.841	95.002	0	0	0

x3 GIDA SAN. TİC.LTD.ŞTİ. İŞLETMESİ
2005/2006 TARİHLİ KAPANIŞ BİLANÇOSU ve GELİR TABLOSU (YTL)

BİLANÇO - AKTİF (YTL)	2006	2005	2004	2003	2002
I. DÖNEN VARLIKLAR	23.792.924	15.327.724	0	0	0
A. Hazır Değerler	15.513	29.148			
B. Menkul Kıymetler	146.627	4.736			
C. Kısa Vadeli Ticari Alacaklar, Net	8.949.823	5.744.006			
D. Diğer Kısa Vadeli Alacaklar	17.791	3.550			
E. Stoklar	13.988.547	9.202.943			
F. Diğer Dönen Varlıklar	674.623	343.341			
II. DURAN VARLIKLAR	23.868.760	17.359.536	0	0	0
A. Uzun Vadeli Ticari Alacaklar					
B. Finansal Duran Varlıklar	485.268	485.268			
C. Maddi Duran Varlıklar (Net)	23.383.492	16.874.268			
D. Maddi Olmayan Duran Varlıklar					
E. Diğer Duran Varlıklar					
A K T İ F T O P L A M I	47.661.684	32.687.260	0	0	0
BİLANÇO - PASİF (YTL)					
I. KISA VADELİ BORÇLAR	16.276.090	15.741.994	0	0	0
A. Finansal Borçlar	7.856.939	9.882.765			
B. Ticari Borçlar	6.967.200	4.505.714			
C. Diğer Kısa Vadeli Borçlar	1.150.361	985.624			
D. Alınan Sipariş Avansları	2.752	137.277			
E. Borç ve Gider Karşılıkları	298.838	230.614			
II. UZUN VADELİ BORÇLAR	27.191.251	13.687.358	0	0	0
A. Finansal Borçlar	15.369.156	9.204.524			
B. Ticari Borçlar	11.822.095	4.482.834			
C. Diğer Uzun Vadeli Borçlar					
D. Borç ve Gider Karşılıkları					
III. ÖZ SERMAYE	4.194.343	3.257.911	0	0	0
A. Sermaye	3.145.000	3.076.213			
B. Emisyon Primi					
C. Yeniden Değerleme Değer Artışı					
D. Kar Yedekleri	870.898	87.434			
E. Net Dönem Karı	178.445	94.264			
P A S İ F T O P L A M I	47.661.684	32.687.263	0	0	0
GELİR TABLOSU (YTL)					
A. Brüt Satışlar	801.000	516.000			
B. Satışlardan İndirimler (-)	29.136	9.022			
C. Net Satışlar	771.864	506.978	0	0	0
D. Satışların Maliyeti (-)	312.000	257.000			
BRÜT SATIŞ KARI (ZARARI)	459.864	249.978	0	0	0
E. Faaliyet Giderleri (-)	208.973	122.105			
ESAS FAALİYET KARI (ZARARI)	250.891	127.873	0	0	0
F. Diğer Faaliyetlerden Gelirler ve Karlar	108.049	71.049			
G. Diğer Faaliyetlerden Giderler ve Zararlar (-)	80.392	65.514			
H. Finansman Giderleri (-)	5.954	8.000			
FAALİYET KARI (ZARARI)	272.594	125.408	0	0	0
I. Olağanüstü Gelirler ve Karlar	6.765	4.410			
J. Olağanüstü Giderler ve Zararlar (-)	0				
DÖNEM KARI (ZARARI)	279.359	129.818	0	0	0
K. Ödenecek Vergi ve Yasal Yükümlülükler (-)	100.914	35.554			
NET DÖNEM KARI (ZARARI)	178.445	94.264	0	0	0

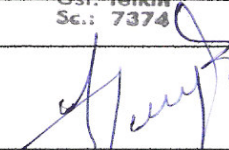
x4 GIDA SAN. TİC.LTD.ŞTİ. İŞLETMESİ
2005/2006 TARİHLİ KAPANIŞ BİLANÇOSU ve GELİR TABLOSU (YTL)

BİLANÇO - AKTİF (YTL)	2006	2005	2004	2003	2002
I. DÖNEN VARLIKLAR	97.560	145.320	0	0	0
A. Hazır Değerler	20.000	100.000			
B. Menkul Kıymetler	0	0			
C. Kısa Vadeli Ticari Alacaklar, Net	58.300	26.800			
D. Diğer Kısa Vadeli Alacaklar	4.800	0			
E. Stoklar	13.260	17.320			
F. Diğer Dönen Varlıklar	1.200	1.200			
II. DURAN VARLIKLAR	762.400	483.560	0	0	0
A. Uzun Vadeli Ticari Alacaklar	73.000	16.000			
B. Finansal Duran Varlıklar	46.000	3.000			
C. Maddi Duran Varlıklar (Net)	642.300	463.560			
D. Maddi Olmayan Duran Varlıklar	1.100	1.000			
E. Diğer Duran Varlıklar	0	0			
A K T İ F T O P L A M I	859.960	628.880	0	0	0
BİLANÇO - PASİF (YTL)					
I. KISA VADELİ BORÇLAR	269.550	82.680	0	0	0
A. Finansal Borçlar	227.000	27.000			
B. Ticari Borçlar	38.000	26.000			
C. Diğer Kısa Vadeli Borçlar	1.920	1.920			
D. Alınan Sipariş Avansları	0	26.000			
E. Borç ve Gider Karşılıkları	2.630	1.760			
II. UZUN VADELİ BORÇLAR	347.900	315.000	0	0	0
A. Finansal Borçlar	300.000	260.000			
B. Ticari Borçlar	43.000	53.200			
C. Diğer Uzun Vadeli Borçlar	1.200	200			
D. Borç ve Gider Karşılıkları	3.700	1.600			
III. ÖZ SERMAYE	242.510	231.200	0	0	0
A. Sermaye	200.000	200.000			
B. Emisyon Primi	0	0			
C. Yeniden Değerleme Değer Artışı	23.000	17.000			
D. Kar Yedekleri	6.300	5.200			
E. Net Dönem Karı	13.210	9.000			
P A S İ F T O P L A M I	859.960	628.880	0	0	0
GELİR TABLOSU (YTL)					
A. Brüt Satışlar	12.000	26.000			
B. Satışlardan İndirimler (-)	890	903			
C. Net Satışlar	11.110	25.097	0	0	0
D. Satışların Maliyeti (-)	9.700	11.900			
BRÜT SATIŞ KARI (ZARARI)	1.410	13.197	0	0	0
E. Faaliyet Giderleri (-)	3.000	1.197			
ESAS FAALİYET KARI (ZARARI)	-1.590	12.000	0	0	0
F. Diğer Faaliyetlerden Gelirler ve Karlar	16.000	0			
G. Diğer Faaliyetlerden Giderler ve Zararlar (-)	-1.200	0			
H. Finansman Giderleri (-)	3.000	3.000			
FAALİYET KARI (ZARARI)	12.610	9.000	0	0	0
I. Olağanüstü Gelirler ve Karlar	600	0			
J. Olağanüstü Giderler ve Zararlar (-)	0	0			
DÖNEM KARI (ZARARI)	13.210	9.000	0	0	0
K. Ödenecek Vergi ve Yasal Yükümlülükler (-)	0	0			
NET DÖNEM KARI (ZARARI)	13.210	9.000	0	0	0

EK-5

x1 Firması Kredi Notu	
x1 Firması kredi kararı hakkında eklemek istedikleriniz:	
x2 Firması Kredi Notu	
x2 Firması kredi kararı hakkında eklemek istedikleriniz:	
x3 Firması Kredi Notu	
x3 Firması kredi kararı hakkında eklemek istedikleriniz:	
x4 Firması Kredi Notu	
x4 Firması kredi kararı hakkında eklemek istedikleriniz:	
Bankanızda kredi taleplerinin değerlendirilmesi konusunda paket program mevcut mu?	
Bu değerlendirmeyi paket programla mı? yoksa kişisel tecrübelerinize dayanarak mı? yaptınız?	
Değerlendirmeyi Yapan Adı, Soyadı	
Ünvanı / Görevi	
İmza	

EK-6

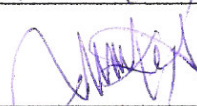
x1 Firması Kredi Notu	3
x1 Firması kredi kararı hakkında eklemek istedikleriniz:	
x2 Firması Kredi Notu	4
x2 Firması kredi kararı hakkında eklemek istedikleriniz:	
x3 Firması Kredi Notu	2
x3 Firması kredi kararı hakkında eklemek istedikleriniz:	
x4 Firması Kredi Notu	2
x4 Firması kredi kararı hakkında eklemek istedikleriniz:	
Bankanızda kredi taleplerinin değerlendirilmesi konusunda paket program mevcut mu?	Evet
Bu değerlendirmeyi paket programla mı? yoksa kişisel tecrübelerinize dayanarak mı yaptınız?	Kişisel
Değerlendirmeyi Yapan Adı, Soyadı	Osman Nuri DOĞU
Ünvanı / Görevi	Üst. Yetkili Sc.: 7374
İmza	

x1 Firması Kredi Notu	3
x1 Firması kredi kararı hakkında eklemek istedikleriniz:	
x2 Firması Kredi Notu	3
x2 Firması kredi kararı hakkında eklemek istedikleriniz:	
x3 Firması Kredi Notu	2
x3 Firması kredi kararı hakkında eklemek istedikleriniz:	
x4 Firması Kredi Notu	1
x4 Firması kredi kararı hakkında eklemek istedikleriniz:	
Bankanızda kredi taleplerinin değerlendirilmesi konusunda paket program mevcut mu?	E
Bu değerlendirmeyi paket programla mı? yoksa kişisel tecrübelerinize dayanarak mı yaptınız?	K
Değerlendirmeyi Yapan Adı, Soyadı	
Ünvanı / Görevi	
İmza	Metin KIZILKOY MÜDÜR 5888

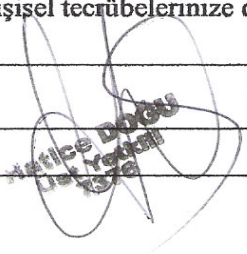
x1 Firması Kredi Notu	3
x1 Firması kredi kararı hakkında eklemek istedikleriniz:	
x2 Firması Kredi Notu	4
x2 Firması kredi kararı hakkında eklemek istedikleriniz:	
x3 Firması Kredi Notu	2
x3 Firması kredi kararı hakkında eklemek istedikleriniz:	
x4 Firması Kredi Notu	2
x4 Firması kredi kararı hakkında eklemek istedikleriniz:	
Bankanızda kredi taleplerinin değerlendirilmesi konusunda paket program mevcut mu?	E
Bu değerlendirmeyi paket programla mı? yoksa kişisel tecrübelerinize dayanarak mı? yaptınız?	E
Değerlendirmeyi Yapan Adı, Soyadı	Mahmut Gül
Ünvanı / Görevi	TPY
İmza	

x1 Firması Kredi Notu	3
x1 Firması kredi kararı hakkında eklemek istedikleriniz:	
x2 Firması Kredi Notu	4
x2 Firması kredi kararı hakkında eklemek istedikleriniz:	
x3 Firması Kredi Notu	3
x3 Firması kredi kararı hakkında eklemek istedikleriniz:	
x4 Firması Kredi Notu	2
x4 Firması kredi kararı hakkında eklemek istedikleriniz:	
Bankanızda kredi taleplerinin değerlendirilmesi konusunda paket program mevcut mu?	Evet
Bu değerlendirmeyi paket programla mı? yoksa kişisel tecrübelerinize dayanarak mı yaptınız?	kişisel
Değerlendirmeyi Yapan Adı, Soyadı	
Ünvanı / Görevi	
İmza	A.Serhan BARUTÇI Yet.Müh.Tem.

x1 Firması Kredi Notu	3
x1 Firması kredi kararı hakkında eklemek istedikleriniz:	
x2 Firması Kredi Notu	4
x2 Firması kredi kararı hakkında eklemek istedikleriniz:	
x3 Firması Kredi Notu	3
x3 Firması kredi kararı hakkında eklemek istedikleriniz:	
x4 Firması Kredi Notu	2
x4 Firması kredi kararı hakkında eklemek istedikleriniz:	
Bankanızda kredi taleplerinin değerlendirilmesi konusunda paket program mevcut mu?	E
Bu değerlendirmeyi paket programla mı? yoksa kişisel tecrübelerinize dayanarak mı? yaptınız?	K
Değerlendirmeyi Yapan Adı, Soyadı	Zehra Türkan Oral
Ünvanı / Görevi	MHY.
İmza	Zehra

x1 Firması Kredi Notu	3
x1 Firması kredi kararı hakkında eklemek istedikleriniz:	
x2 Firması Kredi Notu	4
x2 Firması kredi kararı hakkında eklemek istedikleriniz:	
x3 Firması Kredi Notu	2
x3 Firması kredi kararı hakkında eklemek istedikleriniz:	
x4 Firması Kredi Notu	1
x4 Firması kredi kararı hakkında eklemek istedikleriniz:	
Bankanızda kredi taleplerinin değerlendirilmesi konusunda paket program mevcut mu?	Evet
Bu değerlendirmeyi paket programla mı? yoksa kişisel tecrübelerinize dayanarak mı? yaptınız?	
Değerlendirmeyi Yapan Adı, Soyadı	Murat Kes
Ünvanı / Görevi	KOBİ mly
İmza	

x1 Firması Kredi Notu	3
x1 Firması kredi kararı hakkında eklemek istedikleriniz:	
x2 Firması Kredi Notu	4
x2 Firması kredi kararı hakkında eklemek istedikleriniz:	
x3 Firması Kredi Notu	3
x3 Firması kredi kararı hakkında eklemek istedikleriniz:	
x4 Firması Kredi Notu	2
x4 Firması kredi kararı hakkında eklemek istedikleriniz:	
Bankanızda kredi taleplerinin değerlendirilmesi konusunda paket program mevcut mu?	E
Bu değerlendirmeyi paket programla mı? yoksa kişisel tecrübelerinize dayanarak mı? yaptınız?	K
Değerlendirmeyi Yapan Adı, Soyadı	
Ünvanı / Görevi	
İmza	Hasan Ali SENCİ Servis Yetkilisi 112380

x1 Firması Kredi Notu	3
x1 Firması kredi kararı hakkında eklemek istedikleriniz:	
x2 Firması Kredi Notu	4
x2 Firması kredi kararı hakkında eklemek istedikleriniz:	
x3 Firması Kredi Notu	3
x3 Firması kredi kararı hakkında eklemek istedikleriniz:	
x4 Firması Kredi Notu	2
x4 Firması kredi kararı hakkında eklemek istedikleriniz:	
Bankanızda kredi taleplerinin değerlendirilmesi konusunda paket program mevcut mu?	E
Bu değerlendirmeyi paket programla mı? yoksa kişisel tecrübelerinize dayanarak mı yaptınız?	Kişisel
Değerlendirmeyi Yapan Adı, Soyadı	
Ünvanı / Görevi	
İmza	

EK-7 PUANLAMA MODELİ AÇILIŞ EKRANI

..... İŞLETMESİ
..... TARİHLİ KAPANIŞ BİLANÇOSU ve GELİR TABLOSU (YTL)

BİLANÇO - AKTİF (YTL)	2006	2005	2004	2003	2002
I. DÖNEN VARLIKLAR	0	0	0	0	0
A. Hazır Değerler					
B. Menkul Kıymetler					
C. Kısa Vadeli Ticari Alacaklar, Net					
D. Diğer Kısa Vadeli Alacaklar					
E. Stoklar					
F. Diğer Dönen Varlıklar					
II. DURAN VARLIKLAR	0	0	0	0	0
A. Uzun Vadeli Ticari Alacaklar					
B. Finansal Duran Varlıklar					
C. Maddi Duran Varlıklar (Net)					
D. Maddi Olmayan Duran Varlıklar					
E. Diğer Duran Varlıklar					
AKTİFTOPLAMI	0	0	0	0	0
BİLANÇO - PASİF (YTL)					
I. KISA VADELİ BORÇLAR	0	0	0	0	0
A. Finansal Borçlar					
B. Ticari Borçlar					
C. Diğer Kısa Vadeli Borçlar					
D. Alınan Sipariş Avansları					
E. Borç ve Gider Karşılıkları					
II. UZUN VADELİ BORÇLAR	0	0	0	0	0
A. Finansal Borçlar					
B. Ticari Borçlar					
C. Diğer Uzun Vadeli Borçlar					
D. Borç ve Gider Karşılıkları					
III. ÖZ SERMAYE	0	0	0	0	0
A. Sermaye					
B. Emisyon Primi					
C. Yeniden Değerleme Değer Artışı					
D. Kar Yedekleri					
E. Net Dönem Karı					
PASİFTOPLAMI	0	0	0	0	0

GELİR TABLOSU (YTL)					
A. Brüt Satışlar					
B. Satışlardan İndirimler (-)					
C. Net Satışlar	0	0	0	0	0
D. Satışların Maliyeti (-)					
BRÜT SATIŞ KARI (ZARARI)	0	0	0	0	0
E. Faaliyet Giderleri (-)					
ESAS FAALİYET KARI (ZARARI)	0	0	0	0	0
F. Diğer Faaliyetlerden Gelirler ve Karlar					
G. Diğer Faaliyetlerden Giderler ve Zararlar (-)					
H. Finansman Giderleri (-)					
FAALİYET KARI (ZARARI)	0	0	0	0	0
I. Olağanüstü Gelirler ve Karlar					
J. Olağanüstü Giderler ve Zararlar (-)					
DÖNEM KARI (ZARARI)	0	0	0	0	0
K. Ödenecek Vergi ve Yasal Yükümlülükler (-)					
NET DÖNEM KARI (ZARARI)	0	0	0	0	0

Gereksinim Duyulan Alt Kalemler	2006	2005
1-Kısa Vadeli Ticari Alacaklar, Brüt		
2-Amortismanlar		
3-Şüpheli Alacak Giderleri		
4-Reeskont Faiz Giderleri		
5-Reeskont Faiz Gelirleri		
6-Ödenen Vergiler		
7-Ödenen Temettüer		

**EK-8 “X” GIDA SANAYİ TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ 2005-2006 DÖNEM
MALİ TABLOLARI**

X GIDA SAN. TİC. LTD. ŞTİ. İŞLETMESİ

..... TARİHLİ KAPANIŞ BİLANÇOSU ve GELİR TABLOSU (YTL)

BİLANÇO - AKTİF (YTL)	2006	2005	2004	2003	2002
I. DÖNEN VARLIKLAR	842.480	431.106	0	0	0
A. Hazır Değerler	53.184	34.804			
B. Menkul Kıymetler	213.411	41.500			
C. Kısa Vadeli Ticari Alacaklar	391.046	255.480			
D. Diğer Kısa Vadeli Alacaklar	176	287			
E. Stoklar	162.610	80.320			
F. Diğer Dönen Varlıklar	22.053	18.715			
II. DURAN VARLIKLAR	461.523	297.921	0	0	0
A. Uzun Vadeli Ticari Alacaklar	22.241	6.018			
B. Finansal Duran Varlıklar	50.953	31.378			
C. Maddi Duran Varlıklar (Net)	381.603	255.583			
D. Maddi Olmayan Duran Varlıklar	1.023	565			
E. Diğer Duran Varlıklar	5.703	4.377			
AKTİFTOPLAMI	1.304.003	729.027	0	0	0
BİLANÇO - PASİF (YTL)					
I. KISA VADELİ BORÇLAR	296.415	158.598	0	0	0
A. Finansal Borçlar	4.242	4.242			
B. Ticari Borçlar	112.319	82.459			
C. Diğer Kısa Vadeli Borçlar	31.318	25.738			
D. Alınan Sipariş Avansları	47.622	10.605			
E. Borç ve Gider Karşılıkları	100.914	35.554			
II. UZUN VADELİ BORÇLAR	428.272	267.473	0	0	0
A. Finansal Borçlar	5.831	10.074			
B. Ticari Borçlar	362.348	212.906			
C. Diğer Uzun Vadeli Borçlar	17.100	19.950			
D. Borç ve Gider Karşılıkları	42.993	24.543			
III. ÖZ SERMAYE	579.516	302.956	0	0	0
A. Sermaye	199.247	99.623			
B. Emisyon Primi	28	28			
C. Yeniden Değerleme Değer Artışı	171.537	77.976			
D. Kar Yedekleri	29.863	30.327			
E. Net Dönem Karı	178.841	95.002			
PASİFTOPLAMI	1.304.203	729.027	0	0	0

GELİR TABLOSU (YTL)					
A. Brüt Satışlar	2.801.867	1.516.900			
B. Satışlardan İndirimler (-)	29.136	9.022			
C. Net Satışlar	2.772.731	1.507.878	0	0	0
D. Satışların Maliyeti (-)	2.312.471	1.257.162			
BRÜT SATIŞ KARI (ZARARI)	460.260	250.716	0	0	0
E. Faaliyet Giderleri (-)	208.973	122.105			
ESAS FAALİYET KARI (ZARARI)	251.287	128.611	0	0	0
F. Diğer Faaliyetlerden Gelirler ve Karlar	108.049	71.049			
G. Diğer Faaliyetlerden Giderler ve Zararlar (-)	80.392	65.514			
H. Finansman Giderleri (-)	5.954	8.000			
FAALİYET KARI (ZARARI)	272.990	126.146	0	0	0
I. Olağanüstü Gelirler ve Karlar	6.765	4.410			
J. Olağanüstü Giderler ve Zararlar (-)	0				
DÖNEM KARI (ZARARI)	279.755	130.556	0	0	0
K. Ödenecek Vergi ve Yasal Yükümlülükler (-)	100.914	35.554			
NET DÖNEM KARI (ZARARI)	178.841	95.002	0	0	0

Gereksinim Duyulan Alt Kalemler	2006	2005
1-Kısa Vadeli Ticari Alacaklar, Brüt	428.604	273.564
2-Amortismanlar	203.242	106.000
3-Şüpheli Alacak Giderleri	71.917	
4-Reeskont Faiz Giderleri		
5-Reeskont Faiz Gelirleri	21.724	
6-Ödenen Vergiler	35.553	
7-Ödenen Temettümler	59.774	

**EK-9 PUANLAMA MODELİ TARAFINDAN ELDE EDİLEN
“X” GIDA SANAYİ TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ’ NİN YORUMLARI**

"X" GIDA SAN. TİC.LTD.ŞTİ. İŞLETMESİ
MUTLAK FARKLARI HESAPLANMIŞ
KARŞILAŞTIRMALI ANALİZ MALİ TABLOLARI

BİLANÇO - AKTİF (YTL)	2005	2006	Fark	%
I. DÖNEN VARLIKLAR	431.106	842.480	411.374	95
A. Hazır Değerler	34.804	53.184	18.380	53
B. Menkul Kıymetler	41.500	213.411	171.911	414
C. Kısa Vadeli Ticari Alacaklar	255.480	391.046	135.566	53
D. Diğer Kısa Vadeli Alacaklar	287	176	-111	-39
E. Stoklar	80.320	162.610	82.290	102
F. Diğer Dönen Varlıklar	18.715	22.053	3.338	18
II. DURAN VARLIKLAR	297.921	461.523	163.602	55
A. Uzun Vadeli Ticari Alacaklar	6.018	22.241	16.223	270
B. Finansal Duran Varlıklar	31.378	50.953	19.575	62
C. Maddi Duran Varlıklar (Net)	255.583	381.603	126.020	49
D. Maddi Olmayan Duran Varlıklar	565	1.023	458	81
E. Diğer Duran Varlıklar	4.377	5.703	1.326	30
AKTİFTOPLAMI	729.027	1.304.003	574.976	79

BİLANÇO - PASİF (YTL)	2005	2006	Fark	%
I. KISA VADELİ BORÇLAR	158.598	296.415	137.817	87
A. Finansal Borçlar	4.242	4.242	0	0
B. Ticari Borçlar	82.459	112.319	29.860	36
C. Diğer Kısa Vadeli Borçlar	25.738	31.318	5.580	22
D. Alınan Sipariş Avansları	10.605	47.622	37.017	349
E. Borç ve Gider Karşılıkları	35.554	100.914	65.360	184
II. UZUN VADELİ BORÇLAR	267.473	428.272	160.799	60
A. Finansal Borçlar	10.074	5.831	-4.243	-42
B. Ticari Borçlar	212.906	362.348	149.442	70
C. Diğer Uzun Vadeli Borçlar	19.950	17.100	-2.850	-14
D. Borç ve Gider Karşılıkları	24.543	42.993	18.450	75
III. ÖZ SERMAYE	302.956	579.516	276.560	91
A. Sermaye	99.623	199.247	99.624	100
B. Emisyon Primi	28	28	0	0
C. Yeniden Değerleme Değer Artışı	77.976	171.537	93.561	120
D. Kar Yedekleri	30.327	29.863	-464	-2
E. Net Dönem Karı	95.002	178.841	83.839	88
PASİFTOPLAMI	729.027	1.304.203	575.176	79

GELİR TABLOSU (YTL)	2005	2006	Fark	%
A. Brüt Satışlar	1.516.900	2.801.867	1.284.967	85
B. Satışlardan İndirimler (-)	9.022	29.136	20.114	223
C. Net Satışlar	1.507.878	2.772.731	1.264.853	84
D. Satışların Maliyeti (-)	1.257.162	2.312.471	1.055.309	84
BRÜT SATIŞ KARI (ZARARI)	250.716	460.260	209.544	84
E. Faaliyet Giderleri (-)	122.105	208.973	86.868	71
ESAS FAALİYET KARI (ZARARI)	128.611	251.287	122.676	95
F. Diğer Faaliyetlerden Gelirler ve Karlar	71.049	108.049	37.000	52
G. Diğer Faaliyetlerden Giderler ve Zararlar (-)	65.514	80.392	14.878	23
H. Finansman Giderleri (-)	8.000	5.954	-2.046	-26
FAALİYET KARI (ZARARI)	126.146	272.990	146.844	116
I. Olağanüstü Gelirler ve Karlar	4.410	6.765	2.355	53
J. Olağanüstü Giderler ve Zararlar (-)	0	0	0	
DÖNEM KARI (ZARARI)	130.556	279.755	149.199	114
K. Ödenecek Vergi ve Yasal Yükümlülükler (-)	35.554	100.914	65.360	184
NET DÖNEM KARI (ZARARI)	95.002	178.841	83.839	88

Ticari Alacaklar kalemi 2006 yılında 2005 yılına göre mutlak olarak 135.566 YTL ve yüzde olarak %53 oranında artış göstermiştir.

Bu artışın nedeni satışlardaki artıştır.

İşletmenin alacaklar kaleminin artış göstermesi fonların üçüncü kişilere bağlanması bakımından olumlu bir sonuç değildir.

Ancak alacaklardaki artışın hem mutlak hemde yüzde olarak satışlardaki artıştan düşük olması satışların peşin yapıldığını göstermektedir. Alacaklardaki artış normal karşılanabilir.

Stoklar kalemi 2006 yılında 2005 yılına göre mutlak olarak 82.290 YTL ve yüzde olarak %102 oranında artış göstermiştir.

Bu artış hammadde ve malzeme stokları başta olmak üzere diğer unsurlarında artışıyla gerçekleşmiş olup, artışın nedeni işletmenin üretim kapasitesini artırmasıdır. İşletme stoklarının finansmanında ticari borçları ve alınan avansları kullanmıştır.

İşletme gelecekteki siparişlerini karşılayabilecek düzeyde stoklarını artırmıştır.

Maddi Duran Varlıklar kalemi 2006 yılında 2005 yılına göre mutlak olarak 126.020 YTL ve yüzde olarak %49 oranında artış göstermiştir.

Bu artışın nedeni işletmenin kapasite arttırmasıdır.

Mali nedeni ise uzun vadeli ticari borçlardan alınan depozito ve teminatları olabilir.

İşletmenin maddi duran varlıklarını arttırması gelecekte kapasite yaratması bakımından olumlu bir sonuçtur.

Bu artışın uzun vadeli yabancı kaynaklardan karşılanması da olumlu bir durumdur.

Dönen Varlıklar kalemi 2006 yılında 2005 yılına göre mutlak olarak 411.374 YTL ve yüzde olarak %95 oranında artış gösterirken, kısa vadeli yabancı kaynaklar mutlak olarak 137.817 YTL ve yüzde olarak %87 oranında artış göstermiştir.

Dönen Varlıklardaki artış hem tutar olarak hem de yüzde olarak kısa vadeli yabancı kaynaklardan büyüktür.

Böyle bir durum işletmede net çalışma sermayesi bulunduğunu göstermesi ve gerek günlük faaliyetlerin yürütülmesi gerekse kısa vadeli yabancı kaynakların ödenmesi bakımından olumlu karşılanır.

Özkaynaklar kalemi 2006 yılında 2005 yılına göre mutlak olarak 276.560 YTL ve yüzde olarak %91 oranında artış göstermiştir.

Bu artış, grup içindeki ödenmiş sermaye, yeniden değerlendirme değer artışı ve dönem net karı kalemlerindeki artıştan kaynaklanmıştır.

Özkaynakların artış göstermesi işletme sahip veya ortaklarının varlıklar üzerindeki hak sahipliği ve borç verenlere güvence oluşturması bakımından olumludur.

Özkaynaklardaki artışa otofinansman kaynaklarının etkili olması işletmenin lehinedir. Böyle bir durum ortakların hisse başına temettü miktarını arttıracaktır.

Ancak ilk bakışta yabancı kaynaklardaki artışların öz kaynaklardan daha fazla olduğu görülmektedir. Bu durum işletmenin aleyhine yorumlanabilir.

Faaliyet karı kalemi 2006 yılında 2005 yılına göre mutlak olarak 146.844 YTL ve yüzde olarak %116 oranında artış göstermiştir.

Bu artışın nedeni brüt satış karındaki artış, olağan gelir ve karlardaki artış, finansman değerlerindeki azalış ve gider ve zararlardaki daha düşük oranlardaki artışlardır.

İşletmenin süreklilik gösteren tüm faaliyetlerinin sonucu olarak olağan karın artış göstermesi olumlu bir durumdur.

Olağan karın, kendisinden önce gelen brüt satış karındaki artış, diğer olağan gelir ve karlardaki artış ve finansman giderlerindeki azalma nedeniyle artması olumlu bir durum olarak işletmenin lehine yorumlanır. İşletme faaliyetlerini gelecekte de karlı olarak sürdürebilecektir.

DIKEY YÜZDELERLE İFADE EDİLMİŞ MALİ TABLOLAR

		2006 %	
BİLANÇO - AKTİF (YTL)	31.12.2006	Grup Top	Genel Top
I. DÖNEN VARLIKLAR	842.480	100	68
A. Hazır Değerler	53.184	6	4
B. Menkul Kıymetler	213.411	25	17
C. Kısa Vadeli Ticari Alacaklar	391.046	46	32
D. Diğer Kısa Vadeli Alacaklar	176	0	0
E. Stoklar	162.610	19	13
F. Diğer Dönen Varlıklar	22.053	3	2
II. DURAN VARLIKLAR	388.329	100	32
A. Uzun Vadeli Ticari Alacaklar	0	0	0
B. Finansal Duran Varlıklar	0	0	0
C. Maddi Duran Varlıklar, Net	381.603	98	31
D. Maddi Olmayan Duran Varlıklar	1.023	0	0
E. Diğer Duran Varlıklar	5.703	1	0
AKTİFTOPLAMI	1.230.809	200	100
BİLANÇO - PASİF (YTL)			
	31.12.2006	Grup Top	Genel Top
I. KISA VADELİ BORÇLAR	296.415	100	23
A. Finansal Borçlar	4.242	1	0
B. Ticari Borçlar	112.319	38	9
C. Diğer Kısa Vadeli Borçlar	31.318	11	2
D. Alınan Sipariş Avansları	47.622	16	4
E. Borç ve Gider Karşılıkları	100.914	34	8
II. UZUN VADELİ BORÇLAR	428.272	100	33
A. Finansal Borçlar	5.831	1	0
B. Ticari Borçlar	362.348	85	28
C. Diğer Uzun Vadeli Borçlar	17.100	4	1
D. Borç ve Gider Karşılıkları	42.993	10	3
III. ÖZ SERMAYE	579.516	100	44
A. Sermaye	199.247	34	15
B. Emisyon Primi	28	0	0
C. Yeniden Değerleme Değer Artışı	171.537	30	13
D. Kar Yedekleri	29.863	5	2
E. Net Dönem Karı	178.841	31	14
PASİFTOPLAMI	1.304.203	300	100
GELİR TABLOSU (YTL)			
	31.12.2006	2006	%
A. Brüt Satışlar	2.801.867	101	
B. Satışlardan İndirimler (-)	29.136	1	
C. Net Satışlar	2.772.731	100	
D. Satışların Maliyeti (-)	2.312.471	83	
BRÜT SATIŞ KARI (ZARARI)	460.260	17	
E. Faaliyet Giderleri (-)	208.973	8	
ESAS FAALİYET KARI (ZARARI)	251.287	9	
F. Diğer Faaliyetlerden Gelirler ve Karlar	108.049	4	
G. Diğer Faaliyetlerden Giderler ve Zararlar (-)	80.392	3	
H. Finansman Giderleri (-)	5.954	0	
FAALİYET KARI (ZARARI)	272.990	10	
I. Olağanüstü Gelirler ve Karlar	6.765	0	
J. Olağanüstü Giderler ve Zararlar (-)	0	0	
DÖNEM KARI (ZARARI)	279.755	10	
K. Odenecek Vergi ve Yasal Yükümlülükler (-)	100.914	4	
NET DÖNEM KARI (ZARARI)	178.841	6	

Varlık Dağılımı

İşletmenin 2006 yılı varlık toplamının % 68' lik kısmını dönen varlıklar, % 32' lik kısmını ise duran varlıklar oluşturmaktadır. Bir imalat işletmesi olarak dönen varlıkların büyük olması istenen bir durum değildir. Ancak burada işletmenin faaliyette bulunduğu sektör göz önüne alınmaktadır.

Hazır Değerler kalemi, dönen varlıkların % 6' lık, toplam varlıkların % 4' lük kısmını oluşturmaktadır. Bir imalat işletmesinde hazır değerlerin, borçların ödenmesi ve günlük faaliyetlerin gerektirdiği nakit bakımından her iki yüzdesi de düşüktür. Ancak Hazır Değerler kendisini destekleyen menkul kıymetler kalemi ile birlikte düşünüldüğünde yeterli sayılır. İşletme bu orandaki hazır değer ile hem borçlarını hem de günlük faaliyetlerini rahatlıkla karşılayabilecektir.

Kısa Vadeli Ticari Alacaklar kalemi, dönen varlıkların % 46' lık, varlık toplamının % 32' lik kısmını oluşturmaktadır. Ticari Alacakların bu yüzdeleri yüksektir. İşletmenin kredili satışlara da yer verdiğini gösteren bu durum şüpheli alacakların olmaması nedeniyle tahsil sorunu yaşanmadığı ve işletmenin hazır değerlerinde sorun olmadığı için aleyhte bir durum yaratmaz. Alacakların yüzdelerini normal karşılayabiliriz.

İşletmenin satış sıkıntısı çekmediğini ve elinde siparişlerini karşılayacak düzeyde stok buldurmuş olmasını, satışlardaki orandan ve alınan avanslardan anlıyoruz. Aleyhte bir durum söz konusu değildir.

Bilançoda net değeriyle gösterilen maddi duran varlıklar, duran varlıkların % 98' lik, varlık toplamının % 31' lik kısmını oluşturmaktadır. Bir imalat işletmesi olarak maddi duran varlıkların duran varlıklar içerisindeki yüzdesi normaldir.

Dönen varlıkların likit yapı, üretim ve satış için gerekli tüm unsurları yeterince içeriğinde buldurması büyüklüğe rağmen olumlu bir durumdur. Duran varlıklarda, kendi içerisinde ve aktif toplamına göre en yüksek payı maddi duran varlıkların alması bir imalat işletmesi için beklenen bir sonuçtur.

2006 yılında varlık dağılımı, hem işletmenin borç ödeme hem de faaliyetlerini sürdürebilmesi bakımından sorunlu değildir.

Kaynak Dağılımı

2006 yılı kaynak toplamının % 23' ünü kısa vadeli yabancı kaynaklar, % 33' ünü uzun vadeli yabancı kaynaklar, % 44' ünü özkaynaklar oluşturmaktadır.

Özkaynakların yabancı kaynaklardan daha az bir paya sahip olması gerek işletme sahiplerinin varlıklar üzerindeki hakları gerekse borç verenler için güvence oluşturması bakımından olumlu bir durum değildir.

Uzun vadeli yabancı kaynakların kısa vadeli yabancı kaynaklardan daha fazla olması olumlu bir durumdur. Kısa vadeli yabancı kaynakların kendi içerisinde hem ödenebilir hem de maliyeti düşük borçlardan oluşması nispeten olumlu bir durumdur. Benzer yargı uzun vadeli yabancı kaynaklar içinde geçerlidir. Bu durumda borçların büyük olması sorun yaratmayacaktır. Özkaynakların küçük olmasına rağmen otofinansman ağırlıklı olması işletmenin lehine bir durumdur.

2006 yılı kaynak dağılımı başlangıçta belirttiğimiz olumsuzluğa rağmen yabancı kaynakların ödenebilir nispeten düşük maliyeti olması, öz kaynakların da otofinansman ağırlıklı olması sonucuyla gelecek bakışıyla aleyhte bir durum oluşturmayacaktır.

Varlık-Kaynak İlişkisi

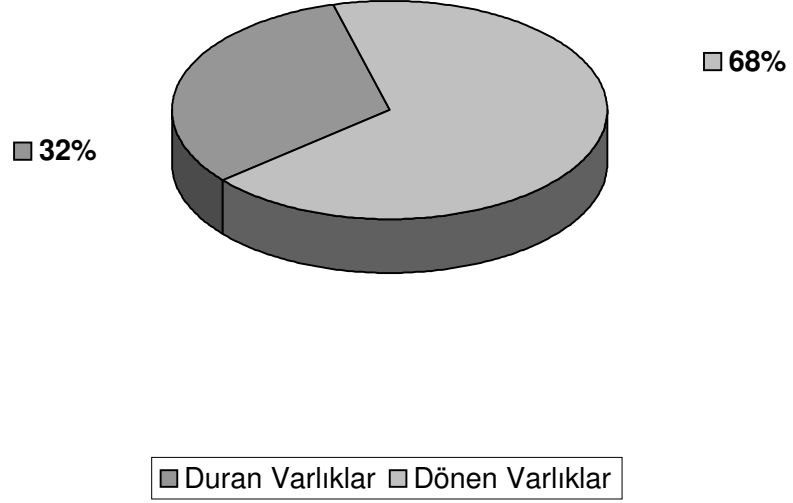
2006 yılında dönen varlıkların finansmanında kısa vadeli yabancı kaynaklar ve öz kaynaklar kullanılmıştır. Bu beklenen bir durumdur.

Dönen varlıkların kısa vadeli yabancı kaynakların yaklaşık 3 katı olması özellikle öz kaynak karlılığı bakımından olumlu gibi gözükme de işletmenin uzun vadeli ticari borç bulması, durumu lehte yorumlamamızı gerektirmektedir.

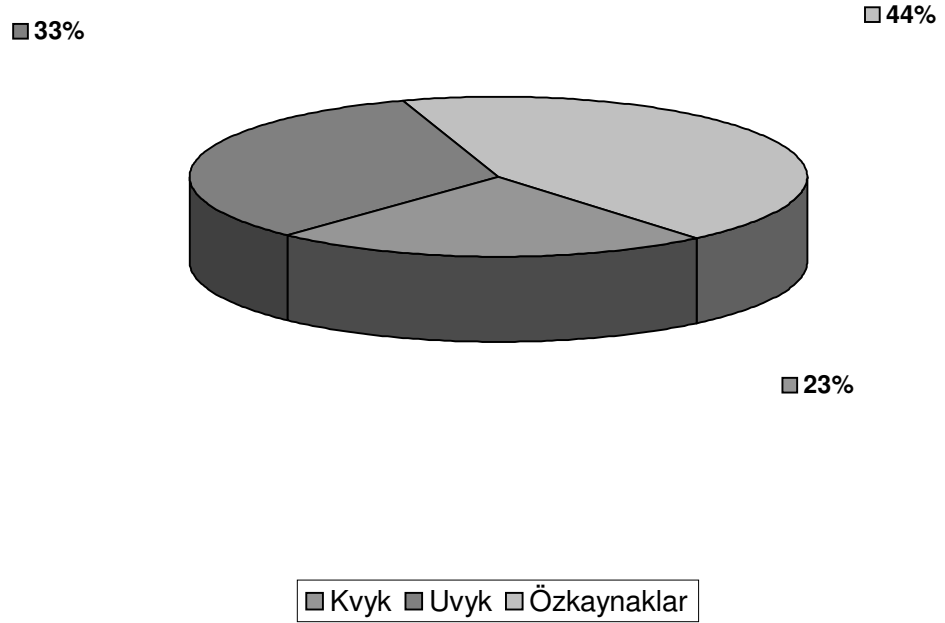
Duran varlıkların finansmanında uzun vadeli yabancı kaynaklar ve biraz da öz kaynaklar kullanılmıştır. Bu da istenen bir kaynak kullanım ilişkisidir.

Sonuç olarak 2006 yılı Varlık-Kaynak İlişkisi, net çalışma sermayesi oluşması, vadesi gelen borçların ödenmesi bakımından olumlu olup sorun yaratmayacaktır.

VARLIK DAĞILIMI

KAYNAK DAĞILIMI

ORAN ANALİZLERİ SONUÇLARI

Cari Oran	2,84	yüksek	Dönen varlıklarda atılılık var.
Likidite Oranı	2,29	yüksek	Dönen varlıklarda atılılık var.
Nakit Oran	0,90	yeterli	İşletmenin satışlarının ve alacaklarının tahsilinin bir süre durması durumunda borç ödeme gücü yeterlidir.
Kaldıraç Oranı	86	yüksek	Yabancı kaynakların toplam kaynaklar içindeki yüzdesi yüksektir.
Net Kar Marjı	6	düşük	Dönem net karı net satışların % 6 oranındaki kısımdır.
Faaliyet Kar Marjı	9	düşük	Ana faaliyet konusundaki karlılık % 9.
Borçlanma Oranı	1,25	normal	Ülkemiz koşullarına göre normal.

X GIDA SAN. TİC.LTD.ŞTİ. İŞLETMESİ
2006 Faaliyet Dönemi Nakit Akım Tablosu

NAKİT FON KULLANIMLARI	TUTAR	%	NAKİT FON KAYNAKLARI	TUTAR	%
1) Satışlardan Elde Edilen Nakit	2.637.165	92,3	1) Maliyetlere Nakit Çıkışı	2.267.659	79,4
a) <i>Net Satışlar</i>	2.772.731		2) Faaliyet Giderlerine Nakit Çıkışı	208.973	7,3
b) <i>Ticari Alacaklardaki Azalışlar (+)</i>			3) Diğ.Faal.Olağan Gid.ve Zar.Nakit Çık.	80.392	2,8
c) <i>Ticari Alacaklardaki Artışlar (-)</i>	-135.566		4) Finansman Giderlerine Nakit Çıkışı	5.954	0,2
2) Diğer Faal. Olağan Gelir ve Kar. Sağ. Nakit	108.049	3,8	5) Olağandışı Gider ve Zar.Nakit Çıkışı		
3) Olağandışı Faaliyetlerden Sağlanan Nakit	6.765	0,2	6) Duran Varlık Yatırımlarına Nakit Çık.	147.379	5,2
4) Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklardan Sağ. Nakit	5.580	0,2	7) Kısa Vadeli Yab. Kaynak Ödemeleri		
5) Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklardan Sağ. Nakit			8) Uzun Vadeli Yab. Kaynak Ödemeleri	7.093	0,2
6) Sermaye Artışından Sağlanan Nakit	99.624	3,5	9) Ödenen Vergi ve Temettüler	95.327	3,3
7) Diğer Nakit Girişleri			10) Diğer Nakit Çıkışları	26.026	0,9
NAKİT FON KAYNAKLARI TOPLAMI	2.857.183	100	NAKİT FON KULLANIMLARI TOPLAMI	2.838.803	
			Nakit Artışı	18.380	0,6
			TOPLAM	2.857.183	100
Dönem Başı Mal Mevcudu	34.804		Dönem Sonu Mal Mevcudu	53.184	

NAKİT FON KAYNAKLARI

X GIDA SAN. TİC.LTD.ŞTİ. İŞLETMESİ 2006 faaliyet döneminde toplam 2.857.183 YTL nakit fon kaynağı sağlamıştır. Bunun % 92' sini satışlardan elde edilen nakit, % 4' ünü yan faaliyetlerden sağlanan nakit, % 3' ünü sermaye artışından sağlanan nakit girişleri oluşturmaktadır.

NAKİT FON KULLANIMLARI

İşletmenin 2006 yılında sağladığı 2.838.803 YTL fon kaynağının; % 80' ini maliyetlere nakit çıkışı, % 7' sini faaliyet giderlerine nakit çıkışı, % 5' ini duran varlık yatırımlarına nakit çıkışı % 3' ünü ödenen vergi ve temettürlere nakit çıkışı kalemlerinde kullanmıştır.

KARŞILAŞTIRMALI ANALİZ TEKNİĞİ	2,42
Ticari Alacaklar Puanı	1,67
Stoklar	3,00
Maddi Duran Varlıklar	2,00
Dönen Varlıklar-KVYK ilişkisi	3,00
Özkaynaklar	2,50
Faaliyet Karı	2,33
DIKEY ANALİZ TEKNİĞİ	2,06
Varlık Dağılımı	2,00
Kaynak Dağılımı	1,67
Varlık-Kaynak ilişkisi	2,50
ORAN ANALİZLERİ	1,43
Cari Oran	2,00
Likidite Oranı	2,00
Nakit Oran	3,00
Kaldıraç Oranı	0,00
Net Kar Marjı	1,00
Faaliyet Kar Marjı	1,00
Borçlanma Oranı	1,00
NAKİT AKIM TABLOSU	3,00
Nakit Kaynakları	3,00
Nakit Kullanımları	3,00
PUANLAMA NOTU	2,23

PUANLAMA ÖLÇEĞİ

-1,00	0,00	Mali tablolar krediye değer nitelikte değil
0,00	0,70	Kredi verilmesi sakıncalı
0,70	1,20	Uzman görüşü sonucu kredi verilebilir
1,20	3,00	Rahatlıkla kredi verilebilir

PUANLAMA NOTU DEĞER ARALIĞI

-1	0,00	0,70	1,20	x	x	3

Zayıf Düşük Orta İyi Çok iyi

- KAYNAKÇA -

KİTAPLAR

- Akdoğan, Nalan ve Tenker, Nejat, **Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri**, (Onuncu Basım) Gazi Kitabevi, Ankara, 2003.
- Akgüç, Öztin, **Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi**, (gözden geçirilmiş yedinci basım), Arayış Basım ve Yayıncılık, İstanbul, 2006.
- **Mali Tablolar Analizi**, (Dokuzuncu Basım), Avcıol Basım Yayın, İstanbul, 1995.
- **Orta ve Uzun Vadeli Krediler ve Finansman Kurumları**, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, Yayın No: 47, İstanbul, 1971.
- Aklin, Emre, Tuğrul Savaş ve Vedat Akman, **Bankalarda Risk Yönetimine Giriş**, Çetin Matbaacılık, İstanbul, 2001.
- Aktaş, Ramazan, **Mali Başarısızlık (İşletme Riski) Tahmin Modelleri**, (İkinci Basım), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Yayın No: 323, Ankara, 1999.
- Aktuğlu, Mehmet Ali, **Banka İşletmeleri ve Muhasebesi**, Ege Üniversitesi Matbaası, İzmir, 1981.
- Aras, Güler, **Ticari Bankalarda Kredi Portföyünün Yönetimi**, Sermaye Piyasası Kurulu, Yayın No: 30, Ankara, 1996.
- Argun, Doğan ve İbiş, Cemal, **Mali Tablolar Analizi Uygulamaları**, Mart Matbaacılık Sanatları A.Ş. İSMMMO Yayın No: 42, İstanbul, 2004.
- Berk, Niyazi, **Bankacılıkta Pazara Yönelik Kredi Yönetimi**, Üçüncü basım. Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş., İstanbul, 2001.
- **Finansal Yönetim**, Yedinci basım, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2003.
- Ceylan, Ali, Turhan Korkmaz, **Sermaye Piyasası ve Menkul Değer Analizi**, İkinci basım, Ekin Kitabevi, Bursa, 2004.
- Çabuk, Adem ve Lazol, İbrahim, **Mali Tablolar Analizi**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2005.
- **Mali Tablolar Analizi**, Üçüncü basım, Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı Yayın No: 154, Bursa, 2004.
- Çetiner, Ertuğrul, **İşletmelerde Mali Analiz**, (gözden geçirilmiş üçüncü basım), Tütibay Yayınevi, Ankara, 1996.

- Çiloğlu, Erdoğan, **Bankacılıkta İstihbarat**, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları No: 151, Sevinç Matbaası, Ankara, 1988.
- Çömlekçi, Ferruh, “Muhasebe Denetimi ve Mali Analiz”, **Mali Tablolar ve Mali Analiz**, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayın No: 839, Eskişehir, 2004.
- Gücenme, Ümit, **Mali Tablolar Analizi ve Enflasyon Muhasebesi**, Beşinci Basım, Aktüel Yayınları, İstanbul, 2005.
- Gürus, Alp, **Ticaret Bankalarımızda Finansal Analiz ve Rasyo Metodunun Uygulanması**, Başnur Matbaası, Ankara, 1972.
- Güvemli, Oktay, **Uygulamalı Mali Tablolar Tahlihi**, Çağlayan Kitabevi, İstanbul, 1981.
- Hacırüstemoğlu ve diğerleri, **Örneklerle Tek Düzen Hesap Planı Açıklamaları ve Mali Tablolar**, İkinci basım, Ümit Yayıncılık, Türmob Yayın No: 24, Ankara, 1996.
- Kaya, Ergun, “Muhasebe Denetimi ve Mali Analiz”, **Trend Analizi**, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayın No: 839, Eskişehir, 2004.
- Kocahanoğlu, Alper, **Bankalar Kanunu ve Sermaye Piyasası Kanunu**, Dördüncü basım, Temel Yayınları, İstanbul, 2000.
- Kölemezli, Murtaza, **Banka Kredileri**, Karınca Matbaası, İzmir, 1982.
- Oy, Osman, **Kredi ve Kredi Teminatları**, İnterbank Eğitim Müdürlüğü Yayınları, İstanbul, 1997.
- Önce, Saime, “Muhasebe Denetimi ve Mali Analiz”, **Karşılaştırmalı Tablolar Analizi**, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayın No: 839, Eskişehir, 2004.
- Perçin, Nezh, **Temel Kredi Bilgileri**, Demirbank, T.A.Ş. Eğitim Müdürlüğü Yay., 1999.
- Pınar, M.Cengiz, **Yatırım Analizi ve Finansmanı**, İstiklal Matbaası, İzmir, 1970.
- Polat, Erdal, **Türk Bankacılık Sisteminde Problemleri Önceden Belirleyecek Model Geliştirilmesi İçin Bir Uygulama**, Pamukbank T.A.Ş. Eğitim Yayınları, İstanbul, 1995.
- Seval, Belkis, **Kredilendirme Süreci ve Kredi Yönetimi**, Avcıol Basım Yayın, İstanbul, 1990.
- Sevim, Şerafettin, **Mali Tablolar Analizi**, Ekspres Matbaası, Kütahya, 2005.

- Straub, Joseph T., **Mali Çizelgeleri Anlama**, (Çev. E. Sabri Yarmalı), Hayat Yayıncılık, İstanbul, 2000.
- Şakar, Hakan, **Bankalarda Kredilendirilme Teknikleri**, Strata Yayıncılık, İstanbul, 2001.
- Şen, Tayyar D., “Yönetim Bilgi Sistemi”, **Yapay Us, Uzman Sistemler ve Karar Destek Sistemleri**, (Üçüncü Basım), Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayın No: 472, 2001.
- Tunaboylu, Osman, **Orta Vadeli Kredi Uygulaması ve Kaynakları**, İstanbul Bankası T.A.Ş., İstanbul, 1977.
- Tükenmez, N. Mine, **Türkiye’deki Ticari Bankalarda Kısa ve Orta Vadeli Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi ve Bir Uygulama**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi SBE, 1993.
- Ünay, Vecdi, **Bankalarda İç Ticaretin ve Sanayinin Finanse Edilmesi Usulleri**, Es Yayınları, İstanbul, 1985.
- Yalkın, Yüksel Koç, **İşletmelerde Mali Analiz Teknikleri**, Altıncı basım, Olgaç Matbaası, Ankara, 1988.
- Zarakolu, Avni, **Bankacılar İçin Para ve Kredi Bilgisi**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Yayın No: 232, Ankara, 1987.

MAKALELER

- Altman, Edward, Andrea Resti and Andrea Sironi, “Default recovery rates in credit risk modelling: A review of the literature and empirical evidence”, **Economic Notes by Banca Monte dei Paschi di Siena SpA**, vol.33, no. 2, 2004.
- Bodt, Eric de, Frédéric Lobeş and Jean-Christophe Statnik, “Credit rationing, customer relationship and the number of banks: an empirical analysis”, **European Financial Management**, Vol. 11, No: 2, 2005.
- Chattopadhyay, S., F.J. Arcelus and G. Srinivasan, “Deferred tax and bond ratings: A Canadian case”, **Journal of Business Finance & Accounting**, 24, April 1997.
- Chiuri, Maria Concetta, Giovanni Feri and Giovanni Majnoni, “Enforcing the 1988 basel capital requirements: Did it curtail bank credit in emerging economies?”, **Economic Notes by Banca Monte dei Paschi di Siena SpA**, vol. 30, no. 3-2001.
- Cole, Robert and Lon Mishler, “Consumer and business credit management”, 11.’ th Edition, U.S.A.: **McGraw-Hill Companies Inc.**, 1998.

- Foglia, A., S. Iannotti and P.Marullo Reedtz, “The definition of the grading scales in banks’ internal rating systems”, **Economic Notes by Banca Monte dei Paschi di Siena SpA**, vol.30, no. 3, 2001.
- Gaganis, Chrysovalantis, Fotios Pasiouras and Constantin Zopounidis, “External auditors’ decisions in eu credit institutions: A multicriteria approach”, **International Journal of Auditing**, 2006.
- Göğebakan, Cengiz M. ve Musa Arda, “Kredi risk yönetimi açısından içsel derecelendirme modeli”, Ocak-Şubat **Active Bankacılık ve Finans Dergisi**, Sayı: 34, 2004.
- Gündüz, A.Yılmaz, “Türkiye’ de bankacılık sektörü, sorunları ve çözüm yolları”, **Ankara Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi**, Cilt 17, Sayı: 3-4, Ankara, 2003.
- İç, Yusuf Tansel ve Mustafa Yurdakul, “Analitik Hiyerarşi Süreci (AHS) yöntemini kullanan bir kredi değerlendirme sistemi”, **Gazi Üniversitesi M.M.F Dergisi**, Cilt 15, No: 1, 1-14 2000.
- Pike, Richard and Nam Sang Cheng, “Credit management: An examination of policy choices, practices and late payment in UK companies”, **Journal of Business Finance&Accounting**, Sept./Oct. 2001.
- Whittaker, Joe, Chris Whitehead and Mark Somers, “The neglog transformation and quantile regression for the analysis of a large credit scoring database”, **Appl. Statist.** 54, Part 5, 2005.

TEZLER

- Akbulut, Tülay. Ticari Bankalarda Kredilendirme Esasları ve Problemlili Krediler, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi BSE, 2003.
- Akdağ, Aynur Ortakçı. Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesinde Mali Analiz, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi SBE, 1998.
- Aylar, Güler. Orta Vadeli Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi Uygulamalı Bir Yaklaşım, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi SBE, 1990.
- Çabukel, Rıdvan. Bankaların Kurumsal Kredileri Açısından Kredi Riski Yönetimi ve Basel II Uygulaması, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi SBE, 2006.
- Durak, Şener. Tekstil Sektörü Kredi Analizi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi SBE, 2000.

- Özgüler, Ayşe. Bankacılık Açısından Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi SBE, 1987.
- Shyhberdiyev, Baygeldi. Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi ve Risk Analizi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi SBE, 2001.
- Temel, Halime. Basel II Kriterlerine Göre Ticari Bankalarda Kredi Riski Yönetimi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi SBE, 2006.
- Tokel, Ömer Emre. Kredi Risk Modelleri Kullanılarak Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi SBE, 2004.
- Usta, Mahmut. Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi ve Tahsisi, İstanbul, İstanbul Pamukbank T.A.Ş., Eğitim Bölümü Yayınları, 1994.

İNTERNET KAYNAKLARI

- Akol, Aslıhan, Fecir Şengöz, Sevgi Özdemir ve Tuba Simit, “Bankalarda Kredi Risk Yönetimi”, Ankara, 2002, <http://politics.ankara.edu.tr/~karatepe/faspa/krediriskyone timi.pdf>, (07 Nisan 2007).
- Aksel, Kaan Alper Önder ve Haluk Yalçın, “Kredi Değerlendirmenin Geleceği: Basel-II Yaklaşımı”, <http://www.pwc.com/Tr/tur/about/events/training/baselIII.pdf> s.5, (18 Nisan 2007).
- Altman, Edward I., Paul Narayanan ve John B. Caoutte, “Managing Credit Risk The Next Great Financial Challenge”, John Willey Sons, Inc., 1998, <http://pages.stern.nyu.edu/~ealtman/2-%20CopManagingCreditRisk.pdf> (29 Temmuz 2007).
- BDDK, “10 Soruda Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı” (Basel II), Ocak 2005, http://www.bddk.org.tr/turkce /Basel-II/125010_Soruda_Basel-II.pdf, (31 Mayıs 2007).
- BDDK, “Bankacılık Sektörü Basel II Gelişme Raporu”, 2006, http://www.bddk.org.tr/turkce/Basel-II/1266ilerleme_raporu_degerlendirmesi_19062006.pdf, s.18, (30 Mayıs 2007).
- Cemşit, Berduş, “Yapay Zeka”, <http://www.cixforum.com/bilim-ve-teknoloji-haberleri/yapay-zeka-t881.0.html;imode=>, (11 Temmuz 2007).
- “CreditRisk+”, http://www.csfb.com/institutional/research/credit_risk.shtml, (20 Mart 2007).
- Çetin, Müge, “Mali Kuruluşlarda Risk Yönetimi Bilgi Sistemleri”, 2001. http://www.spk.gov.tr/yayinlar/kye/2001_MugeCetin.pdf, (31 Mayıs 2007).

Deloitte&Touche, “Kredi Riski Modellerinin Doğrulanması”, Risk Yönetimi Haber Bülteni, Kasım / Aralık 2001, <http://www.deloitte.org/dtt/cda/doc/content/rb2001s6.pdf>, (28 Mayıs.2007).

“Doğal Dil İşleme”, http://tr.wikipedia.org/wiki/Do%C4%9Fal_dil_i%C5%9Fleme, (02 Mart 2007).

Ferguson, Roger W., “Credit Risk Management: Model and Judgment”, New York, 2001, <http://www.federalreserve.gov/boarddocs/speeches/2001/20011016/default.htm>, (31 Mayıs 2007).

Saçcı, H. Selçuk, “Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerde Kredi Karşılıkları Uygulamaları ve Makroekonomik Etkileri”, 2004. <http://www.tcmb.gov.tr/kutuphane/TURKCE/tezler/hselcuksacci.pdf>, (31 Mayıs 2007).

TBB, “Kredi Riskinin Yönetimine İlişkin İlkeler”, 1999, http://www.tbb.org.tr/turkce/basle/risk_yonetim.doc, (30 Mayıs 2007).

Tecimer, Yalçın, “Basel II Nedir? Basel I’ den Farklılıkları Nelerdir?”, http://www.kobifinans.com.tr/bilgi_merkezi/020205/9228/2, (26 Mayıs 2007).

Ünlü, Nuri Burak, “Bankacılıkta Modern Kredi Risk Yönetimi”, http://www.ba.metu.edu.tr/~manclub/yayinlar/glokal/para_bank/parabanka.html, (31 Mayıs 2007).

“Yapay Zeka Gelişim Süreci” http://tr.wikipedia.org/wiki/Yapay_zek%C3%A2, (14 Mayıs 2007).

“Yapay Zeka Türleri”, <http://www.plcnedir.com/goster.asp?haber=98>, (16 Mayıs 2007).

“Yapay Zeka”, <http://genelkultur.ansiklopedisi.net/yapay-zeka/8057/>, (26 Mayıs 2007).

“Yapay Zeka”, http://tr.wikipedia.org/wiki/Yapay_zek%C3%A2, (23 Mayıs 2007).

“Yapay Zeka”, <http://www.baskent.edu.tr/~eraslan/yapayzeka.doc>, (11 Nisan 2007).

“Yapay Zeka”, <http://www.ibayrak.com/yapayzeka.asp>, (26 Mayıs 2007).

DİĞER KAYNAKLAR

Demirbank T.A.Ş., “Mali Analiz ve İstihbarat Eğitim Notları”, İstanbul, 1998.

Microsoft Corporation, Microsoft Excel 2002 (10.2701.2625) Programı, 1985-2001, Microsoft Excel Yardım Menüsü.

DİZİN**-A-**

Analiz, 32, 34, 35, 36, 47, 48, 50, 51, 53, 54, 60, 61, 66, 71, 78, 98, 102, 103, 106, 107
Analiz Tekniği, 53, 61, 66, 102, 103

-B-

Banka, 4, 10, 11, 16, 35, 73, 74, 79, 115, 122
Basel, 1, 15, 17, 19, 26, 27, 28, 29
Bilanço, 33, 36, 51, 73
Bilgisayar, 3, 4, 5, 87, 89, 92, 128

-D-

Dikey Analiz, 50, 61, 103, 106, 125

-E-

Eğilim Yüzdeleri Analizi, 50, 51, 63
Etkin Kredi Yönetimi, 14
Excel, 91, 99, 100, 101, 102, 117

-F-

Fon Akım Tablosu, 33

-G-

Gelir Tablosu, 33

-K-

İstihbarat, 81
Kantitatif İstihbarat, 82
Karşılaştırmalı Tablolar, 47, 48, 60, 123
Kredi, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 28, 29, 41, 44, 54, 58, 59, 60, 71, 72, 74, 75, 76, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 92, 93, 94, 97, 103, 104, 109, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120
Kredi Değerlendirme, 29, 92, 93, 97, 104, 109
Kredi İstihbaratı, 81
Kredi Notu, 115, 116, 117, 118, 128
Kredi Puanı, 116
Kredi Riski, 15, 16, 19, 21, 22, 23, 24, 25
Kredi Riski Yönetimi, 15, 19, 25
Kredi Uzmanı, 116
Kredi Yönetimi, 11, 12, 13, 14, 78, 79, 86

Kredilendirme, 7, 8, 11, 26, 72, 73, 78, 81

Kredilendirme Aşamaları, 78
Kredilendirme Süreci, 11, 26, 72
Kredinin Unsurları, 5

-M-

Mali analiz, 33, 35, 38, 42, 57, 73, 78
Mali Analiz, 3, 4, 12, 31, 32, 34, 38, 43, 48, 51, 56, 71, 78
Mali Analiz Teknikleri, 31, 38
Mali Başarısızlık, 94, 96
Mali Tablo, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 38, 39, 41, 42, 47, 54, 56, 57, 60, 82, 83, 98
Merkez Bankası, 7, 85, 122
Model, 19, 96, 98, 114, 115, 116, 118, 119

-N-

Nakit Akım Tablosu, 33, 48, 53, 66, 103, 127

-O-

Oran Analizi, 31, 39, 65, 103, 126
Oranlar, 40, 52, 53, 66

-P-

Puanlama Modeli, 1, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 109, 114, 115, 117, 118, 119, 120
Puanlama Modeli Ölçeği, 114, 115, 118

-R-

Risk, 5, 6, 7, 15, 16, 17, 20, 21, 24, 26, 28
Riske Maruz Değer, 16

-T-

Ticari Banka, 4, 8, 11, 15

-U-

Uzman Sistem, 17, 88, 95

-Y-

Yapay Zeka, 88, 89, 90
Yorum Esasları, 60, 62, 63, 65, 66